

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Merve ARSLAN

TÜRKİYE DİYANET VAKFINA BAĞLI YURTLARDA KALAN ÜNİVERSİTELİ
GENÇLERE VERİLEN YAYGIN DİN EĞİTİMİ FAALİYETLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Merve ARSLAN

TÜRKİYE DİYANET VAKFINA BAĞLI YURTLARDA KALAN ÜNİVERSİTELİ
GENÇLERE VERİLEN YAYGIN DİN EĞİTİMİ FAALİYETLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Danışman

Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Merve ARSLAN 'in bu çalışması, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Saadettin ÖZDEMİR (İmza)

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ (İmza)

Üye : Doç. Dr. Alper SİNAN (İmza)

Tez Başlığı: Türkiye Diyanet Vakfına Bağlı Yurtlarda Kalan Üniversiteli Gençlere Verilen Yaygın Din Eğitimi Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 30/01/2023

Mezuniyet Tarihi : 06/04/2023

(İmza)
Prof. Dr. Engin KARADAĞ
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye Diyanet Vakfına Bağlı Yurtlarda Kalan Üniversiteli Gençlere Verilen Yaygın Din Eğitimi Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

....../...../.....

(İmza)

Merve ARSLAN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

24/03/ 2023

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Merve ARSLAN
Öğrenci Numarası	20175263031
Anabilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ
Dönem Projesi Tez Başlığı	Türkiye Diyanet Vakfına Bağlı Yurtlarda Kalan Üniversiteli Gençlere Verilen Yaygın Din Eğitimi Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2044882493
Rapor Tarihi	24.03.2023
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %8 Alıntılar dahil: %11
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 104 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ İmza	

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Türkiye Diyanet Vakfının Kuruluşu	3
1.2. Türkiye Diyanet Vakfının Amacı	5
1.3. Türkiye Diyanet Vakfının Organları ve Bu Organların Görevleri.....	6
1.4. Türkiye Diyanet Vakfına Bağlı Şube Açılması ve Vakfın Teşkilatlanması	8
1.5. Türkiye Diyanet Vakfının Diyanet Hizmetlerine Destekleri	11
1.6. Türkiye Diyanet Vakfının Faaliyetleri.....	13
1.6.1. Eğitim	17
1.6.1.1. Yurtiçi Eğitim Faaliyetleri	18
1.6.1.1.1. Yükseköğretim Öğrenci Yurtları.....	19
1.6.1.1.2. Öğrenci Evleri	19
1.6.1.1.3. Hafızlık Burs Programı	19
1.6.1.1.4. Milli Eğitim Bakanlığı ile İşbirliği.....	20
1.6.1.1.5. Eğitim Koordinatörü	20
1.6.1.1.6. Uluslararası Eğitim Programları.....	20
1.6.1.2. Yurtdışı Eğitim Faaliyetleri.....	21
1.6.1.2.1. Uluslararası İmam-Hatip Lisesi Öğrenci Programı.....	22
1.6.1.2.2. Uluslararası İlahiyat Programı	22
1.6.1.2.3. Uluslararası İlahiyat Lisansüstü Burs Programı.....	22
1.6.1.2.4. Uluslararası İmam-Hatip Liseleri Mezun Destek Programı.....	23
1.6.1.2.5. Uluslararası Kur'an Kursu Eğitim Programı.....	23
1.6.1.2.6. DİB Uluslararası Dini Yüksek İhtisas Merkezleri Kursiyer Destek Programı	23
1.6.1.2.7. Yurtdışındaki Eğitim Kurumları	23

1.6.2.	Kültürel Faaliyetler.....	24
1.6.2.1.	Türkiye Diyanet Vakfı İslami Araştırmalar Merkezi.....	24
1.6.2.2.	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi	25
1.6.2.3.	İlim, Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu	25
1.6.2.4.	Hadislerle İslam.....	26
1.6.2.5.	Kitap Fuarı ve Yayın Faaliyetleri.....	26
1.6.2.6.	Kadın, Aile ve Gençlik Merkezi	27
1.6.3.	Hayri ve Sosyal Yardımlar	28
1.6.3.1.	Kriz Bölgeleri.....	29
1.6.3.1.1.	Yurtiçi Kriz Bölgeleri.....	29
1.6.3.1.2.	Yurtdışı Kriz Bölgeleri.....	29
1.6.3.2.	Ramazan	30
1.6.3.3.	Kurban.....	30
1.6.3.4.	Zekât.....	31
1.6.3.5.	Yetim Projesi.....	32
1.6.3.6.	Hediyem Kur'an Olsun	33
1.6.3.7.	Camii	34
1.6.3.8.	Su Kuyusu	34
1.6.3.9.	Uluslararası İyilik Ödülleri.....	35
1.7.	Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi	36
1.7.1.	Yurtlarda Ücret Politikası.....	37
1.7.2.	Yurtlarda Personel Politikası	37
1.7.3.	Yurtlarda Yapılan Faaliyetler	38
1.7.3.1.	İlahiyat Akademisi	40
1.7.3.2.	Özel Destek Akademisi.....	41

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE DİYANET VAKFINA BAĞLI YURLARDA KALAN ÜNİVERSİTELİ GENÇLERE VERİLEN YAYGIN DİN EĞİTİMİ FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1.	Araştırmanın Problemi.....	42
2.2.	Araştırmanın Amacı ve Önemi	43
2.3.	Araştırmanın Yöntemi	44
2.4.	Araştırmanın Evren ve Örneklemi, Sınırlılıkları	44
2.5.	Verilerin Analizi	45

2.6. Bulgular.....	45
2.6.1. Katılımcıların Yurt Özelliklerine İlişkin Görüşleri	45
2.6.2. Katılımcıların Yurtta Aldıkları Eğitimlerin Din Eğitimlerini Desteklemelerine İlişkin Görüşleri	51
2.6.3. Katılımcıların Yurtta Gerçekleşen Din Eğitim Faaliyetlerinin Yapısına İlişkin Görüşleri.....	54
2.6.4. Katılımcıların Yurtta Gerçekleşen Din Eğitim Faaliyetlerin Katkısına İlişkin Görüşleri.....	58
2.6.5. Katılımcıların İlahiyat Akademi Programına İlişkin Görüşleri.....	62
2.6.6. Katılımcıların Yaygın Din Eğitim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri.....	66
2.6.7. Katılımcıların Yaygın Din Eğitim Faaliyetlerine Yönelik Önerileri.....	70
SONUÇ	75
KAYNAKÇA.....	80
EK 1- YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	85
EK 2- KATILIMCI ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	87
ÖZGEÇMİŞ	88

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Katılımcıların Yurt Özelliklerine İlişkin Görüşleri.....	46
Tablo 2.2 Katılımcıların Yurtta Aldıkları Eğitimlerin Din Eğitimlerini Desteklemelerine İlişkin Görüşleri.....	51
Tablo 2.3 Katılımcıların Yurtta Gerçekleşen Din Eğitim Faaliyetlerinin Yapısına İlişkin Görüşleri	54
Tablo 2.4 Katılımcıların Yurtta Gerçekleşen Din Eğitim Faaliyetlerinin Katkısına İlişkin Görüşleri	58
Tablo 2.5 Katılımcıların İlahiyat Akademi Programına İlişkin Görüşleri.....	62
Tablo 2.6 Katılımcıların Yaygın Din Eğitim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri	66
Tablo 2.7 Katılımcıların Yaygın Din Eğitim Faaliyetlerine Yönelik Önerileri	70

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1 TDV Teşkilat Şeması	10
Şekil 1.2 TDV Yurtiçi Burs ve Eğitim Tablosu	18
Şekil 1.3 TDV Uluslararası Burs Şeması	21
Şekil 1.4 TDV Yurtdışı Eğitim Kurumları Şeması	24
Şekil 1.5 TDV 2021 Ramazan Programı Harcama Şeması	30
Şekil 1.6 TDV Kurban Programı Şeması	31
Şekil 1.7 TDV Yetim Desteği Şeması	33

KISALTMALAR LİSTESİ

Baskı	: Bsk
Bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
İLK SAY	: İlim, Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
KAGEM	: Kadın, Aile ve Gençlik Merkezi
KPSS	: Kamu Personel Seçme Sınavı
KYK	: Kredi ve Yurtlar Kurumu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MHK	: Mütevelli Heyeti Kararı
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UİP	: Uluslararası İlahiyat Programı
UİHL	: Uluslararası İmam Hatip Lisesi Öğrenci Programı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
YARD.	: Yardımcısı
vb.	: ve benzer

ÖZET

Türkiye’de üniversite öğrencilerinin barınması için Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu dışında özel yurtlar, vergi dışında bırakılan vakıflar ve toplumun faydası için emek harcayan derneklere ait yurtlar da hizmet vermektedir. Vergi muafiyeti tanınan ve yükseköğretim öğrencileri için barınma hizmeti veren vakıflardan biri de Türkiye Diyanet Vakfı’dır. Genç neslin yetişmesinde birçok çalışması bulunan TDV çatısı altında farklı illerde bulunan yurtlarda barınan öğrencilerin bilimsel, düşünsel, sanatsal, toplumsal ve bedensel ilerlemelerine yardımcı olmak maksadıyla; konferanslar, yardım faaliyetleri, gezi ve kamp aktiviteleri, atölye faaliyetleri, kurs çalışmaları, manevi programlar ile sporla ilgili etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; Türkiye Diyanet Vakfına bağlı yükseköğretim yurtlarında gerçekleştirilen yaygın din eğitimi faaliyetlerin incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu süreçte, araştırmanın kuramsal çerçevesinin oluşturulması esnasında öncelikle literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Akabinde konuyla ilgili olarak yurttaki kalan 25 kız öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmış ve elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma neticesinde; örneklem grubunun genelinin yurdun fiziki şartlarından memnun olduğu, kendilerine yurttaki sunulan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin bilişsel gelişimlerine katkıda bulunduğu, motivasyon ve manevi doyum yaşadıkları ve öğrendiklerini hayata aktarma eğilimi gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu öğrencilerin çoğunluğu, söz konusu faaliyetlerin içeriği, sıklığı gibi niteliksel yönlerinden memnunken, hayatlarına somut ve soyut anlamda katkılar sağladığını ifade etmiştir. Elde edilen veriler neticesinde ilgili gençlerin bu etkinlikler sayesinde kendilerini bireysel ve sosyal anlamda geliştirdikleri ancak bazılarının yoğunluk yaşamaktan şikayetçi oldukları görülmüştür. Son olarak örneklem grubunun söz konusu din eğitimi etkinliklerine aktif katılmak istedikleri, yalnızca pasif dinleyici konumunda olmak istemedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaygın Din Eğitimi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı, Yükseköğretim, Gençler.

SUMMARY

**EVALUATION OF THE RELIGIOUS EDUCATION GIVEN TO THE COLLEGE
STUDENT IN THE DORMITORIES OF THE RELIGIOUS AFFAIRS FOUNDATION
OF TURKEY**

Apart from the Higher Education Credit and Dormitories Institution, private dormitories, foundations excluded from taxation, and dormitories belonging to associations that work for the benefit of society also provide services for the accommodation of university students in Turkey. One of the foundations that are tax-exempt and provide accommodation for higher education students is the Turkish Religious Foundation. In order to assist the scientific, intellectual, artistic, social and physical progress of students living in dormitories in different provinces under the umbrella of TDV, which has many studies in raising the young generation; conferences, charity activities, excursions and camping activities, workshops, courses, spiritual programs and sports-related activities are held. In this context, the aim of the research is; It is the examination and evaluation of non-formal religious education activities carried out in higher education dormitories affiliated to the Turkish Religious Foundation. In this process, firstly, the literature review method was used during the creation of the theoretical framework of the research. Subsequently, semi-structured interviews were conducted with 25 female students living in the dormitory regarding the subject and the obtained data were analyzed by content analysis method. As a result of the research; It was concluded that the general sample group was satisfied with the physical conditions of the dormitory, the non-formal religious education activities offered to them in the dormitory contributed to their cognitive development, they experienced motivation and spiritual satisfaction, and they tended to apply what they learned to life. In addition, the majority of these students stated that while they were satisfied with the qualitative aspects such as the content and frequency of the activities in question, they contributed to their lives in a concrete and abstract sense. As a result of the data obtained, it has been seen that the young people concerned have developed themselves individually and socially thanks to these activities, but some of them complained of experiencing intense intensity. Finally, it was determined that the sample group wanted to actively participate in the religious education activities in question, but did not want to be only passive listeners.

Keywords: Non-formal Religious Education, Presidency of Religious Affairs, Turkish Religious Foundation, Higher Education, Youth.

TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasını takip ederek bilgisi ve tecrübesiyle yol gösteren, benden desteğini esirgemeyen, bana olan güveniyle sonuca varmamda önemli katkısı olan kıymetli tez danışmanım sayın Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ'e, tez savunmamda bulunarak çalışmanın gelişmesine fikir ve görüşleriyle katkı saylayan Prof. Dr. Saadettin ÖZDEMİR ve Doç. Dr. Alper SİNAN'a teşekkürlerimi sunarım. Saha araştırma kısmında yardımlarını sunan TDV Genel Müdür yardımcısı Abdurrahman ÇETİN'e, TDV yurtlar ve sosyal tesisler iktisadi işletmesine, Antalya yurt müdürüne, yurt personellerine ve öğrencilerine şükranlarımı sunarım. Ayrıca beni her zaman cesaretlendiren, desteğini esirgemeyen ve her zaman yanımda hissettiğim Elif AKBIYIK ve Ayşe Sema SÖZEN'e teşekkür ederim.

Hayatımın her anında maddi manevi desteğiyle yanımda olan saygıdeğer anneme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Merve ARSLAN

Antalya, 2023

ÖNSÖZ

Türkiye Diyanet Vakfı, kâr amacı gütmeyen sosyal yardım ve hizmetleri halka ulaştırmayı ve Diyanet İşleri Başkanlığını desteklemeyi kendisine görev edinmiş bir kurumdur. Vakfın, çalışmalarında eğitim konusuna önem verdiği, faaliyetlerinin çoğunluğunun eğitim ve insan yetiştirme üzerine olduğu görülmektedir. Özellikle vakfın, yaygın din eğitimi faaliyetlerinin ve din hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması için nitelikli insan kaynağı yetiştirilmesine yönelik çalışmaları da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri de üniversiteli gençlerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması için hayata geçirilen yurtlardır. TDV, kurulduğu yıldan beri öğrenci evi ve yurtları ile hizmet vermeye devam etmektedir. 2007 senesi itibarıyla vakıf mütevelli heyeti kararıyla yurt faaliyetleri için Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi'ni kurup, bünyesinde hizmet veren 8 yurdu işletmenin kontrolüne devretmiştir. 2022 yılı itibarıyla TDV Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi 16 erkek, 36 kız yurdu ile Türkiye'nin farklı illerinde üniversite öğrencilerine hizmet vermektedir.

TDV çatısı altında farklı illerde bulunan yurtlarda barınan öğrencilerin; bilimsel, düşünsel, sanatsal, toplumsal ve bedensel ilerlemelerine yardımcı olmak maksadıyla; gezi ve kamp aktiviteleri, atölye faaliyetleri, kurs çalışmaları, manevi programlar ile sporla ilgili etkinlikler gerçekleştirilmektedir. İlaveten yurtlarda manevi rehber ve öğrencilerden oluşan manevi gelişim topluluğunun hazırladığı programlar, sabah namazı etkinlikleri, konferanslar, önemli kişilerin tanıtımı, dini içerikli film ve yardım etkinlikleri düzenlenerek gençlere sağlam manevi ve ahlaki temeller kurmak hedeflenmektedir. Araştırmanın özellikle TDV'ye bağlı yükseköğretim yurtlarında eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılmasının nedeni, gençlere uygulanan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin onların dini, ahlaki, sosyal ve kültürel yaşamları üzerinde ne şekilde etki ettiğini görmektir. Yaygın din eğitimi faaliyetlerinin etki ve sonuçlarını tespit edebilmek maksadıyla durum çalışması yapılarak araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme ile gençlere sorular sorulmuş, içerik analiziyle elde edilen verilerin çözümlemesi yapılmıştır.

Araştırma iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde çalışmaya dair kuramsal çerçeve ekseninde, Türkiye Diyanet Vakfı başlığında; Türkiye Diyanet Vakfı'nın Kuruluşu, Amacı, Vakfın Organları ve Bu Organların Görevleri, Şube Açılması ve Vakfın Teşkilatlanması, Diyanet Hizmetlerine Destekleri ve Faaliyetleri ele alınmıştır. Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi başlığında; ücret politikası, personel politikası ve yurtda yapılan faaliyetler üzerine bilgilendirmeler yapılmıştır. İkinci bölümde, öncelikle araştırmanın

problemi, amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıkları, çalışma grubu, veri toplama süreci ve araçları ile verilerin analizi ve değerlendirilmesi ortaya konulmuştur. Devamında ise bulgular bölümünde, yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen veriler; alt tema, kodlar, frekans ve yüzdelik oranını gösterecek şekilde tablolastırılarak katılımcılara ait doğrudan ifadelerle desteklenip gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu çalışmada, TDV Antalya yükseköğretim kız öğrenci yurdunda kalan üniversiteli gençlere yönelik gerçekleştirilen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bakımdan araştırma, din eğitimi alanında gerçekleştirilen ilk çalışma olması hasebiyle literatürde bir boşluğu doldurmaktadır ve bundan sonra yapılacak olan benzer araştırmalara kaynak teşkil edecek bir niteliğe sahiptir. Ayrıca bu çalışma sonuçlarının Diyanet vakfı personeline kaynak teşkil edeceği de düşünülmektedir.

Merve ARSLAN
Antalya, 2023

GİRİŞ

İnsan yaşamı, bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri gibi farklı özellikler taşıyan evrelere ayrılmaktadır. Gençlik dönemi, bedensel, ruhsal ve toplumsal açıdan ilerleme kaydedilen, duygusal ve düşünsel çalkantıların yaşandığı, büyük beklentilerin ve farklı tecrübelerin elde edildiği dönem olarak diğer gelişim dönemlerinden farklılaşmaktadır. Bu dönem, dini intibah ve şuurlanma, geleneğe karşı eleştiri, reaksiyon, septsizm ve itimatsızlık, farklı tecrübeler ve seçeneklere evrilme, maneviyattan kopuk ya da aksine manevi topluluklar dâhilinde özünü tanımlama üzere yatkınlıkların gözlenebildiği bir süreçtir. Üniversite dönemi ise gençlik döneminin sonlarında yer alan, kişinin olgunlaştığı, bulunduğu ortamlardan dolayı hayata, inanca, düzene dair sorgulamalarının arttığı, dini anlayışın akabinde dinî kimliğin büyük oranda oturmaya başladığı dönemdir. Böyle bir süreçte alınan manevi öğrenim, kişinin terbiyesi, manevi hayatı ve yaşamının diğer kısımlarının şekillenmesi için de belirleyicidir.¹ Doğru bir dini kimliğin oluşmasında üniversite gençlerinin boş zamanlarını yararlı seçeneklerle değerlendirmeleri etkili olabilir. Sosyal bilimlerin niteliği gereği boş zaman kavramı üzerinde ortak bir tanım bulunmamaktadır. Ancak tanımlara bakıldığı zaman büyük çoğunluğunda aileden, işten kalan zamanın bulunması ve kişinin kendi iradesiyle gerçekleştirmesi gibi bazı ortak vurgular belirtilmektedir. Beden ve bilinç olarak rahatlamanın bir yolu olan boş zaman faaliyetlerinin faydalarına dair gerçekleşen çalışmalar bu faaliyetlerin gençlere bilhassa ruhsal, toplumsal, sağlık ve fiziksel açıdan faydalı olduğunu belirtmektedir. Gençlere, birçok alanda fayda sağlayan boş zaman faaliyetlerini geçirebileceği gerekli olan ortam sağlanmalıdır. Bu ortam oluşturulurken gençleri yönlendirebilmek için devletin ve yerel yönetimlerin onların tutumlarının altında yatan sebepleri bilmeleri, bu sebeplerden yola çıkarak boş zaman faaliyetlerini tasarlamaları gerekmektedir.² Gençlerin okul dışında boş zamanlarını geçirdikleri mekanlardan biri de barınma sağladıkları ortamlardır. Yeni bir çevreye tek başına alışmaya çalışan bu gençler için barınma ihtiyacını karşılayan kurumlarda bir takım oryantasyon çalışmaları yapılmaktadır. 351 Sayılı Yurt Hizmetleri Kanununda belirtildiği üzere yurtlarda; öğrencilerin boş zamanlarının daha yararlı hale gelmesini sağlamak, milli, manevi, sosyal, kültürel ve akademik yönden ilerlemelerine yardımcı olmak, bağımlılık, kötü

¹ Hasan Meydan, Sare Aydın, “Üniversite Gençliğinin Kurumsal ve Öznel Dindarlığa Bakışı ve Etkileyen Faktörler Üzerine Nitel Bir Araştırma”, *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.7, 2020, s.303.

² Mustafa Güçlü, “Gençlik Döneminde Boş Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, 2013, ss.167-168.

alışkanlıklar ve olumsuz davranışlardan uzak kalmaları hedeflenmiştir.³ Türkiye’de üniversite öğrencilerinin barınması için Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu dışında özel yurtlar, vergi dışında bırakılan vakıflar ve toplumun faydası için emek harcayan derneklere ait yurtlar hizmet vermektedir. Vergi muafiyeti tanınan ve yükseköğrenim öğrencileri için barınma hizmeti veren vakıflardan biri de Türkiye Diyanet Vakfı’dır. Genç neslin yetişmesinde birçok çalışması bulunan Türkiye Diyanet Vakfı da üniversite öğrencilerinin barınması için yurtlar açmaktadır. Günümüzde 10583 öğrenci bulunan TDV yurtları, *“Gençlere huzurlu ve temiz bir ortamda öğrenimlerini sürdürme imkânı sağlamak, bilgi, inanç ve sanat dünyalarını inşa etmelerine rehberlik etmek”* misyonu ve *“Ülkemizde ve dünyada ihtiyaç duyulan her yerde misyonumuza uygun barınma hizmeti sunmak”* vizyonuyla çalışmalarına devam etmektedir.⁴ Türkiye Diyanet Vakfı Yurtlar İşletmesi, barındıkları yerleri gençlerin okul başarılarıyla birlikte dini ve bireysel ilerlemelerine de pragmatist bir yaklaşım oluşturarak şekillendirmekte ve uygulama disiplinlerini bu yönde belirlemektedir.

³ Oktay Mahşer, *Bir Öğrenci Gönüllülüğü Tecrübesi Olarak Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü Gönül Bağı Etkinlikleri: Samsun İl Müdürlüğü Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2021, ss.26-28.

⁴ *TDV Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi Eğitim Bülteni*, TDV Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, Ankara, 2019, s.5.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Türkiye Diyanet Vakfının Kuruluşu

Sivil toplum örgütleri, kamu kurumlarının haricinde kalan ve bunlara bağlı olmadan görev yapan siyasal, kültürel, toplumsal ve hukuki hedefleri istikametinde hizmet eden, görevlileri gönüllük esasına dayanarak alan, kâr amacı gütmeyen müesseselerdir. Sivil toplum kuruluşları kurumlarını, oda, vakıf, sendika ve dernek gibi isimlerle adlandırarak çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Bunlar halka fayda sağlayacak çalışmaları daha da geliştirmek amacıyla oluşturulmuş resmi topluluklardır ve kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliğine ulaştırmak için kurulmuşlardır.⁵ Sözlükte “alıkoymak” manasındaki vakf sözcüğü terim olarak “*Bir malın mâliki tarafından manevi, toplumsal ve yararlı bir amaca ebediyen özgülemek*” biçiminde tanımlanmaktadır. Vakıflar, yasalara uygun biçimde kurulan ve İslâm uygarlığının mühim öğelerinden birini teşkil eden yardım kuruluşlarıdır.⁶

Üzerinde yaşadığımız topraklarda geçmişten günümüze kadar vakıf müessesesi devam etmiş ve bu kurumlar aracılığıyla ihtiyacı olan kimselere çeşitli hizmetler sunulmuştur. Günümüzde varlığını sürdüren birçok vakıf bulunmaktadır. Bunlardan biri de Türkiye Diyanet Vakfı’dır. İmkânı olan kimseler, TDV’ye başvurarak, faydalı işlerde kullanmak üzere hem hizmet şeklinde hem de mal ya da para ile bağış yapmakta yahut bağışlarını gerçekleştirebilecek makamları öğrenmek istemektedir. Devlet kurumları mal, hizmet temini veya parasal bağışı vakıfların vasıtası dışında onaylamadığından dolayı, bağış yapmayı dileyen halk, çevresinde resmi bir kurum aramaktadır. Oysa geçmişte halkın parasal yardımının kabul edilmesi ve dini hizmetlerde kullanılması hususunda yetersizlik hakimdir. Diyanet, bu mevcut problemin çözülebilmesi maksadıyla bir bağış fonu kurulmasına karar vermiş, ancak kanunun düzenlenmesinde eksiklikler olduğu için uygulamaya geçilememiştir.⁷ Başkanlık olarak kabul edilemeyen bu bağışların, vakıf adıyla kabul edilmesi ve hedefine uygun dini ve faydalı hususlarda harcanması için Türkiye Diyanet Vakfı’nın kurulmasına karar verilmiştir. Türkiye Diyanet Vakfı bu işlere resmi ve denetlenebilir biçimde öncülük etmek, destekte bulunmak, yardımları bir yerde derleyerek daha verimli dini ve içtimai

⁵https://tr.wikipedia.org/wiki/Sivil_toplum_kurulu%C5%9Fu#:~:text=Sivil%20toplum%20kurulu%C5%9Flar%C4%B1%20ya%20da,alan%2C%20k%C3%A2r%20amac%C4%B1%20g%C3%BCtmeyen%20ve (Erişim Tarihi: 20.01.2022).

⁶ Hacı Mehmet Günay, “Vakıf”, *DİA*, C.42, İstanbul, 2012, s.475.

⁷ Fatma Zehra Aktaş, *Türkiye’nin Uluslararası Sosyal Hizmetleri: Türk Kızılayı, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017, ss.29-30.

çalışmalar gerçekleştirmek amacı gütmektedir. Vakfın başkanlıkla uyumlu bir biçimde çalışması ve din görevlileri tarafından yeni oluşuma sahip çıkılması için Diyanet İşleri Başkanı, aynı zamanda Vakıf Mütevelli heyetinin de olağan başkanı olarak kabul edilmiştir.⁸ “Maliye Bakanlığının 27/12/1977 tarihli ve GEL- KVK /22101-534/75099 sayılı yazısı üzerine Türkiye Diyanet Vakfı’na vergi muafiyeti tanınmasına karar verilmiştir.”⁹ Bu vakıf, dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Yakup Üstün ve Tayyar Altıkulaç ayrıca Diyanet İşleri Başkanı Hukuk Müşaviri Ahmet Uzunoğlu tarafından 150.000 TL’nin tahsisi suretiyle kurulmuştur.¹⁰ Dönemin Diyanet İşleri başkanlığında, başkan yardımcıları ve hukuk müşaviri yardımıyla; 13 Mart 1975 tarihi, Türkiye Diyanet Vakfı’nın resmi kuruluş tarihi olmuştur. TDV’nin kuruluşu ile ilgili resmi senet kurucuları aracılığıyla, Ankara on birinci noterinde imza işlemleri yapılmıştır.¹¹ Vakıf senedi 7 Nisan 1975 tarihinde 1975/203 E, 1975/194 K sayılı kararla onaylanmıştır. Prosedürler Resmî Gazete de 8 Mayıs 1975 günü 15230 sayısında ilan edilmiştir.¹² Vakıf, bakanlar kurulu kararıyla vergiden muaf tutulmuş, vergi muafiyeti kararı 1978’in Ocak ayında 16168 sayıyla Resmi Gazete ’de yayınlanmıştır. Türkiye Diyanet Vakfı 150.000 TL ödenek ile faaliyetlerini gerçekleştirmeye başlamıştır.¹³ Genel merkezi Ankara olan vakıf diğer vakıflar gibi Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı özel bir kurumdur.¹⁴ Eski Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyet Üyesi Yakup Üstün Diyanet Vakfının önemini şu cümlelerle anlatmıştır;

“Türkiye Diyanet Vakfı kurulduğu günden beri merkezde ve taşrada Diyanet hizmetlerini rahatlatmış, ülkemizin her tarafında inşa edilen camilerimizin çoğuna, Kur’an Kursu, İmam-Hatip Lisesi, müftülük sitesi vb. hizmet alanlarına sağlamaktadır. Türk Dünyası’nın her yerini gören ve değerlendiren, bu

⁸ *Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi*, 1975, ss.7-8.

⁹ BKK, T.20.12.1977,E.1967/903, K.7/14433, RG: 13.01.1978/16168.

¹⁰ *Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi*, s.13. Vakfın kurulma sürecini 13. Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç şu şekilde dile getirmektedir: “Hizmette hem paraya, hem de sivil bir organizasyona ihtiyaç vardı. Amacımız, başkanlık hizmet ve faaliyetlerini daha etkin hale getirmek, bütçe imkanlarıyla yerine getirilmeyen hizmetler için destek sağlamaktı. Müftülüklerde de durum hiç iç açıcı değildi. Bazı hizmetler için zorunlu harcamalar mahalli derneklerin katkılarıyla karşılanabiliyor, bu durum müftülerimizin cemaat üzerindeki itibar ve ağırlıklarını olumsuz yönde etkiliyordu. Bu yerel imkânlardan mahrum olan müftülüklerimiz de az değildi. Bu problemlerin önüne geçmek için o tarihler itibarıyla özlük işleri müdürü Ahmet Uzunoğlu vakıf kurma düşüncesini 1972 yılında ortaya atmıştır.” Geniş bilgi için bkz. Tayyar Altıkulaç, *Zorlukları Aşarken*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2016, s.264.

¹¹ “Türkiye Diyanet Vakfı 35 Yaşında”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, S.100, 2010,s. 80.

¹² Hasan Yavuzer, *Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005, s.123; *20.Yılında Türkiye Diyanet Vakfı*, Ankara, 1995, ss.19-20.

¹³ Yavuzer, *Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)*, s. 123; Ahmet Uzunoğlu, “Diyanet Vakfı”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.9, s.461.

¹⁴ Yavuzer, *Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)*, s.123.

alandaki sorumluluğunun ilk farkına varan milli bir kuruluş haline gelmiştir. Bu haliyle Vakıf iftiharla belirtmek isterim ki "Türk Diyanet Vakfı" misyonuna ulaşmıştır."¹⁵

1.2. Türkiye Diyanet Vakfının Amacı

Vakfın amacı; İslam dininin gerçek hakiki kimliği doğrultusunda anlatılmasında, cemiyete manevi mevzularda yön verilmesinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nı dayanak almak ve desteklemektir. Ayrıca belirlenen mekânlarda cami inşa edip teçhiz etmek, maddi durumu iyi olmayan hastalar için tedavi yerleri tahsis edip çalıştırmak, fitre ve zekât gibi Müslüman olan kişiler aracılığıyla gerçekleştirilecek yardımları, İslam'ın esaslarına uygun olarak, cemiyetteki yoksullara ulaştırarak sosyal yardım hizmetlerini kuvvetlendirmektir. Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdür Yardımcısı Abdurrahman Çetin TDV'yi "*Misyonu medeniyet perspektifi ve vizyonu ülkemiz ve 7 kıtada insanlığın hizmetinde olmak gayesiyle hareket eden yeryüzünde iyiliği egemen kılmaya çalışan, bu uğurda emek veren bütün müesseselere her alanda yardım sağlayarak iyiliğin kurumsallaşmış hali olan bir vakıf*" olarak tanımlamaktadır.¹⁶

Vakıf, maksadını gerçekleştirmek için meydana getireceği faaliyetlerde Diyanet İşleri Başkanlığıyla ve icap ettiğinde ilgili diğer müesseselerle iş birliği içinde hareket etmektedir.¹⁷ Vakfın sahipliğinde bulunan taşınmazlar, müteveli heyetinin kararı ile bedava olarak Diyanet İşleri Başkanlığının hizmetine ayrılmıştır. Vakfın parasıyla eşya, vasıta ve her türlü materyal alınabileceği gibi bu birikim Başkanlığa nakdi yardımda bulunmak için de kullanılabilir. Türkiye Diyanet Vakfı'nın hedefleri ve bu hedefleri elde etmek için uygulamakla mükellef olduğu çalışmaları, vakıf senedinin 2. ve 3. maddelerinde izah edilmiştir. Bu bağlamda; 2. madde kurumun amacını şu sözlerle açıklamaktadır: Vakfın kuruluş amacı İslam maneviyatının tüm yönleriyle anlatılmasında, halka din hususunda yön verilmesinde Diyanet İşleri Başkanlığını desteklemek, ihtiyaç halinde cami inşa etmek, yardıma muhtaç ve bakıma ihtiyacı olan bireyler için tedavi merkezleri açmak, maddi yardımları toplumdaki ihtiyaç oranına göre, doğru yerlere ve kişilere ulaştırmaktır. 2. maddeye göre DİB ve halk için çalışan diğer kuruluşlarla ortaklaşa çalışarak, kurumun gayesini gerçekleştirmeye yönelik faaliyetler düzenlenmektedir.¹⁸ Bu maddede vakfın esas gayesinin DİB'in gerçekleştirdiği hizmetleri desteklemek, halk için yararlı öğrenim ve sosyo-kültürel faaliyet olanakları sunmaktır.¹⁹ Ayrıca Türkiye Diyanet Vakfı'nın kuruluş gayesinin, dini ve milli amaçlar yönünden örflere, adetlere ve genel ahlaka aykırılığının söz konusu olmadığını söylemek gerekir. Vakfın adıyla

¹⁵<https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=20452&SRC=D%C4%B0YANET%20VAKFI> (Erişim Tarihi:28.11.2021).

¹⁶ "Abdurrahman Çetin ile Türkiye Diyanet Vakfı Üzerine Söyleşi", 21.11.2020, Ankara.

¹⁷ *Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi*, ss.13-14.

¹⁸ Yavuzer, *Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)*, s. 123.

¹⁹ *Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi*, s.9.

dağıtılacak yardımların veya gerçekleşecek hizmetlerin sosyal açıdan önemi ise; dini, sosyal ve kültürel hizmetlerle maddi tatmin sağlamanın yanı sıra insanın yardımlaşma, değer görme, desteklenme duygularını besleyerek ve Allah'ın rızasına uygun hareket ettiği bilincini bireylere aşilayarak manevi tatmine de ulaştırmaktır. Kurum, nüfusun çoğunluğunun Müslüman olduğu bir toplulukta, halkın inançlarına ve değerlerine hitap etmektedir.²⁰ Dönemin Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Tayyar ALTİKULAÇ da hatıratında vakfın amacını; “Başkanlık hizmet ve faaliyetlerini daha etkin hale getirmek, bütçe imkânlarıyla yerine getirilemeyen hizmetler için destek sağlamak” olarak açıklamıştır.²¹ Kapsayıcı biçimde tüm bireylere yardım sağlamayı hedefleyen Vakıf, bu gayeyi ilke edinerek birçok çalışmayı hayata geçirmektedir.²²

1.3. Türkiye Diyanet Vakfının Organları ve Bu Organların Görevleri

Vakfın kuruluş senedinin altıncı maddesinde Türkiye Diyanet Vakfı'nın organları şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Genel Kurul,
- b) Denetim Kurulu,
- c)Mütevelli Heyeti,
- d) Vakıf Genel Müdürlüğü.

a) Genel Kurul: Genel Kurul Türkiye Diyanet Vakfı'nın en üst organıdır. Vakıf senedinin 12. maddesine göre Genel Kurul şöyle oluşmaktadır:

- Diyanet İşleri Başkanı,
- Öncü mütevelli heyet azaları ve vakıf kurucuları,
- Diyanet İşleri önceki başkanları,
- Vakfın oluşturulmasından sonra Genel Kurul azalığına kabul görenler,
- Gerçekleşen Genel Kurula sırayla davet edilen 1/3 oranında İl Müftüleri,
- Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürü.

Vakıf Senedinin 13. Maddesinde Genel Kurul'un görev ve yetkileri belirtilmektedir.

13. Maddeye göre;

- a) Boşalan mütevelli heyeti üyelerinin yerlerine yeni azalar yerleştirmek,
- b) Mütevelli heyetince hazırlanan faaliyet raporu, bilanço, kar ve ziyan hesaplarına bakmak ve mütevelli heyetine bildirmek,

²⁰ Kamil Kaya, “Türkiye Diyanet Vakfının Türk Toplumundaki Yeri ve Önemi”, *Diyanet Dergisi*, C.25, S.1, 1989, s.22.

²¹ Altıkulaç, *Zorlukları Aşarken*, s.270.

²² <https://www.haberler.com/haberler/diyanet-vakfi-ne-zaman-nasil-kuruldu-diyanet-15548973-haberi/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

- c) Mütevelli heyetince genel kurul azalığına uygun görülenlerin azalığının onaylanıp onaylanmayacağı konusunu kararlaştırmak,
- d) Gerekli gördüğü takdirde mütevelli heyet azaları için verilecek yolluk, yevmiye veya hakk-ı huzur miktarını tayin etmek,
- e) Vakfın çalışmaları ile ilgili tavsiyelerde bulunmak.

Mütevelli heyeti, gerekli hallerde genel kurulun olağanüstü toplantıya çağırmasının dışında en az üyelerinden yarısından bir fazlasının katılımının olması şartıyla, iki yılda bir düzenli olarak toplanır. Birinci toplantıda gerekli sayıya ulaşamamışsa, ikinci toplantı takip eden hafta içinde yapılır ve bu toplantıda nisap aranmaz. Görüşülen konular, alınan kararlar ve sonraki toplantı tarihi azalara iletilir. Toplantı bilgileri ve gündem maddeleri gerçekleşecek toplantı tarihinden en az 10 (on) gün önce resmi yazıyla azalara iletilir. Karar anında olumlu ve olumsuz oylar aynı sayıdaysa divan başkanının oyu iki oy kabul edilir. Her bir aza tek oy hakkı kullanabilse de toplantıya katılamayacak aza, farklı bir azaya oy hakkını devredebilir. Katılan azalarda tek bir vekâlet hakkı bulunur.²³

b) Denetim Kurulu: Madde 16- (28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Genel kurul için Vakfın çalışmalarını ve hesaplarını teftiş etmesi maksadıyla kurulan kurumdur. Denetim kurulu, genel kurul tarafından 2 yıl süresince seçilecek üç üyeden meydana gelir ve bu üyelerden biri genel kurul üyesi olmayabilir. Herhangi bir nedenle kurula veda edebilecek asil azaların boşluğunu doldurabilmek için ilaveten iki de yedek üye belirlenir. Denetim Kurulu, Vakfa ait yazılı nüshalar üzerinde araştırmalarını yürütmektedir. Hesap takibi için oluşturulan belgeler, kurul toplantısına en az 15 gün kala üyelere bildirilmek üzere mütevelli heyetine ulaştırılır. Mütevelli heyeti üyelerinin tamamının herhangi bir sebeple görevden alınmaları yahut geçici olarak görevden uzaklaştırılmaları halinde vakıf senedinde yazılı usule göre yenileri seçilinceye kadar görevleri denetim kurulu tarafından yürütülür ve yetkileri kullanılır. Denetim kurulu bu süre içerisinde Vakfı, onaylanmış stratejik plan ve/veya bütçe çerçevesinde yönetir ancak onaylanmış stratejik plan ve/veya bütçe olmaması halinde, yasal zorunluluklar ve DİB'in zaruri talepleri dışında maliyet oluşturacak kararlar alamaz. Bu gibi durumlarda denetim kurulu mütevelli heyeti seçimi yapılmak üzere genel kurul en fazla 2 ay süresince olağandışı toplantıyı bildirmekle yükümlüdür.

c) Mütevelli Heyeti: Mütevelli heyeti vakfın yürütme organı olup, vakfın idare ve temsiline ait tüm konuları sürdürmekle görevlidir.²⁴ Vakıf senedinin 11. maddesinde yer alan mütevelli heyeti hem Diyanet İşleri Başkanı hem de genel kurulun aracılığıyla, kendi üyeleri içinden iki yıl süreyle görevlendirilen sekiz üyeden oluşmaktadır. En az dört üye Diyanet

²³ Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi, 2013, ss. 5-6.

²⁴ Yavuzer, Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği), s.124.

İşleri Başkanlığı kuruluşunda görevli olmayan genel kurul üyelerinden meydana gelir. En az birinin Başkanlık personeli olmaması şartıyla ayrıyeten üç de yedek üye belirlenir. Mütevelli heyetinin başkanı Diyanet İşleri Başkanıdır. Seçilen mütevelli heyeti üyeleri en geç bir ay içerisinde ilk toplantısında II. başkan ve icra kurulu organlarını görevlendirir. Mütevelli heyet, seçildiği dönemden başlayarak altı ay içerisinde çalışma tarihine ait stratejik planı hazırlar/hazırlatır ve onaylar. Yasal gereklilikler ile DİB'in zorunlu istekleri haricinde stratejik plan ve bütçe onaylanmadan herhangi bir karar alınamamaktadır. Yeni seçilen mütevelli heyeti stratejik plan hazırlanıp onaylanıncaya kadar kendilerinden önceki stratejik plan ve bütçeye tabi tutulur. İhtiyaç halinde mütevelli heyeti başkanının veya II. başkanının mütevelli heyetini toplantıya çağırmasının dışında, düzenli olarak en az ayda bir kez toplantı yapılır. Elzem gerekçesi olmadığı halde art arda dört toplantıda bulunmayan üye, görevden el çekmiş sayılır. Karar yeter ve toplantı sayısı beştir, sonuç oy çoğunluğuyla karara bağlanır ve bu maddeler noter onaylı bir şekilde kurumun karar defterine yazılarak heyet azalarınca imzalanır.²⁵

d) Vakıf Genel Müdürlüğü: Vakıf senedinin 17. maddesine göre vakıf genel müdürü, mütevelli heyeti tarafından, azalar içerisinde ya da farklı bir alandan görevlendirilir. Görevlendirilen genel müdür vakıf çalışmalarını, kurumun öncesinde belirlediği mali ve stratejik plana göre uygulamakta, mütevelli heyeti ve icra birimince yöneltilen diğer işleri ve kurum tarafından kabul edilen kararları tatbik etmektedir. Mütevelli heyetince vakıf genel müdürlüğüne yeter sayıda genel müdür yardımcısı, şube müdürü ve diğer personel üyeleri vazifelendirilmektedir.

1.4. Türkiye Diyanet Vakfına Bağlı Şube Açılması ve Vakfın Teşkilatlanması

Vakıf Senedinin 4. maddesinde belirtildiği üzere Türkiye Diyanet Vakfı'nın merkezi Ankara'dadır. Mütevelli heyetinin kararı ile vakıf, yurt içinde ve dışında şube, mümessillik, iletişim bürosu gibi bölümler açabilmektedir. Vakıf, ilk başvuran Tekirdağ Müftülüğü bünyesinde 1975 senesinin 9 sayılı mütevelli heyet kararı ile ilk şubenin açılmasına karar vermiştir.²⁶ Günümüzde vakfın Türkiye'de 1003 şubesi bulunmakta ve dünyada 149 ülkede faaliyeti sürdürülmektedir.²⁷ Senedin 4. maddesinin gereğine göre Türkiye Diyanet Vakfı'nın genel merkezden ayrı yurt içi ve yurt dışında da açılan şubeleri bulunmaktadır. Şubelerin çalışma esasları ve hesap usulleri mütevelli heyetince hazırlanacak talimatta gösterilir. Bu talimatın kapsamında, Türkiye Diyanet Vakfı'nın il ve ilçe şubelerinin açılış, işleyiş, yönetim

²⁵ *Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi*, ss.7-8.

²⁶ “Şubelerimiz ve Faaliyetleri”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, S.1,1986, s.5.

²⁷ <https://tdv.org/tr-TR/kurumsal/> (Erişim Tarihi: 03.10.2021).

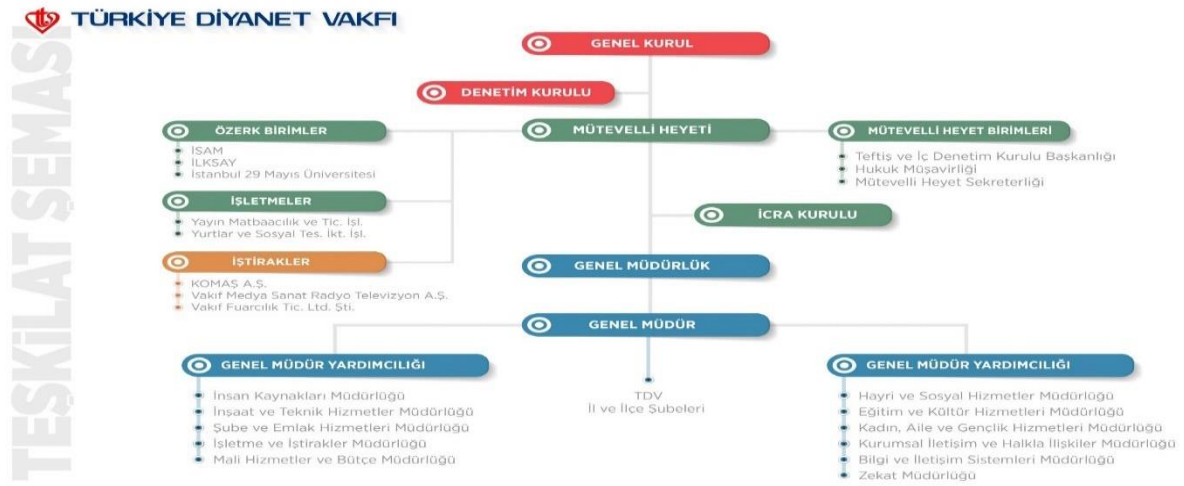
kurulunun teşkili, çalışma esasları, inşaat ve onarım işleri, emlak ve gayrimenkul işleri, muhasebe ve levazım işleri ve kapanışına ilişkin usul ve esasları konularının yer aldığı bilinmektedir. Şubelerin açılış ve çalışma esaslarının 5. maddesine göre, Türkiye Diyanet Vakfı il veya ilçe şubesi, o il veya ilçe müftüsünün yazılı müracaatı üzerine mütevelli heyeti kararı ile açılır. Vakıf şubesini açmak isteyen il veya ilçe müftülüğü, bir yazı ile genel müdürlüğe müracaat edebilir. Bu yazıya;

- a) Şube yönetim kurulu üyeleri listesi,
- b) Üyelerin ikişer adet resimli ve muhtarlık tasdikli nüfus cüzdanı örneği,
- c) Üyelerin ikişer adet resimli ve muhtarlık tasdikli ikametgâh il muhaberi,
- d) (Değişiklik:18.10.2007 tarih ve 1249/3-(a) sayılı MHK) Üyeler için Cumhuriyet Savcılığından alınacak birer adet adli sicil kaydını gösterir belge, (Mülga:18.10.2007 tarih ve 1249/3-(b) sayılı MHK),

e) Üyelerin mesleklerini, eğitim durumlarını ve ailevi bilgilerini ihtiva eden öz geçmişleri eklenir. Şube yönetim kurulu; müftünün başkanlığında 5 veya 7 kişiden oluşur. Başkanın dışındaki üyelerin yarısı o müftülüğe bağlı (müftülük şoförü ve hizmetliler hariç) personelden, yarısı müftülük personeli dışından (siyasetle iştigal edenler hariç) seçilir. Yönetim kurulu üyesi iken aktif siyasetle iştigal etmeye başlayan üye bu görevinden ayrılır ve yerine yeni üye seçilir.

Şube yönetim kurulu üye değişikliğinde, varsa şube memuru (müftülüğe bağlı personel grubundan olmak üzere) yönetim kurulu üyeliğine alınır. Şube açılması teklifi, mütevelli heyetince (ilçe şubelerinin açılması konusunda önceden genel müdürlükçe alınan il müftüsünün görüşü de dikkate alınarak) değerlendirilir. Uygun görülmesi halinde, şubenin açılması Vakıflar Genel Müdürlüğüne teklif edilir. Vakıflar Genel Müdürlüğünün uygun görmesiyle şubenin açılması kesinleşir ve sonuç ilgili müftülüğe bildirilir. Şube açıldıktan sonra, kullanılacak matbu evrak, makbuz, defter ve gerekli mevzuat Genel Müdürlükten temin edilerek faaliyete başlanır. Çalışmalar, ilgili karar ile Vakıf Senedi, yönerge, genelge ve buyruklar sınırlarında devam ettirilir. Şubelerin, vakıf dışında ayrı bir hükmi şahsiyetleri yoktur ve faaliyetlerini, vakıf adına yürütürler. Şubelerin mal ve paraları vakfa aittir. Şubeler, hiçbir yolla kendi adlarına gayrimenkul edinemezler. Vakıf gayrimenkulü hangi şubenin tasarrufunda ise o şube tarafından yönetilir. Ancak, Genel Müdürlükten yetki almadan, bir hakkın tapu siciline tescili ile ilgili herhangi bir işlem yapamazlar. Her şube, kendi görev bölgesindeki vakıf gayrimenkullerinin bakımı, korunması, imar durumunda meydana gelecek değişikliklerin takip edilmesi ve vakıf hizmetlerinde en verimli bir şekilde kullanılacak imkanların sağlanması için ilgili belediyeler ve resmi daireler nezdinde gerekli takip ve

teşebbüslerde bulunur. Şubeler, kendi çalışmaları ve vakıf mevzuatında yer alan hizmetler için gerekli olan eşya ve malzemeyi (kırtasiye, kalem, masa, sandalye vb.), bağışlanma veya mütevellî heyetince her yıl verilen harcama yetkisi sınırları içinde kalmak şartıyla satın alma yoluyla temin edebilirler. Şubelerin hesap ve işlemleri, 903 sayılı kanun gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ve TDV Genel Müdürlüğünün teftiş ve denetimine tabidir. Ancak özel kanunlar kapsamında vakıfları denetleme yetkisine sahip olan kurum ve kuruluşların denetim elemanları da şubelerin hesaplarını ve işlemlerini denetleyebilirler. Genel Müdürlüğün teftiş ve denetimleri, periyodik olarak ve ihtiyaç duyuldukça yapılır.²⁸ Türkiye Diyanet Vakfı, yurt dışında da Din Hizmetleri Müşavirlik veya Ataşelik olarak gruplandığı yerlerde kendi şubelerini faaliyete geçirmiştir. Bu şubeler TDV'nin doğrudan şubesi olmaktan ziyade, konumlandıkları vatanın yönetmeliğine göre oluşturulan vakıflar olarak kabul görmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı görevlileri, yurt dışında kurulan vakıfların genel kurul azaları ve kurucuları arasında yer almaktadır. Söz konusu vakıfların desteği ile Başkanlık buralardaki çalışmalarını daha ilerilere götürmektedir. Yurt dışı şubelerinde vakıf başkanı müşavir veya ataşedir. 5072 sayılı kanun yayımlandıktan sonra vakfın başkanı olarak görevde bulunmaları halinde ataşeler ve müşavirlerin vazife unvanlarını kullanmaları yasaklanmıştır.²⁹

Şekil 1.1 TDV Teşkilat Şeması

²⁸ Türkiye Diyanet Vakfı Şubeleri Çalışma Talimatı, Mütevelli Heyeti'nin 05.05.1990 tarih ve 342/11 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Mütevelli Heyeti'nin 08.12.1999 tarih ve 964/10, 21.12.1999 tarih ve 966/12, 12.03.2002 tarih ve 1066/21, 13.05.2002 tarih ve 1072/1, 21.06.2002 tarih ve 1077/3, 15.05.2003 tarih ve 1113/8, 15.07.2005 tarih ve 1180/18, 05.06.2007 tarih ve 1240/8, 18.10.2007 tarih ve 1249/3, 11.05.2010 tarih ve 1343/27 sayılı kararlarıyla Talimat'ta bazı değişiklikler yapılmış, 31.03.2015 tarih ve 1509/11-2-a sayılı karar ile 01.05.2015 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Talimat'ın 10. maddesi ile 02.05.2017 tarih 21 sayılı Doküman Talep Formu Onayı ile 08.05.2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere talimatın 32. Maddesi yürürlükten kaldırılmış, 55. Maddesinde değişiklik yapılmış, 22.09.2017 tarih ve 53 sayılı 21.03.2019 tarih ve 10 sayılı ve 27.04.2019 tarih ve 15 sayılı ve 24.09.2019 tarih ve 25 sayılı ve 19.11.2020 tarih ve 42 sayılı Doküman Talep Formları onayı ile bazı değişiklikler yapılmıştır.

²⁹ Yavuzer, *Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)*, s.126.

1.5. Türkiye Diyanet Vakfının Diyanet Hizmetlerine Destekleri

Osmanlı Devleti'nde din işleri, Heyet-i Vükela (Bakanlar Kurulu) içinde yer alan Şeyhülislam eliyle düzenlenir ve yönetilirdi. 1920-1924 tarihlerinde, TBMM Hükümetinde din işleri, Şer'îye ve Evkaf Vekaleti adıyla İcra Vekilleri Heyetinde (Bakanlar Kurulunda) yer alan bir bakan tarafından yürütülmüştür. TBMM kabinelerinde (1920-1924) konumlandırılan Şer'îyye ve Evkaf Vekâleti, manevi vasıflı yardım çalışmalarıyla birlikte vakıfların yönetimini de üstlenmiştir.³⁰ Daha sonra manevi yardımların politikanın dışında ve üstünde bulunması gerektiğinden 3 Mart 1924 tarihinde, Şer'îyye ve Evkaf Vekaleti yerine, 429 sayılı Kanunla, Başvekalet bütçesine dair ve Başvekalete ait Diyanet İşleri Reisliği, şu anki ismiyle Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.³¹ TBMM, 429 Sayılı Kanun ile Şer'îye ve Evkaf Vekâletine karşılık olarak Diyanet İşleri Başkanlığı ile Vakıflar Umum Müdürlüğü'nü ortaya çıkarmıştır.³² Vakıfların, Vakıflar Umum Müdürlüğüne aktarılmasından sonra Başkanlık olağanüstü maddi sorunlarla karşı karşıya gelmiş, yardımda elzem sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu problemlere çare için 1975 senesinde TDV hizmete girmiştir. TDV'nin hizmete girmesinin ardından DİB'in faaliyetleri çoğalmış, vakıf 30 seneden bu yana tüm olanaklarıyla Diyanet faaliyetlerine katkı sağlamayı amaç edinmiştir. Diyanet İşleri Başkanı, Diyanet Vakfı Mütevelli Heyetinin de başkanıdır. Mütevelli Heyetinin, stratejik plan ve bütçe onaylanmadan yasal zorunluluklar ve Diyanet İşleri Başkanlığının zaruri talepleri dışında maliyet oluşturacak kararlar alma yetkisi bulunmamaktadır. Diyanet Vakfının amaçlarından biri de DİB tarafından yurt içinde ve dışında yapılacak yardımların seri ve etkili bir biçimde yürütülmesidir. Vakıf, amacına ulaşmak gayesiyle gerçekleştirdiği faaliyetlerde, ilgili yönerge ekseninde, DİB ile ya da icap ettiği takdirde öteki gerçek ve tüzel bireylerle, tüzel kişiliği benimsememiş vakıf ve kuruluşlarla ortaklık sağlamaktadır. TDV, Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliği yaparak irşad ismini verdikleri ekipleri yurt içindeki ve yurt dışındaki Türk vatandaşlarına ve soydaşlarına gönderebilir. Kurum bunun dışında yurt içinde ve yurt dışındaki öğretim kurumlarında okuyan öğrenciler ile yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yardımda bulunur. Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin mesleki bilgi ve becerisini artırmak üzere eğitim merkezleri inşa eder, gerektiğinde bu tesisleri Başkanlığa tahsis eder. Ayrıca vakıf, eğitim merkezlerindeki müdür, öğretici ve kursiyerlere lojman ve yurt tahsis edebilir, bilumum gayrimenkullerini kiraya verebileceği gibi Diyanet İşleri Başkanlığına, resmi din eğitimi ve öğretimi yapan kurum ve kuruluşlara tahsis de edebilir, bedel karşılığı veya ücretsiz olarak dini, hayrî ve eğitim amaçlı

³⁰ Mehmet Bulut, "Camiler ve Cami Hizmetlilerinin Evkaf Umum Müdürlüğüne İdaresi (1931-1950)", *Diyanet İlmî Dergisi*. C.55,S.2, 2019, ss.437-445.

³¹ Hasan Hüseyin Aydemir, *Diyanet İşleri Başkanlığının Yurt dışı Din Hizmetleri ve Din Eğitimi Faaliyetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2004, s.11.

³² <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/vakiflar-genel-mudurlugu/>, (Erişim Tarihi:22.11.2021).

kurulan dernekler ile vakıfların kullanımına sunabilir. Bunlardan uygun gördüklerini Diyanet İşleri Başkanlığı ile Vakıf personeline lojman olarak tefrik ve tahsis edebilir veya lojman tahsis edilemeyen Vakıf personeline kira yardımı yapabilir. Diyanet İşleri Başkanlığı ile resmi manevi öğretim yapan kuruluşların hizmetleriyle ilgili çeşitli materyalleri tedarik edip karşılıksız tahsis ya da bağışlama yoluna gidebilir. Ayrıca TDV, bağlantılı kuruluşların hazırladığı bilimsel faaliyet ve toplantılara mali yardım sağlayabilir, Diyanet İşleri Başkanlığının her türlü resmi hizmet giderlerini (elektrik, su, telefon, doğalgaz, servis hizmeti vb.) karşılayabilir. Vakıf, bunların yanı sıra İslam dinine göre maddi yardım olarak yerine getirilen zekât ve sadaka gibi ibadetlerin bedellerini toplayarak ayrı bir hesapta tutabilir ve İslam'ın belirlediği şartlara haiz olan uygun yer ve kişilere ulaştırabilir. DİB, kurban, hac, umre vb. mali özelliği de bulunan ibadetlerin yerine getirilmesinde ilgili mevzuat çerçevesinde öteki kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, dini idareler, şahıs, şirket vb. ile iş birliği yapar veya bağımsız vatandaşlara yardımcı olur, organizasyonlar, seyahatler ve kampanyalar düzenleyebilir.

TDV, Diyanet İşleri Başkanlığının faaliyet alanları çerçevesinde olan hususlarda incelemeler yaparak vatani ziyaret eden kişilerle ve gruplarla iletişim kurar, misafirlerin rahatını sağlamada destekçi olur. Gayeleri ekseninde diğer ülkelerle ortak hareket edip faydası olacak hususlarda ilgili bakanlıklar veya resmî kurumlardan izin alınmak şartıyla diğer ülkelerde oluşturulmuş kuruluşlara aza olabilir. Uluslararası faaliyette bulunmak üzere yurt dışında şube açabilir. Çeşitli seviyelerdeki din eğitimi ve öğretimi yapan kurum ve kuruluşların sınavlarına hazırlanmak veya Diyanet İşleri Başkanlığı ile Vakıfta görev almak isteyenler için kurslar düzenleyebileceği gibi bu kurslara katılmak isteyenlere de yardımcı olur. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıf personeli ile gençlerin sağlıklı yetişmelerine yardımcı olmak ve zamanlarının değerlendirilmesini sağlamak üzere her türlü eğitim ve kültür merkezleri, sosyal tesisler ile spor tesisleri kurar, kamplar açabilir. Diyanet Vakfı, kadınların ve genç kızların, sosyal ve kültürel yönden gelişmeleri ile maddi ve manevi problemlerinin çözümünde yardımcı olmak üzere her türlü dini, sosyal ve kültürel faaliyette bulunabilir, bu faaliyetler için gerek görülmesi halinde Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliği yapabilir.³³ Mevzu edilen konuya örnek olarak TDV'nin, İstanbul vilayetinin fethedilmesinin 566. sene-i devriyesi sebebiyle “Yenikapı'da Enderun Teravihi”, etkinliğini Diyanet İşleri Başkanlığıyla beraber gerçekleştirmesi gösterilebilir.³⁴

³³ *Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi*, s.3.

³⁴ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/yenikapida-enderun-usulu-teravah-namazi-kilindi-2883628> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

1.6. Türkiye Diyanet Vakfının Faaliyetleri

Vakıf, amacına ulaşabilmek için, ilgili yönerge gereğince DİB ile ihtiyaç halinde öteki gerçek ve tüzel kişilerle ve tüzel kişiliği yansıtmayan kuruluşlarla ortaklık yaparak faaliyetlerini sürdürür. Ayrıca vakıf senedinin 3. maddesinde gayelerini gerçekleştirmek için yürüttüğü faaliyetleri açıklar.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Vakıf, İslami ilimler, İslam sanatları, Türk kültürü, İslam kültür ve medeniyeti ile manevi, ulusal, sosyal ve kültürel alanda basılmış, seslendirilmiş ve görüntülenmiş olan eserleri telif ve tercüme ettirir, yayınlar. Kütüphane, ilmi araştırma, eğitim ve kültür merkezleri ile İslam kültür ve medeniyetini tanıtmak amacıyla müze ve sergi salonları açar, açılanlara destek verebilir. Gazete, dergi, broşür yayınlar. Bunları ve benzeri basılı, sesli ve görüntülü yayınları parasız olarak kişi ve kuruluşlara verebilir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Vakıf, matbaa kurar, kitabevleri ve yayınevleri açar, basılı, sesli ve görüntülü yayınlar (video, bant, kaset, film vb.) yapar. Yasal engel bulunmayan yerlerde radyo, televizyon ve internet yayıncılığı yapar/yaptırır.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) TDV, dünyadaki tüm Müslümanların ve soydaşlarımızın dini ve kültürel hayatlarının gelişmesi için çalışmalar yapar, bu sahada çalışan kişi ve kuruluşlarla, gerektiğinde mahallindeki dini idarelerle iş birliği yapar, bunlara imkanlar ölçüsünde maddi destek sağlar, bu maksatla cami, Kur'an kursu ve kültür merkezleri inşa eder. Bu ülkelere mensup öğrencilere yurt içi ve yurt dışı burslar tahsis eder. Gerektiğinde ilgili kurumlarla (Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı vb.) da iş birliği yaparak yurt dışında her seviyede eğitim kurumları açabilir, yurt dışından getirilecek öğrenci ve araştırmacıların Türkiye’de veya üçüncü ülkelerdeki eğitimleri için her türlü yardım ve desteği yapabilir.

Vakıf, ilgili mevzuat çerçevesinde DİB ile ortaklık sağlayarak yurt içinde ve diğer ülkelerdeki Türk vatandaşlarına ve soydaşlarına irşad ekipleri gönderebilir.

TDV, Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetleri ile Vakfın hedefleri ekseninde yürütülecek çalışmalar için elzem durumlarda elemanların yeterli sayıya ulaştırılması amacıyla, yurt içinde ve yurt dışındaki öğretim kurumlarında okuyan öğrenciler ile yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yardımda bulunur. Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin mesleki bilgi ve becerisini artırmak üzere eğitim merkezleri inşa eder, gerektiğinde bu tesisleri anılan hizmetler için Başkanlığa tahsis eder. Eğitim merkezlerindeki müdür, öğretici ve kursiyerlere lojman ve yurt tahsis edebilir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Vakıf, okul, cami, müftölük binası, eğitim merkezi, Kuran kursu öğrenci yurtları, konut ve misafirhane gibi binalar ile eğitim tesisleri inşa eder. Bu binaların bakım, onarım ve tadilatlarını yapabileceği gibi lojmanlar hariç tefrişini de yapabilir, yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olanları bağış veya satın alma yoluyla temellük eder.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) TDV, bilumum gayrimenkullerini kiraya verebileceği gibi Diyanet İşleri Başkanlığına, resmi din eğitimi ve öğretimi yapan kurum ve kuruluşlara tahsis de edebilir. Ayrıca dini, hayri ve ilmi amaçlı kurulan dernekler ile vakıflara bedel karşılığı veya ücretsiz tahsis edebilir. Bunlardan uygun gördüklerini Diyanet İşleri Başkanlığı ile vakıf personeline lojman olarak tefrik ve tahsis edebilir veya lojman tahsis edilemeyen vakıf personeline kira yardımı yapabilir.

Vakfın yurt dışındaki gayrimenkulleri, bu senedin 2 ve 3'üncü maddelerinde yazılı iş ve hizmetlerden birini veya birkaçını yapmak üzere yurt dışında vakıf, dernek veya birlik gibi bir isim altında kurulmuş kurum ve kuruluşlara kiraya verilebileceği gibi ücretsiz olarak tahsis de edilebilir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Vakıf, Diyanet İşleri Başkanlığı ile resmi din öğretimi yapan kuruluşların hizmetleriyle ilgili çeşitli materyalleri tedarik edip karşılıksız tahsis ya da bağışlama yoluna gidebilir. Kuruluşların hazırladığı bilimsel faaliyet ve toplantılara mali yardım sağlayabilir. Diyanet İşleri Başkanlığının her türlü resmi hizmet giderlerini (elektrik, su, telefon, doğalgaz, servis hizmeti vb.) karşılayabilir. Bu çeşit yardımlar, imkânlar ölçüsünde yurt dışındaki resmi olmayan kuruluşlara da yapılabilir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Vakıf, ihtiyaç sahiplerine ve felaketzedelere yardımda bulunur. TDV, yurt içinde ve yurt dışında yapılacak bağış ve yardımları şartlarına uygun hizmetlere tahsis eder veya ihtiyaç sahiplerine ulaştırır. Aynı bağış ve yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılabilmesi için gıda bankacılığı, sosyal market vb. hizmetleri yapabilir, aşevleri açabilir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Çeşitli derecelerde özel okullar, yurtlar, çocuk yuvası vb. yerler açıp işletebilir, maddi durumu zayıf olan öğrencilere yardımcı olur, yurt içi ve yurt dışında her türlü öğrenim düzeyinde burslar verebilir. Ayrıca dini ve ilmi konferans, seminer ve yarışmalar düzenler. Başarılı olanlara ödüller verir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Tedavi kurumları, hastaneler, geriatri ve rehabilitasyon merkezleri, huzurevleri, sığınma evleri, mülteci kampları, sokakta yaşayanlar için barınma yerleri ile yetimhaneler açar ve işletir. Yoksul hastaların tedavilerinde yardımcı olur.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Vakıf, zekât ve fitre gelirlerini bünyesinde barındırarak başka bir hesapta bulundurur, yardımları İslam'a uygun yerlere iletmek için kullanır. Kurban, hac, umre vb. mali özelliği de bulunan ibadetlerin yerine getirilmesinde ilgili mevzuat çerçevesinde DİB, öteki kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, dini idareler, şahıs, şirket vb. ile iş birliği yaparak bağımsız vatandaşlara yardımcı olur, organizasyonlar, seyahatler ve kampanyalar düzenleyebilir.

TDV, ramazan ayında sahur ve iftar düzenlenmesi, yardıma muhtaç ailelerin çocuklarının sünnet ettirilmesi gibi İslami ve ulusal geleneklerin sürdürülmesi için çalışmalar yapar. Milli birlik ve beraberliğin güçlendirilmesi amacıyla, karşıt inanışlar, sosyal öbekler ve kültürleri benimsemiş vatandaşlar sosyal yanlarının geliştirilmesine yönelik, şenlik, toplantı, şölen, kampanya vb. aktiviteleri tertip eder ve bu tarz çalışmalarda bulunan özel ya da resmî kurumlarla yönerge çerçevesince ortaklık sağlayabilir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Vakfın gayesini gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve mal varlığını çoğaltmak amacıyla iktisadi işletmeler ya da şirketler oluşturur, var olanlar ile iş birliği sağlar, hisse senetleri edinir. Ayrıca yurt içinde ya da dışında yaptığı yardımlarla ayni ve nakdi yardımları bünyesinde toplar.

Vakıf, bu senedin 2 ve 3'üncü maddelerinde yazılı iş ve hizmetlerden birini veya birkaçını yapmak üzere yurt dışında vakıf, dernek ve birlik gibi isim altında kurulmuş kurum ve kuruluşlarla mer'i mevzuat çerçevesinde iş birliği yapar, karşılıklı olarak yardımlaşır. Mer'i yönetmelikçe kabul gören yurt içinde ve dışında üst birlik, federasyon ya da konfederasyon gibi üst kuruluşlar kurabilir, kurulanlara iştirak edebilir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) TDV, tek başına veya diğer vakıf, dernek, meslek kuruluşları vb. resmi ve özel kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak ilgili mevzuat çerçevesinde üniversiteler kurar, araştırma merkezleri, eğitim merkezleri, dil kursları ve laboratuvarlar açar.

Vakıf, çeşitli seviyelerdeki din öğretimi yapan kurum ve kuruluşların sınavlarına hazırlanmak veya Diyanet İşleri Başkanlığı ile Vakıfta görev almak isteyenler için kurslar düzenleyebileceği gibi bu kurslara katılmak isteyenlere de yardımcı olur.

Diyanet İşleri Başkanlığı, vakıf personeli ile iş birliği yaparak gençlerin sağlıklı yetişmelerine yardımcı olmak ve zamanlarının değerlendirilmesini sağlamak üzere her türlü eğitim ve kültür merkezleri ile sosyal tesisler ve spor tesisleri kurar, kamplar açabilir.

(28.04.2013 Genel Kurulda değişen) Kadınların ve genç kızların, sosyal ve kültürel yönden gelişmeleri ile maddi ve manevi problemlerinin çözümünde yardımcı olmak üzere her türlü dini, sosyal ve kültürel faaliyette bulunur, sosyal tesisler ile eğitim ve kültür merkezleri

açabilir, aile, gençlik, çocuk ve kadın faaliyetleri için bürolar açabilir, gerek görülmesi halinde DİB ile öteki umum kuruluşları ve sivil toplum örgütleriyle de iş birliği yapabilir.

Vakıf senedinin 2. ve 3. maddelerinde yer alan hizmetlerin ve mali kaynakların araştırılıp geliştirilmesi maksadıyla, Mütevelli Heyetine bağlı olarak “Araştırma-Geliştirme Merkezi (AR-GE)” kurabilir.

TDV, kamu hizmetleri arasında yer alan ve gayesini gerçekleştirmeye yarayan dini, hayri ve toplumsal faaliyetler ile sıhhat, sosyal bağış, öğretim, ilmi çalışma ve geliştirme, kültür, çevreyi ağaçlandırma ve koruma faaliyetlerinde bulunabilir.³⁵

Türkiye Diyanet Vakfı şubeleri çalışma talimatı vakıf senedinin 4’üncü maddesine dayanılarak çıkarılmıştır. Talimat, vakfın il ve ilçe şubelerinin açılış, işleyiş, yönetim kurulunun teşkili, çalışma esasları, inşaat ve onarım işleri, emlak ve gayrimenkul işleri, muhasebe ve levazım işleri ve kapanışına ilişkin usul ve esasları kapsar.³⁶

Ek olarak kurumun amacını gerçek kılmak gayesiyle oluşturulabileceği çalışmalar vakıf senedinin 5. maddesindedir. İlgili madde çerçevesince kurum, amacına erişmek için resmi engellemelerin yanı sıra, sayı ve kıymeti daraltılmamış taşınmaz ve taşınır eşyalara yardım, ölüm sonrası mal beyanı, para karşılığı sonucu elde etme ya da kiralamak yoluyla kazanmaya, kurumlara dair resmi kanunlarca elde edilenleri bir başkasına devretmeye, elde edilen mallardan feragat etmeye, kazanca sahip olmaya ve kullanmaya, kuruma ait olan malın çokça taşınmaz eşya ya da kazancını defalarca yatırım amacıyla işletmeye, kurum gaye ve yardım hususlarına karşı olmamak yoluyla sağlanacak yardım, para karşılığı mal edinme ve öteki çarelerle elde ettiği taşınır ve taşınmaz eşyaları ile maddi geliri idare ve artırmaya, taşınabilir malları elde etmeye ve kurumun gayesi ekseninde malları para karşılığı devretmeye, kurum gayelerini aynı faaliyetlerde yer alan yurt içindeki ve resmi icazet sağlandığında yurt dışındaki kurumlar, reel ve tüzel bireylerle ortaklık sağlamaya, bu sayede bağış elde etmeye, bağışı elde etmek için müzakereler oluşturmaya, taşınmaz eşyaların sükûna, irtifak, intifa üst, ipotek, rehin gibi mülkiyetin gayri ayni hakları kabule, bu kapatmaya ve ortak olmaktan ayrılmaya kurumun gayesi ve yardım hususlarından bir tanesiyle veya bütünüyle oluşturulabilmesi için faydalı ve elzem bulunan teşebbüs, artırma, satın alma, inşa etme ve buna yakın anlaşmaları sağlamaya Türk Medeni Kanununun 48. maddesinde açıklandığı gibi sorumlu ve yetki hakkına sahiptir. Kurum, senedin 2. ve 3. maddelerinde yer verilen çalışma ve yardımların oluşturulabilmesinde istemli bireyler ve kurumlarla her daim ortaklık sağlayarak, isteklilerin düşünce, çaba, vakit, veri, taşınabilir ve

³⁵ Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi, ss. 2-4.

³⁶ Türkiye Diyanet Vakfı Şubeleri Çalışma Talimatı, 2020, s.1.

taşınamaz ve benzeri her çeşit mal, fırsat ve desteklerden yararlanır. Kurum, bu hakları ve kazançları ile Türk Medeni Kanunuyla men edilen hususlarda icraat yapamaz.³⁷

1.6.1. Eğitim

TDV, İslam dinine mensup kişilerin daha iyi koşullar dâhilinde eğitim alması amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Eğitim faaliyetlerine yapılan harcamalarda, ileri zamanlar için yatırım olacağı düşüncesiyle hareket edilmekte, bu faaliyetler geleceğe donanımlı bir kuşağın hazırlanması gayesiyle üstün tutulmaktadır. Vakıf, eğitim hizmetlerinin amacını, en güzel şekilde yaratılan beşerin, inanç, yaşam, eşya, soy ve zihin bakımından korku duymadan inandığı faziletli bir topluluk yapısı kurmak olarak açıklamaktadır. Eğitim faaliyetleri içerisinde anaokulu, ilk ve ortaöğretim kolejleri ile yükseköğretim kurumları ve yükseköğretim alan öğrencilerin barınması için ev ve yurtlar gibi müesseseler açmak bulunmakta, yurt dışı eğitim müesseselerinin yanında uluslararası oluşturduğu imam-hatip lisesi, ilahiyat ve öğrenci programlarıyla 111 ülkedeki öğretim gören gençlere eğitim fırsatı sunulmaktadır. TDV farklı ülkelerde ve yurt içinde yürütülen eğitim faaliyetleri sınırları içerisinde, okulları, üniversitesi, ev ve yurt gibi öğrencilerin barınma ve burs programlarıyla 32 bin eğitim gören gence öğretim fırsatı sağlamaktadır. Vakfın bursuyla ülkesinden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler eğitimlerini tamamlayıp ülkelerine döndüklerinde birer "kültür elçisi" olmakta, Türkiye'nin kamu diplomasisine önemli katkıları bulunmaktadır.³⁸ Örneğin; Türkiye Diyanet Vakfı, gençlere verdiği öğrenim yardımlarıyla yüz dört devletten ülkemizde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin bir kısmı, Ankara'da eğitim görmektedir. Farklı kültürlerin bir arada olmasıyla öğrencilerin birbirleriyle kaynaşması ve iyi ilişkiler kurması dikkat çekmektedir.³⁹

Kuruluş tarihinden itibaren eğitime ehemmiyet gösteren Vakıf, İzmir ve Ankara illerinde 29 Mayıs Okulları adı altında anaokulu, ilköğretim ve orta öğretim düzeylerinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Eğitim programları içerisinde öğrenim gören gençlere temin edilen fırsatlar bütün olacak şekilde takdim edilmektedir. Gençlerin öğrenim hayatı içerisinde oluşan barınma, hastane masrafları, maddi destek, ders kitapları, eğitimleriyle ilgili araç ve gereçleri için oluşan masraflarını karşılamaktadır. Aynı şekilde öğrencilerin daha ilerlemeleri için alanları ile ilgili kurslar, farklı diller öğrendikleri kurslar, atölyeler, kamp ve gezi programları hazırlayıp, gençlerin faydalanmasını sağlamaktadır. Kuruluş tarihi olan

³⁷ Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi, s.5.

³⁸ Mesut Yıldız, *Türk Dış Politikası'nda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Türkiye Diyanet Vakfı Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021, s. 48.

³⁹ <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/kardesligin-de-baskenti-42123134> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

1975'ten beri Vakıf, kültür ve eğitim çalışmalarına koyulmuştur ve ilk ve orta öğretime, üniversiteye, yüksek lisans ve doktora öğrenimine ve uluslararası öğrenim gören gençlere pek çok alanlarda maddi destek sağlamaktadır. DİB ve MEB esas olmakla beraber farklı kurumlar ve kuruluşlar ortaklığı eksininde vakfın burs ve eğitim çalışmaları devam etmektedir. Vakıf, hafız olup yarışmalarda derece alan gençlere, doğal afet sonucu zarara uğrayan kişilerin, şehit ve gazilerin çocuklarına, yurtlarında kalan ve programlara katılan üniversiteli gençlere maddi destek sağlamakta ve yaygın eğitim çalışmaları gerçekleştirmektedir. Bu eksende vakıf yurt içerisinde 300.000'den fazla öğrenim gören gence nakdi ve eğitim yardımları sağlamıştır. Vakıf, kendisine maddi yardım yapan vatandaşların duyarlılığına özen göstererek eğitim ve burs yardımı verilen gençlerin kontenjanını her yıl çoğaltmaya çalışmış, özellikle 2011 yılından itibaren eğitim burslarının ilgili öğrencilere ulaştırılmasını daha sistemli bir hale getirmiştir. Bu çerçevede, farklı kuruluşlarla ortaklık yaparak Uluslararası İmam-Hatip Lisesi, Hafızlık Burs Programları, Özel Destek Akademi Programları, Lisansüstü İlahiyat Burs Programları, İmam Hatip Liseleri Yerli Öğrenci Bursu Programları ve İlahiyat Akademi Burs Programları uygulamaya konulmuştur.

1.6.1.1. Yurtiçi Eğitim Faaliyetleri

Vakıf, gençlerin daha doğru, tutarlı ve nitelikli bir şekilde yetişmelerini sağlamak için eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Bu minvalde, anaokulu ilk ve orta öğretim, yükseköğretim seviyelerine kadar gençlerin eğitiminin her aşamasında doğru bir eğitim aşılama hedefiyle faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Şekil 1.2 TDV Yurt İçi Burs ve Eğitim Tablosu

1.6.1.1.1. Yükseköğretim Öğrenci Yurtları

Vakıf, öğrencilerin bilgi seviyelerini ve sanatsal yönlerini geliştirmelerine öncülük yapmak gayesiyle onların barınabileceği nezih kurumlar açmaktadır. Vakfın 29 ilde 52 yükseköğretim öğrenci yurdu bulunmaktadır. Vakıf bu yurtların gayelerini, “İstikbalimizin güvencesi olarak gördüğümüz gençlerimizin sorgusuz barınabileceği, her vilayette bir erkek ve kız olmakla beraber gençlerin barınabilecekleri yerleri toplumumuza ulaştırmak” olarak açıklamaktadır.

1.6.1.1.2. Öğrenci Evleri

Vakıf, yurtlarının olmadığı illerde şubelerinin nezaretinde, din görevlilerinin rehberliğinde öğrenci evleri açmaktadır. Öğrenci evlerinde oluşturulan çalışmalarla gençlerin madden ve manen ilerlemelerine yardım sağlanmaktadır. Türkiye genelinde otuz üç vilayet ve kazada toplam olarak bin beş yüz seksen yedi gence yardım ulaştırılmaktadır. Evlerde barınan öğrencilerin içerisinde “ev öğrenci temsilcileri” oluşturulmaktadır. Evlerin içerisinde barınan öğrencilere yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerin takip ve kontrolünün yapılması için erkek öğrencilerin barındığı evlerde erkek sorumlular, kız öğrencilerin barındığı evlerde ise kadın sorumlular görevlendirilmektedir. Bu sorumlular gençleri il müftülüğünün çalışmalarına katılmaları için yönlendirmektedir.⁴⁰ Ayrıca öğrenci evlerinde kalan gençlere vakıf gıda yardımı verilmektedir.⁴¹

1.6.1.1.3. Hafızlık Burs Programı

Vakıf, DİB ve MEB ile işbirliği içerisinde Proje İmam-Hatip okullarında, lise döneminden evvel hafızlığını tamamlamış öğrencilere eğitim ve burs programı uygulamaktadır. Bu faaliyetin amacı; söz konusu öğrencilerin, bilhassa ilahiyat olmak üzere çeşitli yükseköğrenim alanlarına hazırlanması, eğitim hayatları süresince hafızlıklarını geliştirmeleri ve unutmalarının önüne geçilmesi, ilaveten diğer mesleki alanlarda nitelik kazanmaları ve dil eğitimi almalarıdır. 2020-2021 eğitim-öğretim süresinde toplamda 991, 2021-2022’de ise 785 öğrenciye ilgili program kapsamında burs sağlanmıştır. Bahsi geçen bu programa eylül-ekim ayları içerisinde başvurulabilmektedir ve uygulama, proje imam-hatip liselerinde eğitim gören ve hafızlık belgesine sahip olan öğrencilere yönelik yürütülmektedir.⁴²

⁴⁰ <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/diyanet-isleri-genclik-yapilanmasini-genisletti-6211882> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁴¹ <https://www.trthaber.com/haber/yasam/turkiye-diyanet-vakfinin-ogrenci-evi-hizmetleri-270146.html> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

⁴² *Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu*, Ankara, 2021, ss.9-10.

1.6.1.1.4. Milli Eğitim Bakanlığı ile İşbirliği

MEB ile sağlanan işbirliği çerçevesinde, kullanımı vakfa ait olan altmış dört yapı İmam-Hatip Lisesi adı altında faaliyet göstermesi kaydıyla Millî Eğitim Bakanlığının kullanımına verilmiştir.

1.6.1.1.5. Eğitim Koordinatörü

Vakfın, eğitim faaliyetlerinin daha düzenli bir şekilde sürdürülmesi ve öğrencilerin madden-manen ilerlemelerine katkı sağlanması için iki tanesi İstanbul'da olmak kaydıyla Kayseri, Konya, Ankara ve Bursa'da altı eğitim koordinatörlüğü açılmıştır. Eğitim koordinatörlüklerinde, kitap okumak, istirahat etmek ve öğrencilerin ilerlemelerine etki etmek amacıyla yapılan müzakere odaları yer almaktadır. Öğrenciler, koordinatörlükler tarafından hazırlanan ek ders ve ilmiyal dersleriyle beraber kongrelerden, konferanslardan ve sosyal çalışmalardan faydalanma fırsatı da bulmaktadır. Ayrıca yürütülen bu programlar vasıtasıyla öğrencilerin birbirleri ile tanışarak daha aktif bir çalışma ağı oluşturulması hedeflenmektedir.⁴³ Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdür Yardımcısı Abdurrahman Çetin bu koordinatörlüklerde çalışan personelin sahip olması gereken kriterleri şu cümleleriyle ifade etmiştir;

“Koordinatörlükte görevli olan personellerimiz öğrencilerle birebir iletişim halindedir. Özellikle lise okumak için ülkelerinden vatanımıza gelen gençlerin yaşlarının da küçük olmasından dolayı geldikleri zaman havalimanından karşılanmasından başlayarak her zaman takibinde olma durumumuz olmaktadır. Öğrenciyle birebir ilgilenme durumu olduğu için personel alımlarında kriterlerimiz; öncelikle personelin daha önceden işi tecrübe etmiş olması, gerekli pedagojik eğitimleri bilmesi, yurt dışını deneyimi ya da yabancı öğrencilerle öncesinde ilgilenmiş olması, çocuğun gereksinimlerini öncesinden hissetmesi ve oluşturmak istediğimiz değerleri taşıması. Başvurular arasında en uygun olanı seçmeye çalışıyoruz.”⁴⁴

1.6.1.1.6. Uluslararası Eğitim Programları

Balkan devletlerinden ve Türki Cumhuriyetlerden, Kur'an Kursu, ihtisas programları, hizmet içi eğitim ve dahilinde Türkiye'ye teşrif eden öğrenci, öğretici ve diğer personellerin giderleri TDV aracılığıyla karşılanmaktadır.

⁴³ <https://tdv.org/tr-TR/turkiye-diyanet-vakfi-konyada-vakif-burslusu-ogrenciler-icin-seminer-duzenledi/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁴⁴ “Abdurrahman Çetin ile Türkiye Diyanet Vakfı Üzerine Söyleşi”, 21.11.2020, Ankara.

Şekil 1.3 TDV Uluslararası Burs Şeması

1.6.1.2. Yurtdışı Eğitim Faaliyetleri

Vakıf, dünyanın çeşitli bölgelerinde ikamet eden Müslümanların din eğitimiyle alakalı gereksinimlerini karşılamak maksadıyla bir takım faaliyetler başlatmıştır. Bu faaliyetlerden biri de 2006 senesinde başlatılan Anadolu İmam Hatip Lisesi çalışmalarıdır. TDV, aynı yıl DİB'in düzenlemesi ve desteğiyle yurt dışındaki din personeli, akademisyen, öğretmen, sosyal hizmetler mensubu kimseleri kalifiyeli hale getirmek ve bu yardımların lokal anlayışa tanındık bireylerce aktarılmasını desteklemek amacıyla Uluslararası İlahiyat Programını tasarlamıştır. Söz konusu tasarı kapsamında İslam ülkelerinden gelen gençler, Türkiye'de ilahiyat fakültelerinde yükseköğretim kademelerinde öğrenim fırsatı elde etmektedir. Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdür Yardımcısı Abdurrahman Çetin yurt dışı merkezli birçok eğitim programını yönetirken alanda karşılaştıkları zorlukları;

“Eğitimde zorlandığımız durum kitlenin çeşitliği özellikle yurtdışından Türkiye'ye gelen farklı kültürlerdeki birçok burslu öğrencinin burada problem yaşamadan eğitimlerini almalarını istiyoruz. Çünkü çocukların kültürlerini yok ederek bir kültür emperyalizmi yapmıyoruz önceliğimiz bu çocukların kendi değerlerini korumak. Mesela bir Mısırlı Mısırlı olarak kalabilmeli aynı zamanda Türkiye'nin zarafet ve hikmetini konuşabilmeli ve en önemlisi İslam medeniyetinin değerlerinin alarak ülkelerine dönmelidir.”⁴⁵

cümleleriyle ifade etmektedir. Ayrıca bazı ülkelerde, o devletlerin ilerlemesine fayda sağlamak, vakfa verilen maddi yardımları yasal, takip edilebilir ve denetlenebilir yollarla muhataplarına iletmek ve gençlere din eğitiminde ve diğer alanlarda sıhhatli ve doğru bilgiye ulaşım fırsatı sunmak için yurt dışında İmam Hatip Liseleri, Enstitüler ve İlahiyat Fakülteleri kurulmaktadır.

⁴⁵ “Abdurrahman Çetin ile Türkiye Diyanet Vakfı Üzerine Söyleşi”, Ankara, 21.11.2020.

1.6.1.2.1. Uluslararası İmam-Hatip Lisesi Öğrenci Programı

Vakıf, DİB ve MEB ortaklığıyla Müslüman devlet ve ulusların gençlerine Türkiye'deki UIHL'lerde öğrenim vermektedir. Uluslararası İmam Hatip öğrenci programı kapsamında gençler, Kayseri, Bursa, Sivas, Konya ve İstanbul'daki UIHL'de öğrenim süreçlerini tamamlamaktadır. 2020-2021 öğretim senesinde, söz konusu çalışma çerçevesinde 77 devletten 1035 genç Türkiye'de UIHL'de öğretim görmeye hak kazanmıştır. 2021-2022 öğretim senesi ekseninde ise 1064 öğrenci bu yardım çalışmalarından faydalanmıştır.⁴⁶

1.6.1.2.2. Uluslararası İlahiyat Programı

Uluslararası İlahiyat Programı, 2006'da yurt dışında yaşayan Müslümanlara ve Türklere din eğitimi temelli hizmet sunmak ve nitelikli din görevlileri yetiştirmek gayesiyle TDV ile DİB işbirliğiyle faaliyete geçmiştir. Bu faaliyet; ilk olarak Avrupa devletleri, ardından Amerika ve Avustralya gibi Türklerin yaşadığı ülkelerde, ortaöğretimini bitirmiş Müslüman öğrencilere İslam merkezli yüksek din eğitimi fırsatı sunmaktadır. 76 farklı devletten gelen gençler Türkiye'deki 6 ilahiyat fakültesinde eğitim görmektedir. Bu kapsamda Türkiye'de okuyan gençlere maddi yardımlar yapılmakta, barınma harcamaları, öğretim katkı payları, toplu taşıma giderleri ödenmektedir. Öğrencilerin yer aldığı kentlerde koordine merkezleri oluşturularak öğretim hayatlarını en iyi biçimde devam ettirebilmeleri için uygun ortamlar sağlanmaya çalışılmaktadır. 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde 86 devletten 1020 genç Türkiye'deki ilahiyat fakültelerinde eğitim almıştır. 2021-2022 eğitim-öğrenim dönemi itibarıyla 93 devletten 1080 genç Türkiye ilahiyat fakültelerinde eğitim görmektedir.⁴⁷

1.6.1.2.3. Uluslararası İlahiyat Lisansüstü Burs Programı

Bu faaliyet, Müslüman devlet ve toplumların ilahiyat fakültelerine öğretim görevlisi sağlamak ve o devletlerde yüksek din öğretimin ilerlemesine destek olmak gayesiyle oluşturulmuştur. Söz konusu faaliyet kapsamında 37 devletten gençler yükseköğretim kademesinde eğitim almaktadır. 2021-2022 yılı akademik dönem başlangıcıyla ise 37 devletten 105 öğrenci Türkiye'de yükseköğretime devam etmektedir. Bu hizmet çerçevesinde 2022 itibarıyla 337 öğretim görevlisi adayı öğrenimini tamamlamıştır.⁴⁸

⁴⁶ Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu, s.11.

⁴⁷ Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu, s.10.

⁴⁸ Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu, s.11.

1.6.1.2.4. Uluslararası İmam-Hatip Liseleri Mezun Destek Programı

TDV, Türkiye dışında yardım ettiği ortaöğretim öğrencileri ile ülkeler arası İmam Hatip Liselerinde öğrenimini gerçekleştiren ve tıbbiye, mimarlık, hukuk, mühendislik ve eğitim fakültelerinde öğrenim gören gençlere yurt ve ev desteği ya da maddi yardım sağlamaktadır. Söz konusu faaliyet kapsamında 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde 51 devletten 238 genç, 2021-2022 dönemi itibarıyla de 55 devletten 243 öğrenci eğitim almıştır.⁴⁹

1.6.1.2.5. Uluslararası Kur'an Kursu Eğitim Programı

DİB, Müslüman toplumların Kur'an öğrenimine ve hafızlık sürecine destek olmak, ve Kur'an Kursu öğretmenleri yetiştirmek amacıyla, Türkiye'deki Kur'an Kurslarında eğitim fırsatı sunmaktadır. Bu hizmetten faydalanan gençlerin iâşe, ulaşım, sıhhat vb. bütün masrafları TDV tarafından ödenmektedir. Söz konusu çalışma kapsamında 2020-2021 dönemi süresince 8 devletten 137; 2021-2022'de ise 7 devletten 141 genç eğitim almıştır.

1.6.1.2.6. DİB Uluslararası Dini Yüksek İhtisas Merkezleri Kursiyer Destek Programı

TDV, Müslüman toplulukların müftü, vaiz, din görevlisi gibi yetişmiş insan ihtiyacının giderilmesinde kalifiye iş gücü sağlanmasına yardım etmek maksadıyla Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yüksek İhtisas Merkezlerinde bazı bireylere eğitim-öğretim fırsatı tanımakta, bu bireylere maddi destek, sağlık hizmetleri gibi hususlarda destek vermektedir. Söz konusu faaliyet kapsamında 2020-2021 döneminde 11 devletten 80 kurs katılımcısı; 2021-2022'de ise 19 devletten 157 katılımcı eğitim almıştır. Seçilen devletlerden ilahiyat fakültesini bitirmiş bireyler, doğrudan DİB'e ya da yurt dışındaki din hizmetleri müşavirliklerine her yılın nisan ve mayıs ayında dilekçe ile başvurabilmektedir.⁵⁰

1.6.1.2.7. Yurtdışındaki Eğitim Kurumları

Ülke dışında 14 devlette bulunan, ortaöğretim ve yükseköğretim seviyesindeki öğrencilere destek veren 25 vakfa TDV tarafından öğretim yardımı sağlanmaktadır. İlgili öğretim yardımının yapıldığı yerlerde eğitimini tamamlamış gençler, yükseköğretim kurumları, bakanlıklar ve okullarda farklı yerlerde görevlendirilerek bulundukları devletlerin bilimsel, manevi ve sosyo-kültürel gelişimine katkı sağlamaktadır. Örneğin Vakıf, Malezyalı Mapım Malaysia Wakaf'ın yardımlarıyla, İdlib'in Türkiye hududunda bulunan, Deyr

⁴⁹ Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu, s.13.

⁵⁰ Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu, s.11.

Hasan'da Ammar Bin Yasir İlköğretim binasını eğitime açmıştır. Bu binada savaştan kaçıp kamplarda barınan ailelerin çocukları eğitim görmektedir. Vakıf, yurt dışında bulunan ve farklı kurumlar aracılığıyla desteklediği okullar ile ilgili sorunlara çeşitli çözümler üretmektedir. Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdür Yardımcısı Abdurrahman Çetin, vakfın yurt dışındaki okulları için gerçekleştirdikleri iyileştirmeleri şu cümlelerle ifade etmektedir:

“Öncelikleri belirleyerek her iki üç yılda uluslararası okullarımızı masaya yatırıyoruz. Okulun ülkesindeki pisa sonuçlarına ve akademik başarı olarak ne durumda olduğunu değerlendiriyoruz. Daha sonra okul içerisinde yönettiğimiz sosyal, kültürel ve dini hangi etkinliklere yoğunlaştığımızı hangi alanlarda makas açıldığını belirleyip nereyi desteklememiz gerekiyorsa o alanları belirliyoruz. Mesela bir okulda bu yapılanlar sonrasında değişimi sağlayamadıysak kültürel manada Türkiye’de bir okulu kardeş okul yapıyoruz. Ayrıca o ülkelerdeki hocalarla çalıştaylar gerçekleştirerek okulları yakinen takip etmeye çalışıyoruz. Eğer bir ülkede okul açamadığımız durumlar geçekleşiyorsa o ülkelerdeki bir eğitim kurumunu destekliyoruz. Örneğin Bulgaristan’la İstanbul’daki Kartal İmam Hatip ve Beyoğlu İmam Hatip liseleriyle kardeş okul yaparak ortak çalışmalar yürüttük.”⁵¹

Şekil 1.4 TDV Yurt Dışı Eğitim Kurumları Şeması

1.6.2. Kültürel Faaliyetler

1.6.2.1. Türkiye Diyanet Vakfı İslami Araştırmalar Merkezi

İslami Araştırmalar Merkezi, TDV tarafından 1983 tarihinde Üsküdar-Bağlarbaşı’nda kurulmuştur.⁵² İSAM, bilhassa İlahiyat bilimleri çerçevesinde ilmi çalışmalara odaklanmakta, Kuzey Afrika, Orta Asya, Ortadoğu ve Balkanlar’ı içeren araştırmalarıyla İslam Dünyasındaki akademik çalışmalara katkı sağlamaktadır. 2022 tarihinden beri İSAM’ın başkanlık görevinde

⁵¹ “Abdurrahman Çetin ile Türkiye Diyanet Vakfı Üzerine Söyleşi”, Ankara, 21.11.2020.

⁵² Mustafa Birol Ülker, *Yavuz Argıt Armağanı*, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., İstanbul, 2010, s.286.

bulunan kişi Prof. Dr. Mürteza Bedir'dir.⁵³ Günümüz itibariyle İSAM, İslam maneviyatı, çevresi ve medeniyetine ait güvenli, devamlılık sağlayan, sağlam ve orijinal veri üretimine devam etmektedir. Ayrıca İSAM, araştırmacıların yetiştirilmesine yardımcı olan, onları yönlendiren, aktif bir çalışma merkezi olarak da hizmet vermektedir. Yurt içi ve dışında bilimsel çalışmalar gerçekleştiren İSAM'ın, farklı bölümlerdeki donanımlı öğretim üyeleri vasıtasıyla genişlettiği akademik araştırmaları günümüzde de sürmektedir. İSAM'ın bir hizmeti olan İSAM kütüphanesi, İstanbul'da bulunan birçok araştırmacının çalışma merkezi haline gelmiştir. Yoğun bir kitleye hitap ettiği için içerisinde bulunan 340.000 eser yeterli gelmeyen merkezde, 2.000.000'u aşkın eserin bulundurulabileceği bir kütüphanenin kurulması için güncellenme çalışmaları yürütülmektedir.⁵⁴

1.6.2.2. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

İSAM'ın en mühim yayını olan İslam Ansiklopedisi, bilimsel araştırmalar yoluyla, 25 senede, yaklaşık 2000 yazarla ve güçlü bir düzeltme ekibiyle oluşturulmuştur. 44 cilt olarak yayınlanan ansiklopediye, 2014 senesinde Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü verilmiştir. Ayrıca 2019'ın Fuat Sezgin yılı ilan edilmesinin ardından İslam Ansiklopedisi, Türkiye Bilimler Akademisi Fuat Sezgin ödülleri kapsamında İslam bilimi alanında ödül almıştır.⁵⁵ 500 ana literatür taranarak tasarlanan eser, 16.855 konudan meydana gelmektedir. Aynı zamanda internet üzerinden istifadeye sunulan ansiklopediye herhangi bir ücret ödemedi online olarak erişilebilmektedir.

1.6.2.3. İlim, Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu

İlim, Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu, çıkaracak eserlerin senelik program ve planlarını TDV'nin yayın yöntemlerine bağlı kalarak eser, ses ve görüntü içerikli yayınları belirleyerek düzenleyen kuruldur. Bahsi geçen kurul mütevelli heyet tarafından atanan üç üye ve bir başkandan müteşekkildir. Günümüzde kurul başkanı Prof. Dr. Bünyamin Erul, Kurul'un üyeleri ise Dr. Mahmut Demir, Hasan Karaca ve Yusuf Türker'dir.⁵⁶

Kültür, bilim, öğrenim, sanat alanlarında eser, kongre, konferans vb. çalışmalar ve müsabakalar gerçekleştiren Kurul, mevzuları gereğince sınıflandırılmış hadisler tasarısı, din büyükleri, ahlak klasikleri ve Anadolu halk klasikleri serileri isimlerinde mühim tasarılar gerçekleştirmiştir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in günümüz insanları tarafından daha iyi

⁵³ <https://www.haberler.com/yerel/isam-da-gorev-degisimi-15327090-haberi/> (Erişim Tarihi:18.01.2023).

⁵⁴ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/diyanet-dijital-yayincilik-daire-baskanligi-kuracak-2872506> (Erişim Tarihi:17.01.2023).

⁵⁵ <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/tuba-odulleri-bugun-verilecek-6111731> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁵⁶ <https://bedirhaber.com/ilim-kultur-sanat-ve-yayin-kurulu-baskanligi-ilksay/> (Erişim Tarihi:20:04:2022).

anlaşılmasına ve hayata aktarılmasına yardımcı olmak ve onun öğretilerini bütün insanlığa iletme amacıyla, çeşitli temalarda tefsir tasarıları sürdürülmektedir.

Ayrıca Türkiye Diyanet Vakfı yurt dışına Kur'an-ı Kerim, Temel Dini Bilgiler ve Kur'an Okumaya Giriş gibi kitaplar göndermektedir. Vakıf bu kitapları, gönderdiği ülkelerin dillerine çevirerek ulaştırmaya çalışmaktadır.⁵⁷

1.6.2.4. Hadislerle İslam

Hadislerle İslâm, konu odaklı olarak hazırlanmış bir eserdir. Yayında, belirli bir konu üzerine söylenilen bütün hadis rivayetleri, tespiti yapılan konunun kurgulanmasıyla, giriş, gelişme ve sonuç şeklinde yazılı bir düzenek dahilinde yorumlanarak kaleme alınmıştır. Bölümlerin girişinde Kur'an-ı Kerimden ilgili ayetler yer almış, daha sonra mevzular, toplanılan hadisler doğrultusunda, konu bütünlüğüne sadık kalınarak, detaylı bir şekilde işlenmiştir. Bu eserde Hz. Muhammed'in yaşamı, uygulamaları ve sünnetleri, ilk İslam halkı gibi hususlar söylenilen hadislerin vasıtasıyla betimleyerek anlatılmıştır.

Eserin başında bir önsözün yer aldığı, onu giriş kısmının takip ettiği ve devamında teması belirlenen 8 esas kısmın bulunduğu görülmektedir. Bu bölümler sırasıyla; “Allah, Alem, İnsan ve Din”, “Bilgi”, “İman”, “İbadet”, “Ahlak”, “ Sosyal Hayat”, “Tarih ve Medeniyet” ve “Ebedi Hayat ve Ahiret” konu başlıklarından oluşmaktadır. Konu başlıkları belirlenirken bir Müslümanın yaşamında öğrenmesi ve uygulaması gereken mevzular üzerine oluşturmaya özen gösterilmiştir. İnternet ortamında online olarak okumak isteyen kişilerin hizmetine açılan eser, bir diğer yönüyle de halkın günümüz gereksinimleri düşünülerek hazırlanmış bir yapıttır.

1.6.2.5. Kitap Fuarı ve Yayın Faaliyetleri

Türkiye Kitap ve Kültür Fuarı, TDV tarafından 1983 tarihinden itibaren her sene Ramazan'da Ankara ve İstanbul' da gerçekleşerek yazarları, yayıncıları ve okuyucuları bir araya getirmeyi hedeflemektedir. Fuar başlangıç tarihinden itibaren 16 sene boyunca “Dini Yayınlar Fuarı” ismiyle hizmet vermiştir ve fuarın içerisinde yoğunlukla maneviyat konulu eserler teşhir edilmiştir. Söz konusu fuara 1999 senesinden beri dini eserler haricinde de yayınlar dahil edilmiş ve bu tarihten itibaren şu an ki ismi ile faaliyet göstermiştir.⁵⁸

⁵⁷ Ramazan Buyrukçu, “Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfının Türk Dünyasındaki Eğitim ve Din Hizmetleri Alanındaki Katkıları”, *Uluslararası Türk Dünyasının İslamiyet'e Katkıları Sempozyumu (31 Mayıs-1 Haziran 2007/ Isparta)*, S.D.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Isparta, 2007, s.172.

⁵⁸ <https://tdv.org/tr-TR/kitap-ve-kultur-fuari-9-27-nisanda-ankara-ve-istanbulda-39-kez-kitapseverleri-agirlayacak/> (Erişim Tarihi: 08.05.2022).

2019 senesinde 38.si sergilenen fuarda, farklı illerde bulunan yayınevlerinde basılmış, vakfa ait 600'den fazla yayın ile ortalama 150 farklı yayınevinin 12.000 civarı eseri halkın istifadesine sunulmuştur.

1.6.2.6. Kadın, Aile ve Gençlik Merkezi

Kadın, Aile ve Gençlik Merkezi, 1996 tarihinde kurulmuş daha sonra 2011 tarihinde yeniden yapılandırma içerisine girerek faaliyet alanlarını genişleten bir birim olmuştur.⁵⁹ Merkez, hazırladığı konferanslar, çalıştaylar, seminerler, paneller, bilimler ve görüşmelerin yanında aile yapısının sağlamlaştırılması için çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Farklı illerde hizmetler yürütmek için örgütlenme faaliyetlerini sürdüren Kadın, Aile ve Gençlik Merkezi, kadın ve genç bireyler öncelikli olmak üzere, kapsayıcı bir temelde birden fazla yaygın öğretim hizmetini ve akademik çalışmayı hayata geçirmektedir. Merkezin misyonu; geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurarak dini, bilimsel, edebi, kültürel, sanatsal ve felsefi alanlarda gençlere, aileye ve kadına ait faaliyetlerle, halkın ahlaki gelişimine ve itikat birikimine katkı sağlamaktır. Merkez vizyonunu; aile yapısını güçlendirmek, kadın ve gençliği sahil dini bilgi ve düşünce ekseninde buluşturmak, çalışan ulusal/uluslararası nitelikte öncü bir kurum olmak olarak belirtmektedir. Kurum ayrıca, eğitim ve akademi başlığı altında Öğle Arası Seminerleri, Temel İslam İlimleri Programı, İlim ve Hayat Seminerleri, Okuma-Tartışma Grupları, Akademik Konferans ve Paneller, Toplumsal Hayatta Kadın Konferansları, Kur'an-ı Kerim ve Dil Seminerleri gerçekleştirmektedir. Sosyal faaliyetler ve projeler: İki İnsan Bir Hayat: Evlilik Okulu, Sosyal İçerikli Konferans ve Paneller, Sağlıklı Yaşam Seminerleri, Zamana Sığmayan Çocuklar Projesi, Dezavantajlı Gruplara Yönelik Çalışmalar, Mahkûm Anne- Çocuk Psiko-sosyal Destek Projesi, Koruyucu Aile Projesi, 81 İlde KAGEM Ormanları, Kagem Yaz Okulları adları ile yapılmaktadır. Sosyal Destek ve Eğitim Merkezi olarak; Türkçe Dil Seminerleri, Arapça Dil Seminerleri, Meslek Eğitim Seminerleri, Sosyal Uyum, Psikolojik ve Rehberlik Çalışmaları, Hukuki Rehberlik ve Danışmalık, Saha Çalışmaları yürütülmektedir. Merkezin İstanbul, İzmir, Adana, Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde şubeleri bulunmaktadır. Kurum gerçekleştirdiği proje ve çalışmalarla genel ve özel gruplar için gelişimsel ve kapsayıcı faaliyetler yürütmektedir.⁶⁰

Kadın Aile ve Gençlik Hizmetleri Müdürlüğü, 21 Ocak 2020 senesinde kurulmuştur. Müdürlük hem KAGEM hem de vakfın gönüllü koordinatörlükleri olarak çalışmalarını devam ettirmektedir. Genel merkezin bulunduğu Ankara ili ve diğer gençlik ya da kadın kollarının

⁵⁹ Nurcan Yavuziğit, "Türkiye Diyanet Vakfı'nın Aileye Yönelik Hizmetleri", *Uluslararası Mevlid-i Nebi Sempozyumu(21-24 Kasım 2019/ Antalya)*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2021, s.1150.

⁶⁰ <https://tdv.org.tr-TR/faaliyetlerimiz/egitim-kultur/> (Erişim Tarihi: 27.10.2021).

bulunduğu şehirlerde beslenme, faturalar, kış ihtiyacı olarak kaban ve bot, kömür ve odun yardımı verilmesi gibi çalışmalar gerçekleştirmektedir. 2021 senesinde 6.393.861,00 TL tutarında maddi destek sarfıyatı olmuştur. Vakfın, insanların vakıf gönüllüsü olarak kaydolmaları için açtığı siteye 2020 senesinde 19.000 kişi başvururken 2021 senesinde aktif gönüllü olan insanların sayısı 30.000 birey olarak belirtilmiştir. Bu minvalde toplum içerisinde gönüllü kişi sayısını artırmak ve daha sistematik bir duruma sokmak için gönüllü otomasyon sisteminin oluşturulmasına başlanmış, değerlendirmeleri henüz tamamlanmamıştır. Vakfın kendi sosyal medya hesapları dışında vakıf adıyla kurulan gönüllük hesapları da etkin olarak işletilmektedir. Ayrıca gerçekleştirilebilecek iş birlikleri kapsamında çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile temaslar sürdürülmektedir. Bunun amacı gönüllülük ve gençlik çalışmaları dahilinde vakfın idare heyetinin dahil olduğu sivil toplum kuruluşlarının gençlere yönelik çalışmalarına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda hayata geçirilebilecek ortaklıklar ekseninde farklı kurum ve kuruluşlarla çalışmalar sürdürülmektedir.⁶¹

1.6.3. Hayri ve Sosyal Yardımlar

TDV, yurt içinde ve dışında hayata geçirdiği hayri ve sosyal yardımlaşma etkinlikleri kapsamında toplanan yardımları, ihtiyaç sahibi ailelere dağıtmaktadır. Kurum, farklı ülkelerde dili, dini, ırkı fark etmeksizin her türlü doğal afette, savaşta ve yardıma ihtiyaç olunan her anda insanlara maddi manevi destek ulaştırmaktadır. Bu çalışmalar çerçevesinde yoksul ve desteğe ihtiyaç duyan bireyler belirlenerek bu insanlara eşya ve para desteği verilmektedir. Her ramazanda fitre ve zekâtlar muhtaç insanlara verilmekte, alışveriş kartı ve besin destek kolileri dağıtılmaktadır. Kurban Bayramı zamanında pay ya da sene içinde adak kurbanlarının kesimi ve dağıtımı yapılarak, Türkiye’de ve dünyanın farklı ülkelerinde yüz binlerce kişiye destek verilmektedir.

Vakıf, Türkiye genelinde 103 şubesi ile ve 149 ülkede çalışmalarını sürdürmektedir. Halkın kurban, fitre, zekât ve diğer yardımlarıyla gerçekleştirilen destekler; ayni ve nakdi, alışveriş yardım kartları, giyim destek kartları, vekalet yoluyla kurban kesimleri ile acil ve afet anlarında yapılan hizmetler olarak belirtilebilir.

Sivil toplum kuruluşları, dini idareler, Diyanet İşleri Başkanlığının yurt dışında bulunan temsilcilikleri ve ülkemizin büyükelçilikleri ile ortak hareket ederek farklı ülkelerde yapılan çalışmalar; beslenme kolisi ve ramazan ayında sahur iftar sofrası, savaş ve afet bölgelerinde acil ve insani destekler, cami, mescit ve medrese çalışmaları, vekalet yoluyla

⁶¹ Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu, ss.28-29.

kurban kesimleri ve su kuyusu açılması olarak sıralanabilir.⁶² Ayrıca TDV, gerçekleştirdiği yurt dışı faaliyetlerine kendi personellerinin yanında halkın farkındalığını oluşturmak için herkes tarafından tanınan vakıf gönüllülerini de dahil etmiştir. Örneğin 2021 senesinde Tanzanya yardım çalışmalarında rap sanatçısı Resul Aydemir, dizi ve sinema oyuncusu Celal Al ve milli basketbol oyuncusu Furkan Aldemir'in yer aldığı bir grupla ihtiyaç sahiplerine ulaşmışlardır.⁶³ 2022 senesinde vakıf yurt içi ve dışında yardıma muhtaç olan kırk milyondan fazla insana destek sağlanmıştır.⁶⁴ Vakıf, 2023 senesinde ise yurt içi ve dışında elli milyon civarında yardıma muhtaç olan insana destek sağlamayı hedeflemektedir.⁶⁵

1.6.3.1. Kriz Bölgeleri

TDV, doğal afet ve savaşların olduğu ülkeler için yardım malzemeleri hazırlayarak, bu ülkelere vakfın gönüllüleri ve personelleri tarafından ana beslenme ve ihtiyaçları olan eşyaları dağıtmaktadır. Bu minvalde Afganistan, Filistin, Suriye Somali, Irak, Arakan ve Yemen gibi farklı devletler başta olmak üzere ihtiyaç halinde olan bütün ülkelerin mağduriyetlerini gidermek için her türlü insani yardımları gerçekleştirmektedir.

1.6.3.1.1. Yurtiçi Kriz Bölgeleri

TDV tarafından İzmir, Kastamonu, Sinop, Bartın, Hatay, Antalya, Muğla, Elazığ, Bingöl ve Giresun illerine sıcak yemek, gıda kolisi, hijyen paketi, giyim eşyası, konteyner ev, aynı yardım malzemesi vb. şeklinde yardımlar yapılmıştır. Ayrıca Antalya'nın Manavgat ilçesinde 28 Temmuz 2021 tarihinde oluşan yangında zarar gören arazilerin yeşillendirilmesi maksadıyla Türkiye Diyanet Vakfı "1 İyilik 1 Fidan" kampanyası düzenleyerek iki yüz elli bin fidan yardımında bulunmuştur.⁶⁶

1.6.3.1.2. Yurtdışı Kriz Bölgeleri

TDV, Arakan, Yemen, Sudan, Filistin, Lübnan, Endonezya gibi ülkelere yardım dağıtımı, su kuyusu, barınma ve giyim yardımı, eğitim yardımı, konut, cami, ambulans, tıbbi malzemesi vb. şekilde yardımlar ulaştırmaktadır.⁶⁷ Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş, Türkiye Diyanet Vakfı'nın yurt dışındaki çalışmalarını; *"Hizmet sağladığımız yerlerde bireylerin vakfın yeleğinin üstündeki Türk bayrağına koşarak sarılıp öpmeleri, tüm görevli personelin*

⁶² <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/sosyal-ve-hayri-hizmetler/> (Erişim Tarihi: 18.11.2021).

⁶³ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/diyanetten-afrikaya-hayat-suyu-6496145> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁶⁴ <https://tdv.org/tr-TR/turkiye-diyanet-vakfi-2022-yilinda-40-milyondan-fazla-kisiye-yardim-ulastirdi/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁶⁵ <https://tdv.org/tr-TR/tdv-2023te-50-milyon-ihitiyac-sahibine-ulasmayi-hedefliyor/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁶⁶ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/gurbetçilerden-manavgata-250-bin-fidan-bagisi-6733109> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁶⁷ <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/kriz-bolgeleri/> (Erişim Tarihi: 26.12.2021).

yorgunluğunu gideriyor. Türk halkının, ne denli yardımsever ve eli açık olduklarını ortaya koyuyor.” sözleriyle ifade etmiştir.⁶⁸

1.6.3.2. Ramazan

TDV, Ramazan ayında vakfa verilen fitre ve zekâtları yurt içinde ve dışında ihtiyacı olan kişilere iletmekte ve aynı zamanda bu ay içerisinde çeşitli programlar da hazırlamaktadır.

Vakıf, yurt içerisinde 81 il 80.465 gıda paketi, 120.114 alışveriş kartı ve 30.418 bayramlık yardımı yaparak 2021 ramazan programında 78.3 milyon TL desteği 1,9 milyon kişiye ulaştırmıştır. Yurt dışında ise 75 ülkede 125.835 beslenme paketi, 53.350 iftar kumanyası, 13.375 bayram için giysi ile 695.900 insan bu yardımlardan faydalanmıştır.⁶⁹

Şekil 1.5 TDV 2021 Ramazan Programı Harcama Şeması

1.6.3.3. Kurban

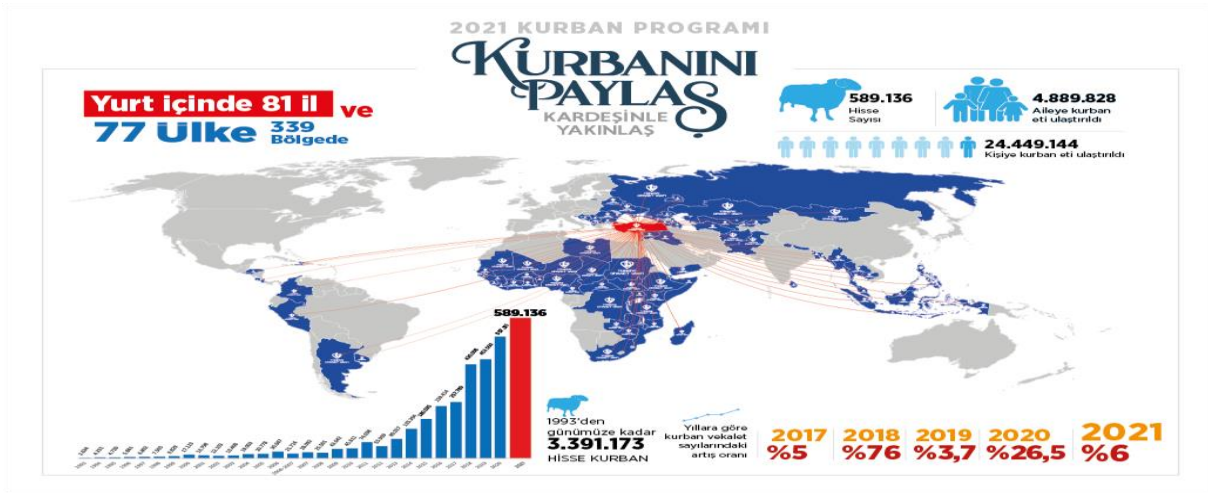
Türkiye Diyanet Vakfı, 1993 tarihinden itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı ile vekâletle kurban organizasyonu gerçekleştirmektedir.⁷⁰ Vakıf vekalet yoluyla kurban kesimlerinin düzenlenmesi için “Kurbanını Paylaş Kardeşinle Yakınlaş” sloganıyla 589.136 kurban payını yurt içinde bütün il ve ilçelerde ihtiyaç sahiplerine dağıtmıştır. Yurt dışında ise maddi olarak yetersizliklerin fazla olduğu Suriye, Filistin Irak gibi ülkeler öncelikli olmakla beraber Türkiye Cumhuriyetler, Afrika, Uzakdoğu ve Kafkasya’nın da içinde olduğu 77 devletin 339 bölgesinde kesilmiştir.⁷¹ Kurulan online sistem sayesinde bağış yapan kişi internet üzerinden kurbanını aşama aşama kontrol edebilmektedir. Vekalet yoluyla gerçekleşen kurban kesimlerinin bütün aşamaları vakfın gönüllüleri gözetiminde ilerlemekte, İslam dininin usulüne göre kesim ve dağıtım işlemleri gerçekleştirilmektedir.

⁶⁸<https://www.milliyet.com.tr/gundem/diyanet-isleri-baskani-erbas-turk-bayragini-opmeleri-butun-yorgunluklari-ortadan-kaldiriyor-6739531> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

⁶⁹ <https://tdv.org.tr-TR/faaliyetlerimiz/ramazan/> (Erişim Tarihi: 28.12.2021).

⁷⁰ İhsan Açık, “Türkiye Diyanet Vakfı Kurban Uygulaması”, II. Uluslararası İslam Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu (4-5 Ekim 2022/ Kocaeli), Ensar Neşriyat Yayınları, Kocaeli, 2022, s.381.

⁷¹ <https://tdv.org.tr-TR/faaliyetlerimiz/kurban/> (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

Şekil 1.6 TDV Kurban Programı Şeması

1.6.3.4. Zekât

Zekât kelimesi, “artma, arıtma; övgü, bereket” manalarına gelirken, terim anlamı ise, Kur’an- Kerim’de belirtilen kimselere verilmek üzere dini olarak kabul edilen zenginlik miktarına ulaşan Müslümanların, kendilerine ait maldan belli bir miktarını hibe etmesidir. Zekâtın, Müslüman toplumlarda yardım ve iş birliği içerisinde hareket ederek yurt içi ve dışında birçok ihtiyacı olan kişiye ulaşabilme fırsatı oluşturduğu bilinmektedir.⁷² Bu nedenle Vakıf, DİB işbirliği içerisinde, insanların zekatını yurt içinde ve yurt dışında yaşayan ihtiyaç sahibi kişilere ulaştırmaktadır. Bu kapsamda “Kardeşliğimiz Zekâtla Bereketlensin” projesi başlatılmıştır. Projede zekâtın ramazan ayı içerisinde toplanmayıp sene içerisinde aktif olarak toplanmasını temin etmek, Müslümanların içerisinde zekât ibadetinin yayılmasına destek vermek, İslam dünyasındaki insanların imece, birlik olma konularındaki emeklerine yardımcı olmak hedeflenmiştir.

Kurumun zekât tahsilat yöntemlerinde kabul ettiği ana ilke ve esaslar;

- Vakfa zekât veren kişilere ait veriler “Kişisel Verilen Korunması Kanunu” içerisinde muhafaza edilmektedir. Bu kişilerin verilerinin korunması vakfın sorumluluk alanına dahildir.
- Vakfa ait olan zekat hesaplama programı, DİB denetiminde programlanmış, tasarımı ve bilgilerin korunması hususlarında herhangi bir kurum ve kuruluştan yardım alınmamıştır.
- Vakfa zekatını veren kişilerin yardımı en kısa zamanda ihtiyaç sahibi insanlara verilmektedir.

⁷² <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/zekat/> (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

- Ayrıca vakfa zekatlarını veren kişilerin paraları faizsiz çalışmakta olan Katılım Bankalarında toplanmakta ve buralarda tutulmaktadır.⁷³

Vakfın halkın kullanımına sunduğu, “Zekat Hesaplama Uygulaması” ile kimin ne tür bir mal varlığı var ise sisteme girerek, vermesi gereken zekat miktarını uygulama üzerinden öğrenmektedir.⁷⁴

1.6.3.5. Yetim Projesi

Vakıf, ailesinin vefatı sonrasında parasal ve ruhsal noksanlığının yanı sıra birçok suç işleyen gruplar tarafından tehditlerle karşı karşıya kalan, karanlık mihraklar karşısında savunma gücü olmayan yetimler için de çalışmalar yürütmektedir. Ebeveynleri bulunmayan çocukları sahiplenmek, gereksinimlerini karşılamak ve ilerideki yaşamlarına ümit sağlayabilmek amacıyla başlatılan yetim projesiyle hayatını yalnız sürdürmek mecburiyetinde olan ve bu durumla mücadele edemeyen yetim çocuklara hayatlarını sürdürebilecek konuma ulaşana dek parasal ve psikolojik yardım gibi hizmetler sağlamayı ve öğretim hayatına katkı olmayı amaçlamaktadır. Yurt içi yetim desteği, 15 ilden 455 yetime 12 ay boyunca destek vermektedir. Kadın, Aile ve Gençlik Hizmetleri Müdürlüğünce yetim projeleri alanında yurt içinde belirlenen yetimlere yönelik projeler yapılmıştır. TDV, Ankara vilayetinde yer alan ve ebeveynlerinden en az birini kaybetmiş 34 çocuğa, ülke genelindeyse 20 vilayetteki 605 yetime ve aile bireylerine kurbanlık pay dağıtmakta ve çocukları sevindirme gayesiyle onlara birçok hediyeler vermektedir.⁷⁵

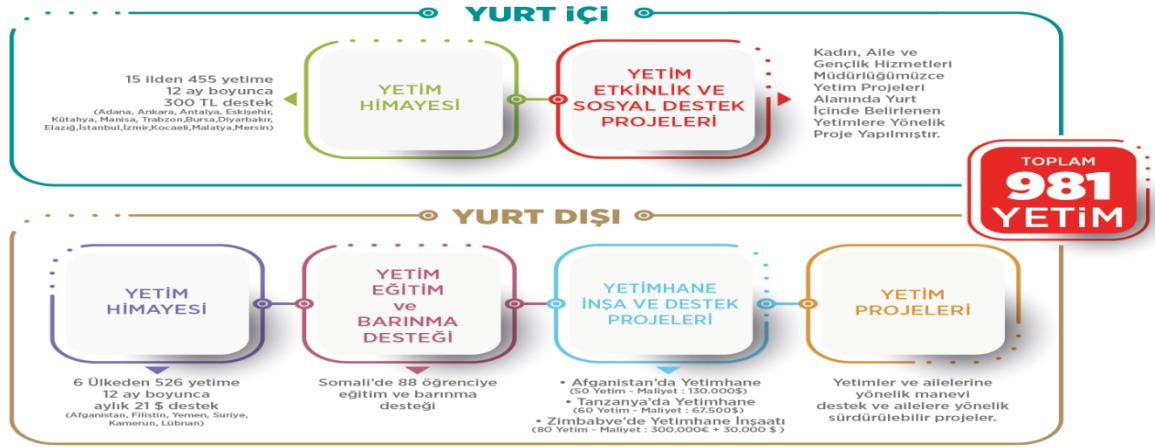
Yurt dışında ise, 6 ülkeden 529 yetime 12 ay boyunca aylık destek, Somali’de 88 öğrenciye eğitim ve barınma desteği, Zimbabwe, Afganistan ve Tanzanya da yetimhane projeleri, yetim ve ailelerine yönelik manevi destek ve ailelere yönelik sürdürülebilir projeler bulunmaktadır.⁷⁶

⁷³ <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/zekat/> (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

⁷⁴ <https://tdv.org/tr-TR/tdv-zekat-hesaplama-uygulamasi-yenilendi/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁷⁵ <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/yetimler-unutulmadi-42099277> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁷⁶ <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/yetim/> (Erişim Tarihi: 11.01.2022).

Şekil 1.7 TDV Yetim Desteği Şeması

1.6.3.6. Hediye Kur'an Olsun

TDV, Diyanet İşleri Başkanlığı ortaklığıyla Kur'an'ın iletisinin büyük kitlelere ulaşımını sağlamak, Kuran'ı okuyup, anlayıp, yorumlayıp Kur'an eğitiminde yeterli seviyeye gelmek isteyen ve öğrenmeyi dileyen ama fırsatları fazlasıyla kısıtlı bireylere yardım gayesiyle "Hediye Kur'an Olsun" projesini başlatmıştır. "Hediye Kur'an Olsun" kampanyasıyla, bireysel Kur'an edinilebilme fırsatı bulunmayan yerler için, dünyanın her yerinde Kur'an-ı Kerim'e gereksinimi olan bireyler için yabancı dillerde açıklamalı Kur'an-ı Kerim'in hibe edilmesi hedeflenmektedir. Açıklamalı Kur'an-ı Kerim ihtiyacını giderme, Kur'an'ın en etkili şekilde anlaşılabilmesine olanak sağlama ve uluslararası Kur'an bilinci yaratma fikri ön planda tutularak Vakıf, Diyanet İşleri Başkanlığıyla ortaklık içerisinde Hediye Kur'an Olsun faaliyetini hayata geçirmiştir. Tüm insanların kolaylıkla anlayabileceği Resmi Osmani Hattı üstüne damgalanan açıklamalı Kur'an-ı Kerim nüshaları; Orta Asya ve Balkan Devletleri, Güney Asya, Kafkaslar, Latin Amerika ve Ortadoğu'daki devletlerde yer alan bölgesel STK'lar ve yetkili din yöneticilerinden gelen talepler doğrultusunda ilgili bölgelere ulaştırılmaktadır. Yurt içindeyse ilahiyat fakülteleri, yükseköğrenim öğrenci yurtları, imam-hatip liseleri, hastaneler, cezaevleri, vilayet ve kaza kitabevlerinin istekleri, başvurma sırasına istinaden incelenerek faaliyet fırsatları ekseninde istekler giderilmeye ve açıklamalı Kur'an-ı Kerimler bireylere gönderilmeye çalışılmaktadır. Yurt içi ve dışında kullanılması gereken nüsha 13.5×21 ebadındadır. Yurt dışına Resmi Osmani Hattıyla basılan ve Arap dilinde olan Kur'an-ı Kerim nüshaları yollanmıştır. Türkiye'de Aliyyül Kari Tarzı üzere basılan nüshaların dağıtımı yapılmıştır. Süreç içerisinde

Türkiye, Asya, Afrika, Balkanlar ve Ortadoğu’da toplamda 81 ülkeye 36 dil ve lehçede 1.838.141 Kur’an-ı Kerim bağışlanmıştır.⁷⁷

1.6.3.7. Camii

Müslüman uygarlığında elzem bir yerde duran vakıflar, camilerin yapımı ve yaşatılması için günümüze dek öncülük etmiş; Türkiye Diyanet Vakfı da açıldığından beri yurt içinde ve yurt dışında yapımını üstlendiği camilerle ve öğretim yapılarıyla bu göreneği devam ettirmiştir. TDV tüm faaliyetlerinde olduğu gibi cami yapımları konusunda da Diyanet İşleri Başkanlığıyla işbirliği yapmakta, İslâm’ın esas kimliğiyle yansıtılmasını ve diğer ülkelerdeki Müslümanların bütünlük çerçevesinde hayatlarını devam ettirmesini amaçlamaktadır. Vakıf, kurulma gayesi ekseninde, Diyanet İşleri Başkanlığının yurt içinde ve dışında gerçekleştirdiği programların en etkili şekliyle ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Vakıf, Ankara’daki merkezi ve farklı şehirlerde bulunan şubeleriyle yurt içi ve dışındaki camilerin inşalarına, işletilmesine ve donatılmasına maddi yardımlar vasıtasıyla destek olmaktadır.⁷⁸

TDV, bugüne dek Türkiye’de 465 mescit, 2866 Kur’an eğitimi veren kurum, 8 öğretim merkezi, 25 devletteyse yüzün üstünde öğretim yapısı ve cami inşa etmiştir. Anıtsal gibi görünen ve bir yerleşke olarak tasarlanan, Adana Sabancı Merkez Camii, Ankara Kocatepe Camii ve Konya Hacı Veyiszade Camii ilk akla gelenler olmak kaydıyla, vilayet ve kazalarda camilerin bazıları Türkiye Diyanet Vakfınca yapılarak hizmete sunulmuştur.⁷⁹ Ayrıca TDV, dünyanın her yerinde 4057 cami yapmıştır. Yapılmasına 1967’de başlanmış olan Ankara’nın sembolü Kocatepe Camii’nin bitirilmesinden sonra şu ana dek Türkiye’de 3952, farklı ülkelerde ise 105 cami yapımını; terörizmden hasar alan 650 caminin de tamirini gerçekleştirmiştir.⁸⁰ Vakıf, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde PKK tarafından hasara uğratılan 152 caminin tefrişat ve tadilatlarını gerçekleştirmekle beraber DİB ortaklığıyla 121 üniversite camisinin inşasını da yapmıştır.⁸¹

1.6.3.8. Su Kuyusu

Müslüman nüfusun çoğunlukta bulunduğu Asya ve Afrika kıtasında, parasal imkânsızlıklar sebebiyle su çıkarılamamaktadır. O bölgede yaşayan kişilerin yardımına

⁷⁷ <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/hediyem-kuran-olsun/> (Erişim Tarihi: 17.01.2022).

⁷⁸ “Vakfımızı Tanıyalım”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, S.23,1992, ss. 24-25.

⁷⁹ <https://tdv.org/tr-TR/camiler/> (Erişim Tarihi: 18.01.2022).

⁸⁰ <https://www.milligazete.com.tr/haber/12323715/tdv-dunyanin-dort-bir-yaninda-4-bin-57-camii-insa-etti> (Erişim Tarihi: 21/01/2022).

⁸¹ <https://www.haberler.com/guncel/turkiye-diyamet-vakfi-yurt-ici-ve-disinda-4-bin-57-15335576-haberi/> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

sunulması amacıyla vakıf, “Bir Damla Hayat” isimli projeyi geliştirmiştir. “Su Kuyusu ve Vakıf Çeşmesi” projesi ile bilhassa Asya ve Afrika’da yaşayan bireylerin temel gereksinimlerinin giderilmesi ve tarımsal bölgelerde susuzluktan ötürü meydana gelen yetersizliğin önlenmesi amaçlanmıştır.

Vakıfça açılan artezyen su kuyuları, gereken derin noktalarda sondaj cihazlarının kullanılmasıyla en sağlıklı su ulaşımına fırsat sağlanması sebebiyle çokça yeğlenen kuyu modelidir. Kuyular; kazılacak derinlik, arazi yapısı, açılacağı yerin şehir merkezine olan mesafesi gibi çeşitli sebeplerle masraflar oluşturmaktadır. Kuyular, 50 ve 500 metre derinlik aralığında açılan, güneş ve elektrik enerjisiyle aktif hale gelen, uzun soluklu kuyulardır. 10 ila 40 ton kapasiteli mahzenlerde korunan su, 8 ila 18 muslukla bireylere hizmet vermektedir. Gereksinim olduğu takdirde diğer canlıların kullanımları için de hususi su alanları inşa edilmektedir. Kuyuların yapımı 2 ila 6 ay aralığında zaman almaktadır. Vakıf’ın 2021 verilerine göre 2015 yılından itibaren 35 ülkede 760 su kuyusu açılmıştır.⁸²

1.6.3.9. Uluslararası İyilik Ödülleri

Vakıf, yapılan yardımı ilan etmek, başkalarıyla paylaşmak ve söylemek vasıtasıyla her çeşit bireyin yardımlaşmaya yönelebileceği fikriyle, TDV’nin kuruluşunun 40. yılında Türkiye ve diğer ülkeler genelinde yardım elçilerini ödüllendirmek için Uluslararası İyilik Ödülleri düzenlemiştir. Her sene mart ayının on üçüncü günü vakfın kurulma devriye senesinde bu törenin tekrar edilmesine karar verilmiştir. Uluslararası İyilik Ödülleri’nin, yardımlaşmak anlayışını benimsemiş birey ve vakıflara hitaben, saygınlık ödülü olması hedeflenmektedir.

Türkiye Diyanet Vakfı’nı yurt içi ve devletlerarası seviyede anlatmak ve vakfın “iyilik” sözcüğü ile bütünleşmesini hedeflemek gayesiyle; bulunduğu ortama ve evrene yenilikler getiren, kişilerin iyiliklerini ve yardımlaşmasını etkinleştiren, yabancı dil ve toplumlarda hayatlarını devam ettiren bireyler insan olma noktasında iyilikler yapan, yaratıcının isteği üzerine bütün yaratılanları koruyup kollayan yardımların yer aldığı gerçek öykülere ödül verilmektedir.⁸³

2022 senesinde Türkiye ve Dünya çapındaki yardımlaşma elçilerini ödüllendirmek için Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezinde gerçekleşen ödül töreninde, ödülleri Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan sunmuştur. Uluslararası İyilik Ödülleri, yurt içi ve dışında yaşanan, farklı dillerde, yaklaşık olarak beş yüz gerçekleşmiş öykünün, oluşturulmuş

⁸² <https://tdv.org/tr-TR/su-kuyusu/> (Erişim Tarihi: 30/01/2022).

⁸³ <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/uluslararasi-iyilik-odulleri/> (Erişim Tarihi: 03/02/2022).

komisyon üyelerince büyük bir özenle incelenmesiyle hak edenlere verilmiştir.⁸⁴ Ayrıca vakıf gönüllüleri içerisinde olan ünlü bireyler, “Gönüllüyüm İyiliğe Şahidim” ana teması ile yurt içi ve dışında karşılaştıkları iyilik ile ilgili hikayelerini videolar aracılığıyla halkla paylaşmaktadır.⁸⁵

1.7. Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi

Mütevelli heyetinin 3 Temmuz 2007 tarih ve 1242/31 sayılı kararı ile Türkiye Diyanet Vakfı eğitim alanına verdiği önem nedeniyle eğitim çalışmalarını desteklemek amacıyla Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesini faaliyete geçirmiştir. Diyanet İşleri Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı olan Ali Erbaş, 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde vakfın yurt yöneticilerine yönelik yapılan toplantıda, müdürlere yurtlarında barınan gençleri aile bireylerinden biri olarak görmeleri gerektiğini ifade etmiştir.⁸⁶ Vakıf, farklı illerde eğitim gören üniversiteli gençlerin güvenli şartlarda barınması için 81 ilde yurt açmak gayesini taşımaktadır.⁸⁷

Türkiye Diyanet Vakfı'na bağlı 17 adet sosyal tesis bulunmaktadır. Tesislerde barınma hizmetinden yararlanmak isteyen kamu çalışanlarına %10, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Diyanet Vakfı çalışanlarına %15 indirimli fiyat imkânı sağlanmaktadır. Bu işletmeler ve İkamet etmek için bulunan Diyanet konutları DİB ve TDV arasında yapılan sözleşme sonucunda eğitim alanı iken işletme olarak faaliyet göstermeye başlamıştır.⁸⁸

TDV, ilk olarak 1989-1990 seneleri aralığında öğrencilerin barınmaları için yurt açma faaliyetlerine başlamıştır.⁸⁹ Yurtlar ve Sosyal Tesisler, yurt faaliyetlerine geçmeden önce Türkiye’de sekiz adet öğrenci yurdu olduğu görülmektedir. Eğitim kültür birimine bağlı olan bu yurtlar, işletme merkezi bünyesine geçirildiğinde ilk olarak 2013’te Bursa’daki erkek öğrenci yurdu faaliyet göstermeye başlamıştır. 2013-2018 yılları arasında 19 adet öğrenci yurdu hizmete açılmış, 2018-2019 döneminde üniversiteli gençlere yönelik konaklama imkânı sunulan yurt adedi 38’e yükseltilerek bir atılım gerçekleştirilmiştir. 2019-2020 döneminde öğrenci sayısı 13.200’e yurt adedi de 68’e çıkmıştır. Türkiye’nin her köşesinde yurtları bulunan TDV, 22’si erkekler, 46’sı kızlar için olan bu yurtlarda gençlere konaklama hizmeti

⁸⁴ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/tdv-uluslararası-iyilik-odulleri-sahiplerini-buldu/2536104> (Erişim Tarihi: 14.08.2022).

⁸⁵ <https://tdv.org/tr-TR/turkiye-diyamet-vakfi-gonullusu-unluler-iyilik-hikayelerini-anlatti/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁸⁶ <https://tdv.org/tr-TR/amacimiz-sevgiyi-adaleti-merhameti-nezaketi-kusanan-bir-nesil-yetistirmek/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

⁸⁷ <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiye-diyamet-vakfinin-hedefi-her-ilde-yurt-acmak-388312.html> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

⁸⁸ <https://www.tdv yurt.com.tr/sosyal-tesisler/> (Erişim Tarihi: 21.08.2022).

⁸⁹ “Yurt Hamlesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, S.16, 1990, s.2.

sunmaktadır. 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde, bütün dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınının etkisiyle eğitim kurumları yüz yüze eğitime ara vermiştir. Uzaktan online eğitim sürecinde öğrencilerin yurt hizmetine ihtiyaç duymaması, sosyal tesis ve yurtların doluluk oranlarının düşmesi, kira giderleri, konutların halihazırdaki halleri tekrar gözden geçirilmiş müteveli heyetinin takdiri ile bazı işletme ve yurtlarının kapatılması kararı alınmıştır. Bu nedenle 2019-2020 eğitim döneminde öğrenci sayısı 11.278'e düşerken yurt adedi de 54'e inmiştir. Pandeminin gündemde olduğu 2020 döneminde yurtlar kapalı olsa dahi yeni eğitim dönemine yönelik çalışmalar yapılmış ve 2021 güz döneminde, eğitimin yüz yüze devam etmesi kararı alınmıştır. Yeni eğitim yılında 16'sı erkek 36'sı kız öğrenci için konaklama imkânı sunan 52 yurt, 10.583 gence hizmet vermeye devam etmiştir.⁹⁰ Türkiye Diyanet Vakfı yurtlarında güncel olarak toplam öğrenci sayısı 8.746 adettir.⁹¹

24 Kasım 2020 tarihinde 1643 sayılı müteveli hükmü ile işletmede yeni bir döneme girilmiştir. İşletme yönetiminde finansal, yönetsel, eğitimsel, inovasyon, araştırma ve geliştirme ve iletişim alanlarında yenilikler yapılarak güncel organizasyon şemaları uygulama kararı almıştır. Bu şemalarda kaliteyi artırıcı, öğrencilerin gelişimini destekleyici, insan odaklı, yurtlar işletmesini geliştirmeye yönelik doğru stratejik hamlelerin yapılması için çalışmalar yürütülmektedir.

1.7.1. Yurtlarda Ücret Politikası

TDV yurtlarında kalmak isteyen öğrencinin anne veya babası vakıf personeli ise yurtlarda barınması için öncelikli olarak tercih edilmektedir. Aynı zamanda yurt ücret politikasında bu öğrenciler için indirimli fiyat uygulanmaktadır. TDV, ilahiyat akademi ve özel destek akademi programları kapsamında öğrencilere burs, kurs ve yurt olanakları sunmaktadır. Akademiye seçilen öğrencilerin kurs imkânı ile akademik gelişimlerine destek olmak amaçlanırken, eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için burs, barınma ihtiyaçlarını karşılamak için yurt olanakları sunulmaktadır. Akademi öğrencilerinin barınma maliyetleri ise vakıf tarafından ödenmektedir.

Aynı zamanda TDV, yurtlarında barınma hizmeti alan bütün öğrenciler için Gençlik ve Spor Bakanlığından beslenme ve barınma adında mali yardım almaktadır.

1.7.2. Yurtlarda Personel Politikası

Türkiye Diyanet Vakfı Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi, bünyesindeki bağlı tesis ve barınma hizmeti veren yurtlar da dahil olmak üzere, işlerin aksatılmadan

⁹⁰ <https://www.tdvyurt.com.tr/kiz-ogrenci-yurtlari/> (Erişim Tarihi:21.08.2022). Yurt bilgileri için bkz.

⁹¹ *Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu*, ss.147-148.

yürütülebilmesi için toplamda 451 personel ile çalışmaktadır. Vakıf, personel ihtiyacı doğduğunda tercih edilen işletme bünyesinde bulunan ve kurumu tanıyan kişilerle çalışmaktadır. İnsan kaynakları birimi tarafından personel işe alımları ihtiyaç alanına uygun gerekli personel nitelikleri saptanarak norm kadro kapsamında değerlendirilmektedir. Her personelin işe alımı iş kanunu, SGK gibi mevzuatlar dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir. Kurum içinde yetişmiş, kurumu tanıyan bir personel adayı bulunmaması halinde, aday havuzundan başvuru yapan personeller değerlendirilmektedir.

1.7.3. Yurtlarda Yapılan Faaliyetler

Türkiye Diyanet Vakfı yurtları sadece barınma hizmeti vermeyip aynı zamanda öğrenciyi manevi, toplumsal, kültürel, sportif, sanatsal vb. alanlarda desteklemeyi amaçlamıştır. Bu destekleyici eğitimsel sürecin etkili ve sistemli bir biçimde ilerleyebilmesi için merkez eğitim komisyonu oluşturulmuştur. Merkez komisyonu ve yurtlardaki komisyonlar düzenli ve sağlıklı ilerleyebilmek için bir plan çerçevesinde ve iletişim halinde hareket etmektedir. Bu amaç doğrultusunda yurtlarda barınan öğrenciler için kurslar açılmakta, seminerler, kitap tahlilleri, film kritikleri yapılmakta, manevi gelişimleri için programlar organize edilmekte ve manevi rehber desteği sağlanmaktadır. Ayrıca, çeşitli alanlarda atölye çalışmaları yapılmakta, gelişim destekleyici kurs imkanları sunulmakta, sportif faaliyetler ile sağlıklı yaşama teşvik edilmekte, doğayı koruma ahlakı kazandırmak için geziler ve kamplar ile sosyalleşmeleri, şehri ve kültürü tanımaları için programlar organize edilmektedir. Eğitim çalışmaları için planlama yapılırken yurt yönetimindeki sorumlu personellerle, öğrenciler, müftülük tarafından yönlendirilen manevi rehber ve vakıf temsilcisinden oluşan komisyon bir araya gelmektedir. Bu komisyon her ay düzenli olarak bir araya gelerek eğitim faaliyetlerini organize etmektedir.

2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına almış olan Covid-19 salgını nedeniyle yurtların barınma hizmetine ara vermiş olması eğitim alanını da olumsuz etkilemiştir. Eğitim faaliyetleri istenilen ölçüde gerçekleşememiştir. Online eğitim süreci dikkate alınarak öğrencilere ulaşmak, uzaktan da olsa destek olabilmek için alanında uzman kişilerin katılımı ile “Çevrimiçi Muhabbetler” isimli seminerler yapılmıştır. Öğrencilerin online olarak eğitim sürecini devam ettirmeleri sağlanmıştır. Yurtlarda öğrencilerin olmaması nedeniyle iş yükü büyük ölçüde azalmış olan yöneticiler için bu süreç gelişim yönünde değerlendirilmiş ve bu amaçla yurt müdürlerine “Yönetici Geliştirme Seminerleri” planlanmıştır. Yurt müdürlerine 15 günlük periyotlarla çeşitli alanlarda eğitimsel seminerler verilmiştir. Vakıf, yurt dışındaki öğrencilere de ev sahipliği yapmakta, barınma hizmeti sunmaktadır. Yurt dışından gelen bu

öğrencilerden salgın nedeniyle evlerine gidememiş olanlara barınma hizmeti verilmeye devam edilmiştir. Akademi öğrencilerinin eğitim süreci uzaktan online kamplar ile devam etmiştir.

2021-2022 eğitim-öğretim döneminde yüz yüze eğitime geçilmesi ile birlikte eğitim çalışmaları tekrardan başlamıştır. Özellikle pandemi dönemini evde geçiren öğrencilerin, sürecin sosyal ve psikolojik anlamdaki olumsuz etkilerini azaltmanın gerekliliği, eğitim alanına yönelik sosyal ve kültürel çalışmaların önemini artmıştır. Bu anlamda eğitim planlamasında önemli gün ve haftalara yer verilirken aynı zamanda öğrencilerin gelişimini destekleyecek konulara da yer verilmiştir. Bu konular kapsamında komisyon üyeleri bir araya gelerek etkinlikler organize etmiştir. Toplantılarda kulüp, topluluk ve platform başkanı olan yurt öğrencileri de yer almıştır. Komisyon üyeleri, 2021-2022 eğitim-öğretim faaliyetleri rehberi önderliğinde hareket etmektedir. Eğitim ile ilgili genel çalışmalar, ana başlıklar, ilerleme şekli, kulüp topluluk ve platformların katkıları, nasıl yürütülmesi gerektiği ile ilgili genel bilgiler bu eğitim rehberinin içinde yer almaktadır. Eğitim rehberi yıl geneli için düşünülen ortak etkinliklerin, önemli günlerin, milli ve dini bayramların takibinin yapılabilmesi için oluşturulmuştur.

Türkiye Diyanet Vakfı yurtlarında konaklayan öğrenciler için çalışan eğitim birimi; sadece barınma yurdu olmanın ötesinde öğrencileri destekleyici, eğitim ve sosyal hayatının gelişimine yardımcı olabilecek, liderlik özellikleri kazanabilecekleri sosyal, psikolojik, kültürel ve manevi alanlarda kendini yetiştirmiş bireyler olabilmelerini amaçlamaktadır. Öğrenciler bu faaliyetlere kendi talepleri doğrultusunda katılmaktadır. Öğrencilere hitap edebilecek alanlarda kulüp, platform ve topluluklar oluşturulmuştur. Manevi, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif birçok branş dalına yer verilmiş olan bu faaliyetlerde öğrenci kendisi için en uygun alanı seçmektedir. Katılımcısı oldukları bu alanlarda öğrenciler, hem sosyalleşmekte hem de hayatın içinde öğrenme fırsatından yararlanmaktadır.

Söz konusu faaliyetlerde sadece bu alanlara değil kültürel alanlardaki programlara da yer verilmiş, öğrencilerin katılımları sağlanmıştır. Okul hayatının dışında güvenli alanlarda sosyalleşmelerini, yurt arkadaşları ile tanışmalarını ve kaynaşmalarını sağlamak amacıyla eğitim saatleri dışında keyif alabilecekleri ve hayatın içinde deneyimleyerek öğrenebilecekleri kültürel çalışmalar yapılması amaçlanmıştır. Öğrencilerin manevi alanda soruları olduğunda DİB ve il müftülüğü aracılığı ile görevlendirilen manevi rehberler, öğrencilere her anlamda destek olabilmek adına yurtlarda görev almaktadır. Manevi danışman, talep eden öğrenciler için Kur'an-ı Kerim ve ilmi dersleri yapmakta, dini gün ve gecelerde programlar organize ederek öğrencilerle bir araya gelmektedir. Eğitim komisyonu ile koordineli şekilde hareket

eden manevi danışmanların da katkıları ile öğrencinin ahlaki yönden sağlam bir temel inşa etmesi desteklenmektedir.

Öğrencilere eğitimsel, kültürel, sportif ve sanatsal alanlarda kendilerini geliştirebilecekleri imkanlar sunulmaktadır. Öğrenciler halk eğitim merkezleri aracılığı ile yurtlarda açılan kurslara katılım sağlamaktadır. Dil alanında gelişimleri için en çok talep edilen İngilizce, Arapça ve Osmanlıca gibi kurslar açılırken, sanatsal alanlarda resim, yağlı boya, ebru, taş mozaik, hat, dikiş, kanaviçe gibi tasarım ve el becerilerini geliştirmeye yönelik kurslar açılmaktadır. Spor alanında plates, kick boks (savunma sporları), masa tenisi, voleybol, dağcılık gibi kurslar açılmaktadır.

Eğitim komisyonunda kulüp, topluluk ve platform başkanlarının yer alması, eğitim faaliyetleri planlanırken öğrencilerin sürece dahil olmalarına imkân sunmuştur. Öğrencilerin fikirleri alınarak, sorumluluk verilerek kendi yeteneklerinin ve donanımlarının farkına varmaları, düşüncelerin paylaşarak gelişmesi ve daha iyi fikirlerin inşa edilmesi amaçlanmıştır. Öğrenciler faaliyet ve kurslara katılımın yanında sosyal sorumluluk projelerini destekleyici çalışmalar da yapmaktadır. Aynı zamanda gençler, proje ve inovasyon alanında kendilerini geliştirmekte, fikir üretmekte ve çalışmalarda yer almaktadır. Beş ana topluluk (Kültür-Sanat, Sağlıklı Yaşam, İnovasyon-Teknoloji, Manevi Sosyal ile Mesleki Gelişim) etrafında şekillenen bu eğitim programı öğrencilerin donanımlı birer birey olmalarını sağlamak adına tasarlanmıştır. Çevre ahlakı, duyarlılık, kişisel gelişim, liderlik, iş hayatında iletişim ve organizasyon, kriz ve stres yönetimi, bilgi ve beceri kazanma gibi birçok alanda öğrenciye destek olmak ve kendi potansiyelini keşfetmesini sağlamak yönünde çalışmalar gerçekleştirilmiştir.⁹²

1.7.3.1. İlahiyat Akademisi

İlahiyat akademisi, ilahiyat bölümünde ve İslami ilimler fakültelerinde okuyan gençler için öğrencilerin eğitimsel ve fikri bakımdan ilerlemelerinde destek olmak, rehberlik etmek, kaliteli bireyler yetiştirmek amacıyla kurs, burs ve barınma imkanı sağlayan bir eğitim-öğretim programıdır. TDV ile farklı illerde bulunan üniversiteler arasında İslami ilimler ve İlahiyat bölümlerinde okuyan öğrencilere yönelik protokoller imzalanmıştır.⁹³

Program içerisinde her düzeydeki gençlere yönelik içerikler yer almaktadır. İlahiyat akademide, Müslüman bakış açısıyla ilerleme, fikir dünyasının gelişimine yönelik sosyal, kültürel ve bilimsel alanlarda kurs imkanı verilmekte, eğitimsel çalışmalar sürdürülmektedir.

⁹²Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu, ss.151-154.

⁹³<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-diyamet-vakfi-tdv-2021-burs-programi-belli-oldu-iste-detaylar-41887179> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

Ayrıca akademide, okul derslerine ek olarak tamamlayıcı, manevi anlamda gelişime yönelik atölye çalışmaları, Kur'an-ı Kerim, Tahsis-i Huruf okumaları, İslami İlimler alanında destekleyici eğitim kursları, kitap kritikleri gibi eğitim çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Gençlere kurs imkanının yanında program kapsamında öğrenciler mezun olana kadar sene içerisinde 9 ay burs imkânı da sağlanmaktadır. Öğrencilerin konaklayabilecekleri (sadece vakfa ait yurtlar) yurt hizmetleri verilmektedir. İl müftülüğü eğitim koordinatörünün katılımlarıyla öğrencinin ilmi gelişimine katkı sağlayacak kitaplar seçilerek okunmakta ve dönem içerisinde bu kitapların kritikleri yapılmaktadır. Çeşitli alanlarda alanında uzman hocaların katılımıyla gerçekleşen sempozyum, panel, söyleşi, konferans gibi programlar organize edilerek gençlerin istifade etmesi amaçlanmaktadır. Vakıf, gençlerin programa devam edebilmesi için kriter olarak sene sonu okul başarılarını baz almaktadır.⁹⁴

1.7.3.2. Özel Destek Akademi

Özel destek akademisi, tıp, edebiyat, mühendislik, mimarlık, eğitim ve hukuk fakültelerinde öğrenim gören lisans öğrencilerinin gelişimlerine her yönde destek olmak amacıyla uygulanan bir eğitim-öğretim programıdır. Özel destek akademisi öğrencileri TDV yurtlarına yerleşmektedir. Söz konusu öğrencilerin yurt ücretini vakıf karşılamakta, bu öğrenciler barınma imkanından para ödemediği faydalanmaktadır. Akademi öğrencilerinin eğitim giderlerine destek amaçlı program kapsamında 9 aylık burs imkânı sunulmaktadır. Vakıf, özel destek akademisi kapsamında öğrencilere; hem Temel Dini Bilgiler, Kur'an-ı Kerim ve Temel İslam Bilimlerine Giriş alanlarında eğitimsel, manevi, ahlaki anlamda destek sağlamak, hem de onların kitap okuyup tahlil yapabilecekleri, alanında uzman hocalarla ve diğer öğrencilerle iletişim kurup sosyalleşebilecekleri kamp programları uygulamaktadır.⁹⁵

⁹⁴ <https://diyanetburslari.tdv.org/ilahiyat-akademi-burs-programi/> (Erişim Tarihi: 20.02.2022).

⁹⁵ <https://diyanetburslari.tdv.org/ozel-destek-akademi-burs-programi/> (Erişim Tarihi: 21.02.2022).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE DİYANET VAKFINA BAĞLI YURTLARDA KALAN ÜNİVERSİTELİ GENÇLERE VERİLEN YAYGIN DİN EĞİTİMİ FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Araştırmanın Problemi

Kuruluş tarihinden itibaren Türkiye Diyanet Vakfı, Diyanet İşleri Başkanlığının faaliyetlerini desteklemek, İslam dinini gerçek kimliğiyle tanıtmak, Müslüman halkın verdiği bağışları ihtiyaç sahiplerine dağıtmak ve sosyal yardım hizmetlerini geliştirmek hedefiyle çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Vakıf bu amaçla yurt içinde ve yurt dışında insani yardım çalışmalarını yönetmektedir. TDV, faaliyetlerini; kültür, eğitim, hayri ve sosyal yardımlar adı altında uygulamaktadır. Türkiye Diyanet Vakfı kültürel çalışmalar içerisinde İSAM, İLK SAY, KAGEM, Kitap Fuarı ve Yayın faaliyetleri gerçekleştirmekle beraber İslam ansiklopedisi ve Hadislerle İslam adlı eserleri de halkın hizmetine sunmuştur. Vakıf, hayri ve sosyal yardımlar adı altında; kriz bölgeleri, ramazan, kurban, zekât, yetim projesi, hediyem Kur'an olsun, camii, su kuyusu ve uluslararası iyilik ödülleri de hayata geçirmektedir. Ayrıca vakfın, yurt içi ve dışında hem kendi adıyla hem de MEB, DİB gibi kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak eğitim faaliyetlerini yürüttüğü görülmektedir. Vakıf, uluslararası burs programlarıyla yabancı uyruklu gençleri Türkiye'ye yönlendirerek ya da kendi ülkelerinde gerekli yardımları sağlayarak eğitim hayatlarına katkı sağlamaktadır. TDV, yurt içinde anaokulundan başlayarak yükseköğretim kademesine kadar birçok Türk gencinin daha iyi yetişmesi için yardımlar gerçekleştirmektedir. Vakıf, kendisine ait okullarının dışında öğrencilere burs ve barınma noktasında da destek vermektedir. TDV, il müftülüklerine bağlı öğrenci evlerinde, yurtlar ve sosyal tesisler iktisadi işletmesine bağlı yükseköğretim yurtlarında gençlerin barınması için çalışmalarını yürütmektedir. Türkiye'nin 29 ilinde yurt faaliyetlerini gerçekleştiren vakıf, yurt öğrencilerinin uyum problemlerini ortadan kaldırmak ve gençlerin bulundukları ortamda mutlu olmaları için onlara yönelik sosyal ve kültürel programların yanında yaygın din eğitimi faaliyetleri hazırlamakta ve düzenli olarak bunları hayata geçirmektedir. Ankara'da bulunan vakfın işletme merkezinde kurulan Merkez Eğitim Komisyonu ile birlikte Türkiye'nin farklı illerinde açılan Yurt Eğitim Komisyonlarının koordineli çalışmasıyla, yaygın din eğitimi faaliyetleri aylık periyotlar halinde yıllık olarak tasarlanmaktadır. Bahsi geçen eğitim faaliyetlerinin uygulanmasını ise yurt yönetimi, yükseköğretim öğrencileri, manevi rehber ve il koordinatörlük görevlilerinden oluşan Yurt Eğitim Komisyonu gerçekleştirmektedir. Yurtlarda barınan öğrencilere yönelik; bilimsel, düşünsel, sanatsal, toplumsal ve bedensel ilerlemelerine yardımcı olmak hedefiyle; gezi ve kamp aktiviteleri, atölye faaliyetleri, kurs çalışmaları, manevi programlar ile sporla ilgili

etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Söz konusu faaliyetlerle gençlerin dini, ahlaki, sosyal ve kültürel konularda donanım kazanması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın problemini; Türkiye Diyanet Vakfı'na bağlı yurtlarda kalan üniversiteli gençlere verilen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin neler olduğu ve öğrencilere nasıl bir katkı sağladığı? sorusu oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yaygın din eğitimi faaliyetleri, bireylere toplumda arzu edilen sağlıklı dini tutum, davranış ve becerilerin kazandırılması amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Ülkemizde yaygın din eğitimi faaliyetlerinden sorumlu olan yegâne kamusal kurum Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Başkanlık söz konusu faaliyetleri; camilerde, huzurevlerinde, yetiştirme yurtlarında, sevgi evlerinde, cezaevlerinde, hastanelerde, gençlik merkezlerinde ve yurtlarda gerçekleştirdiği etkinlikler aracılığıyla yerine getirmeye çalışmaktadır. İlgili mekanlarda yapılan her bir faaliyet kendi içerisinde oldukça önemlidir ve bunların nasıl yapıldığının ya da yapılması gerektiğinin de bilimsel çalışmalar aracılığıyla belirlenmesi/ortaya çıkarılması gerekmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı dışında özel bazı vakıf ve kuruluşlar da yaygın din eğitimi faaliyetlerini bünyesinde gerçekleştirmektedir. Bu vakıflardan biri de Türkiye Diyanet Vakfı'dır.

Bu çalışmada; Türkiye Diyanet Vakfı'na bağlı yurtlarda kalan öğrencilere yönelik gerçekleştirilen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin onların dini, ahlaki, sosyal ve kültürel yaşamları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Ayrıca yurttaki kalan öğrencilere sunulan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin, gençlerin yaş seviyelerine, öğretici ile arasındaki iletişime, kullanılan materyallere, programın içeriğine, ortamın fiziki koşullarına, idari kadro ile öğrenci arasındaki iletişime, öğrencilerin kendi alanlarına sağladığı katkılara ve sosyal yaşantılarına etkileri belirlenmiştir.

Alan yazın incelendiğinde; vakfın teşkilatlanması, bir sivil toplum kuruluşu olması, uluslararası sosyal hizmet alanındaki faaliyetleri⁹⁶, İSAM ve kütüphanesi, kurban uygulaması, aileye yönelik hizmetleri, Türk toplumundaki yeri ve önemi, Türk dünyasındaki eğitim ve din hizmetleri alanındaki katkıları ile ilgili bazı çalışmalar yapıldığı görülmektedir.⁹⁷ Ancak vakfa bağlı yurtlar ve sosyal tesisler iktisadi işletmesine dair gerçekleşen herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu yönüyle çalışma din eğitimi alanında gerçekleştirilen ilk araştırma

⁹⁶ Yavuzer, *Dini Otorite ve Teşkilatlarının Sosyolojik Analizi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)*, ss.1-406; Yıldız, *Türk Dış Politikası'nda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Türkiye Diyanet Vakfı Örneği*, ss.1-77.; Aktaş, *Türkiye'nin Uluslararası Sosyal Hizmetleri: Türk Kızılayı, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı*, ss.1-129.

⁹⁷ Ülker, *Yavuz Argıt Armağanı*, ss.1-448; Açık, "Türkiye Diyanet Vakfı Kurban Uygulaması", ss.381-385; Yavuziğit, "Türkiye Diyanet Vakfı'nın Aileye Yönelik Hizmetleri", ss.1149-1156; Buyrukçu, "Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfının Türk Dünyasındaki Eğitim ve Din Hizmetleri Alanındaki Katkıları", ss.171-178; Kaya, "Türkiye Diyanet Vakfının Türk Toplumundaki Yeri ve Önemi", ss.17-30.

olması hasebiyle önemlidir ve bundan sonra yapılacak olan benzer araştırmalara ve diyanet vakfı personeline kaynak teşkil edecek bir niteliğe de sahiptir.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın kuramsal çerçevesinin belirlenip yazıya geçirilmesinde literatür taraması yönteminden yararlanılmıştır. Literatür taraması, çalışmanın taslağının şekillenmesi, daha önce çalışılan konu ile ilgili gerçekleşen çalışmaların elde edilmesi ve bu çalışmalarda hangi yöntemlerin kullanıldığının detaylı olarak incelenmesidir.⁹⁸ Çalışmanın literatür taramasını gerçekleştirmek üzere ilk olarak Türkiye Diyanet Vakfı'nın Ankara'daki merkezine gidilmiş ve arşiv bölümünde vakfa ait belgeler derlenerek incelemeye alınmıştır.⁹⁹ Akabinde ele alınan konuyla ilgili daha evvel herhangi bir çalışma yapıp yapılmadığını tespit etmek amacıyla kitap, tez, makale, bildiri vb yazılı belgelerin mevcudiyeti taranmıştır. Buradan elde edilen veriler bilgisayar aracılığıyla fişlenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde nitel bir araştırma yöntemi olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine başvurulmuştur. Bu tarz bir çalışmada araştırmacı örneklem grubuna yönelik ve rehberlik edebilecek vasıfta sorular hazırlar. Araştırmacı konunun farklı bir boyutunu değerlendirmesi için görüşmeciye bahsi geçen soruları yöneltir. Bu esnada araştırmacı, muhatabının vücut dili ve tonlamalar vasıtasıyla sözlü olmayan mesajlarını yakalayabilir.¹⁰⁰ Araştırmada TDV'de gerçekleştirilen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin değerlendirebilmek amacı ile örneklem grubu ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. İlk etapta literatür taranarak uygun sorular temel başlıklar altında tasarlanmıştır ve sondaj sorularla desteklenmiştir. Akabinde hazırlanan sorular alan içi ve alan dışı iki uzmana gönderilmiş ve onay alındıktan sonra gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmacı yurttan bir hafta kalmış, öğrencilerle aynı ortamda bulunarak geniş gözlem imkanı elde etmiştir. Bu tecrübeler araştırmacının konuya hâkimiyet kazanmasına ve detaylı bilgi edinmesine vesile olmuş, katılımcıların kendilerini daha rahat ifade edebilmelerine ve araştırmacıya karşı güven duymalarına olanak sağlamıştır.

2.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi, Sınırlılıkları

Araştırmanın evreni, Antalya'daki Türkiye Diyanet Vakfı Yükseköğretim kız yurdunda kalan gençlerdir. Çalışmanın örneklemini ise, 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde yurttan kalan 25 yükseköğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Antalya ilinde kurumun kız öğrenci yurdu bulunduğu için araştırma kapsamında sadece kız öğrencilerin görüşlerine yer

⁹⁸ Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Pegem Akademi Yay., Ankara, 1995, s.75.

⁹⁹ Bu süreçte Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdür Yardımcısı Abdurrahman Çetin ile Türkiye Diyanet Vakfına ait faaliyetler üzerine söyleşi gerçekleştirilmiştir.

¹⁰⁰ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yay., Ankara, 2018, ss.130-154.

verilmiştir. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşmelerin, öğrencilerin yurdu daha iyi tanımasının ve daha fazla faaliyet içerisinde yer almasının avantaj olacağı varsayılarak en az; 2, en çok; 5 yıl yurtda kalan öğrenciler arasından seçilerek yapılmasına dikkat edilmiştir. Bu araştırmadaki veriler; 2021-2022 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Antalya'daki Türkiye Diyanet Vakfına bağlı Yükseköğretim kız öğrenci yurdunda kalan 25 kız öğrenci (bkz. Ek-2) ile yüz yüze yapılan görüşmeler neticesinde elde edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

TDV yurtlarında yapılan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin neler olduğunun tespit edilmesi ve söz konusu yurtlarda kalan öğrencileri dini, ahlaki, sosyal ve kültürel açılardan nasıl etkilediğinin tespit edilmesi için katılımcı görüşlerine başvuru bu çalışma iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada görüşmeler esnasında alınan ses kayıtları Word üzerinde yazıya geçirilmiştir. Katılımcıların görüşleri okunduktan sonra sorulan sorulara verilen cevaplar arasında sık tekrar eden yanıtlarla benzer ve farklı yanıtlar belirlenmiştir ve not edilmiştir. Bir diğer aşamada ise elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.¹⁰¹ İçerik analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara dair alt temalar ve kodlar saptanarak frekans ve yüzde bilgileri ile gösterilmiştir. Akabinde doğrudan alıntılar yapılarak katılımcı görüşlerinden örnekler verilmiştir.

2.6. Bulgular

Antalya'daki Türkiye Diyanet Vakfı Yükseköğretim kız yurdunda kalan katılımcılarla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen veriler değerlendirilmiş ve ulaşılan bulgular aşağıda belirtilen başlıklarda sırasıyla ele alınmıştır.

2.6.1. Katılımcıların Yurt Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılardan, *“Yurdunuzun fiziki şartlarını gerçekleştiren yaygın din eğitimi faaliyetlerini karşılamada yeterli görüyor musunuz? Yurdun içerisindeki temizlik, yemek, internet, idareci ve oda arkadaşlarınızdan memnun musunuz? Memnuniyet durumunuz verilen yaygın din eğitimi programlarına katılımlarınızı etkilemekte midir?”* sorularına dönük olarak elde edilen alt tema ve kodlar Tablo 2.1’de verilmiştir.

¹⁰¹ Yıldırım, Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s.242.

Tablo 2.1. Katılımcıların Yurt Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Kod	f	%
Fiziki Şartlar	Yeterli	19	76
	Geliştirilebilir	7	28
	Temiz	6	24
	Genel olarak iyi	5	20
	Bazı problemler var	4	16
	Kısmen yeterli	3	12
	Yetersiz	2	8
Ortak alanlar	Temiz	15	60
	Memnunum	11	44
	Yeterli	6	24
	İstedüğümüzde kullanırız	4	16
	Beklentimi karşılıyor	3	12
Yeme/İçme	Memnunum	9	36
	Güzel	5	20
	Doyurucu değil	4	16
	Bazen iyi bazen kötü	4	16
	Tadının beğenmiyorum	4	16
	Kahvaltı yetersiz	3	12
	Uyumsuz menüler	2	8
İnternet	İyi	14	56
	Memnunum	7	28
	Sıkıntı yaşamadım	4	16
İdare/Öğretmen	İyi iletişim kuruyoruz	8	32
	Mükemmeller	6	24
	Aile gibiyiz	6	24
	Aramız çok iyi	5	20
	Arkadaş gibiyiz	4	16
	Rahat şekilde ulaşırım	4	16
	Seviyorum	4	16
	Doğru yönlendiriyorlar	3	12
	Memnunum	14	56
Oda arkadaşları	Sorun yaşamıyoruz	4	16
	Aile gibiyiz	3	12
	Problem yaşadım	3	12
	İyiler	3	12
	Kardeş olarak görüyorum	2	8
	Katılmamı olumlu etkiliyor	21	84
Programlara katılım	Bazen katılmamı engelledi	4	16
	İçeriği göre	8	32
	Faydalı olanlara	7	28
	Beğendiğim aktivitelere	6	24
	Arkadaşlarımla birlikte	6	24
	Müsaitsem	4	16
	Donanımlı kişiler gelince	3	12

Tablo incelendiğinde ilgili soru kapsamında belirlenen alt temaların sırasıyla fiziki şartlar, ortak alanlar, yeme/içme, internet, idare/öğretmen, oda arkadaşları ve programlara katılım alt temalarının olduğu görülmektedir.

Fiziki şartlar alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde, en çok tekrar eden kodun “yeterli” ($f=19$, %76) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “geliştirilebilir” ($f=7$, %28), “temiz” ($f=6$, %24), “genel olarak iyi” ($f=5$, %20), “bazı problemler var” ($f=4$, %16), “kısmen yeterli” ($f=3$, %12) ve “yetersiz” ($f=2$, %8) olduğu görülmektedir. Ortak alanlar alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde ise en çok tekrar eden kodun “temiz” ($f=15$, %60) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “memnunum” ($f=11$, %44), “yeterli” ($f=6$, %24), “istediğimizde kullanırız” ($f=4$, %16) ve “beklentimi karşılıyor” ($f=3$, %12) olduğu görülmektedir.

Bir diğer alt tema olan yeme/içme alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “memnunum” ($f=9$, %36) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “güzel” ($f=5$, %20), “doyurucu değil” ($f=4$, %16), “bazen iyi bazen kötü” ($f=4$, %16), “tadının beğenmiyorum” ($f=4$, %16), “kahvaltı yetersiz” ($f=3$, %12) ve “uyumsuz menüler” ($f=2$, %8) olduğu görülmektedir. İnternet alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde ise en çok tekrar eden kodun “iyi” ($f=14$, %56) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “memnunum” ($f=7$, %28) ve “sıkıntı yaşamadım” ($f=4$, %16) olduğu görülmektedir.

Bir diğer alt tema olan idare/öğretmen alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “iyi iletişim kuruyoruz” ($f=8$, %32) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “mükemmeller” ($f=6$, %24), “aile gibiyiz” ($f=6$, %24), “aramız çok iyi” ($f=5$, %20), “arkadaş gibiyiz” ($f=4$, %16), “rahat şekilde ulaşırım” ($f=4$, %16), “seviyorum” ($f=4$, %16) ve “doğru yönlendiriyorlar” ($f=3$, %12) olduğu görülmektedir.

Oda arkadaşları alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “memnunum” ($f=14$, %56) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “sorun yaşamıyoruz” ($f=4$, %16), “aile gibiyiz” ($f=3$, %12), “problem yaşamadım” ($f=3$, %12), “iyiler” ($f=3$, %12) ve “kardeş olarak görüyorum” ($f=2$, %8) olduğu görülmektedir.

Son olarak programlara katılım alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde grubun %84’ünün yurt faaliyetlerinin katılmasını olumlu etkilediğini ($f=21$, %16’sının ise katılmasını engellediğini ($f=4$) ifade etmiştir. Programlara katılım ölçütlerine yönelik ifadeler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “içeriğe göre” ($f=8$, %32) olduğu görülmektedir. Bu

alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “faydalı olanlara” (f=7, %28), “beğendiğim aktivitelere” (f=6, %24), “arkadaşlarımla birlikte” (f=6, %24), “müsaitsem” (f=4, %16) ve “donanımlı kişiler gelince” (f=3, %12) olduğu görülmektedir. Sözü geçen alt tema ve kodlara ait katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Bence fiziki şartlar yeterliydi. Ortak alanların temizliği bence yeterliydi. Yemeklerde ben sıkıntı yaşadım. Ama sonra alıştım. İnterneti iyiydi. İdarecilerde mükemmeldi. Programlara ben genelde içeriğini beğendiğim şeylere katılıyordum.” (K1)

“Fiziki şartlarını yeterli görüyorum. Tabi geliştirilebilir. Ortak alanların temizliği seneler içerisinde değişiklik gösterse de genel olarak memnunum. Yemeklerin tadını beğenmiyorum fazla kişi olduğu içindir belki tuzsuz buluyorum. İnternetten memnunum. İdarecilerle de beş yıldır birbirimizi tanıyoruz aile gibi olduk artık. Oda arkadaşlarımdan çok çok çok memnunum hiç kavgamız bile olmadı yıllardır.” (K2)

“Yurdun fiziki şartları bence yeterli. Ortak alan temizliğini fazlasıyla yeterli görüyorum. Yemeklerde kahvaltıda benim sıkıntım var yetersiz görüyorum onun dışında akşam yemekleri güzel ondan sıkıntı yok. İnterneti çok güzel. Yurdun idarecileriyle çok rahat şekilde ulaşabiliyorum. Oda arkadaşlarımdan çok memnunum. Etkinliklerde genellikle bana verimli olacak olan programlara katılıyorum.” (K5)

“Yurdumuzun fiziki şartlarını yeterli görüyorum. Belki bazı iyileştirmeler yapılabilir. Mesela platform biraz daha konuşmacıyı görmemiz için yükseltilebilir. Ortak alanların temizliğinden gayet memnunum. Yemekler konusunda sabah kahvaltılarını çok beğenmiyorum bana hitap etmiyor. Ama akşam yemeklerini seviyorum. İnternetinde bir sıkıntı yaşamadım güzel çekiyor. İdarecilerle herhangi bir problemin hiç olmadı her zaman bize karşı güler yüzlüler. Oda arkadaşlarımla beş senedir aynı odayı paylaşıyorum çok memnunum. Yurtta beş senedir kaldığım için birçok etkenden katılıyorum. Konferansa gelen hocalardan dolayı gittiğimi hatırlıyorum. Çünkü çok donanımlı hocalar geliyordu.” (K8)

“Yurdun fiziki şartları daha iyileştirilebilir. Mesela konferans salonu zeminde ve sandalyeler tek düzey şekilde sıralanıyor. Haliyle daha uzun arkadaşlarımız önlere oturduğunda arkalarda kürsüyü göremediğimiz oluyor. Konuşmacının çıktığı yere bir şey yapılabilir belki yükseltilebilir. Ortak alanın temizliği güzel. Yemekler güzel. Bazen bazı yemekler fazla yağlı olabiliyor. İnterneti iyi rahatlıkla kullanıyoruz. İdarecilerle iletişim iyi. Programlara yönlendiriyorlar ayrıca sorunlarımıza çözüm odaklı yaklaşıyorlar. O da arkadaşlarımdan da memnunum. Programlara kendi kararım ile severek isteyerek katılıyorum özellikle namaz programları.” (K11)

“Ben fiziki şartları karşılamada yeterli görmüyorum. Ortak alanların temizliğinden memnunum. Her gün yemekhane, tuvaletler, çamaşır odaları, koridorlar temizleniyor. İlk seneler yemekten memnun değildim ama şu an memnunum. Damak tadım alışmış olabilir. İnternetinden memnunum. İdareciler ilk geldiğim yıllardan beri aynı kişiler var o yüzden yakından tanıyoruz birbirimizi. Programlara bizleri yönlendiriyor. Oda arkadaşlarımdan çok memnunum. Tabi ki bir programa katılmadan önce arkadaşlarımızla konuşuyoruz. İçeriğini değerlendiriyoruz ona göre katılım sağlıyoruz.” (K12)

“Yurdun içerisindeki temizlik ve yemeklerden oldukça memnunum. Beklentilerimi karşılayan düzeyde her şey. Oda arkadaşlarımla bir aile gibi olduk burada edindiğim dostlukların hayat boyu süreceğine inanıyorum. Yurdun olanaklarından memnun olmam yapılan din eğitimlerine katılımımı etkilemektedir, yurdun olumlu iklimi yapılan faaliyetlere katılımımı olumlu yönde etkiliyor.” (K20)

“Yurdun fiziki şartlarını uygun görüyorum. Yurdun içerisindeki ortak alan temizliği iyi. Her gün temizleniyor görüyoruz da. Yemekler orta bazen güzel bazen kötü olabiliyor. İdarecilerle iletişim güzel. Bizimle üstten davranmıyorlar resmi olunması gereken yerde resmi diğer zaman abla kardeş gibi oluyorlar. Oda arkadaşlarımdan memnunum. Programlara katılımımda arkadaşlarımla yönlendirilmesi yurda karşı pozitif bir bakış açım var o da etkili içerikleri de önemli özellikle sabah namazı programına içeriğinde dolayı katılıyorum.” (K23)

Tablodaki veriler ve doğrudan ifadeler dikkate alındığında; katılımcıların çoğunluğun yurdun fiziki şartlarından memnun olduğu, sadece konferans salonunun dinleyiciler açısından daha işlevsel bir hale dönüştürülmesine yönelik bazı taleplerde bulundukları anlaşılmaktadır. Bireylerin içerisinde kaldıkları fiziki ortamı yeterli görmesiyle beraber iyileştirilmesini talep ettikleri bölümler de olmuştur. Özellikle konferans salonundaki platformun yükseltilmesini böylelikle gelen konuşmacıyı izleyicilerin daha iyi göreceğini belirtmişlerdir. Bunların dışında yurttaki iki seneden fazla kalan öğrenciler temizliğin bazı senelerde düzensiz olduğunu belirtmelerine rağmen şu an bütün öğrencilerden, temizlikten memnun olduklarına dair görüşler alınmıştır. Bu memnuniyet ortak alanların temizliğinin her gün ve öğrencilerin göreceği şekilde gerçekleşmesinden kaynaklanabilir. Ayrıca görüşme yapılan kimselerin ortak kullanım alanlarından memnun oldukları sonucu da elde edilmiştir. Bu bağlamda Antalya TDV yurdunun fiziksel koşullarının temel insani şartlara uygun olduğu, fiziksel olumsuzluklar nedeniyle öğrencilerin gündelik yaşamlarının ve eğitim süreçlerinin herhangi bir zarara uğramadığı söylenebilir.

Tablo incelendiğinde TDV yurtlarında kalan öğrencilerin yarısının çıkan yemeklerden memnun olmadığı ifade edilebilir. Bahsi geçen öğrencilerin bir kısmı yemeklerin tadını

beğenmediğini belirtirken diğer bir kısmı ise kahvaltı içeriğini yetersiz bulmaktadır. Ayrıca sunulan menülerin doyurucu olmadığı, bir öğünde çıkan yemeklerin birbiriyle uyum sağlamadığı ve bazı zamanlar öğünlerin kötü çıktığı da dile getirilen şikayetler arasındadır. Ancak dile getirilen şikayetlerin kısa süre içerisinde giderildiği, bunda yurdun öğrenci sayısının az olmasının, yemeğin yurdun kendi personeli tarafından hazırlanmasının, öğrencilerin ve çalışanların yakın ilişki içerisinde olmalarının önemli bir etken olduğu dile getirilmiştir.

Katılımcılardan elde edilen verilere göre, öğrencilerin olumsuz bildirimleri hızla değerlendirilmekte ve hizmette olumlu dönüt sağlanmaktadır. Bu hususta alan yazın tarandığında İkiz'in KYK yurtlarında yapılmış bir çalışmasına rastlanmıştır. İkiz'in bahsi geçen araştırmasına göre, KYK yurtlarında barınan öğrencilerin hizmetlerinin genelinden memnun olduğu fakat yurtlarda çok sayıda öğrenci olduğu için toplu alanların temizliğinde problemler olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yurtlarda yemekhanenin işleyişi, çalışan personeller dahil üçüncü kişiler (işletici) tarafından karşılanmaktadır. Bu sebeple işletmeler kâr amacıyla hareket ettiği için öğrencilerde yemeklerin kalitesiz ve yetersiz olduğuna dair bir izlenim uyandırmaktadır.¹⁰²

KYK yurtlarında öğrenci yeni kaydolduğunda yurt personelleri öğrenciyle detaylıca ilgilenmektedir. Öğrenciye yurtda çalışan personellerin hangi alanlarda sorumlu olduğu belirtilmektedir. Ayrıca personeller yurdun genel fiziki yapısı, yemekhane, çalışma odaları, spor salonları gibi ortak alanlarla ilgili bilgi vermektedir. Öğrenciye yurt kuralları ve işleyişi anlatılıp, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler hakkında bilgi aktarımı sağlanmaktadır.¹⁰³ Aynı şekilde TDV yurt personelinin de bu işleyişi öğrencilere uyguladığı görülmektedir. Öğrencilerle personellerin sürekli iletişim halinde olması, özellikle idareci kadronun yıllar içerisinde aynı kalmasından dolayı öğrencilerin güveninin kazanıldığı görülmektedir. Özellikle öğrencilerin oda arkadaşlarıyla sorun yaşamaları halinde idarecilerin oda değişikliği yapmada esneklik tanınması, herhangi bir problem olduğunda sorumlu personele kolay ulaşabilmeleri gibi nedenlerle öğrencilerin idari kadrodan memnun oldukları ve aidiyetlik duygularının güçlendiği gözlemlenmiştir.

TDV yurtlarında düzenlenen programlara katılım zorunlu değildir. Öğrenciler isteğe bağlı dahil oldukları bu programlarda genel olarak sunulacak içeriği göz önünde bulundurarak

¹⁰² Mustafa İkiz, *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda Hizmet Kalitesi ve Müşteri Tatmin Düzeyinin Ölçülmesi: Edirne Selimiye Öğrenci Yurdu Müdürlüğü Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2008, ss.119-120.

¹⁰³ Nezire Bahadır, *Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda Kalan Kadın Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2019, s.24.

seçim yapmakta, kendileri için faydalı olduğunu düşündüklerine katılmaktadır. Bazı öğrenciler seyirci olacakları programa karar vermede müsaitliği ve beğeniye baz almakta bazıları ise donanımlı kimselerin gelmesi halinde dahil olacaklarını ifade etmektedir.

2.6.2. Katılımcıların Yurtta Aldıkları Eğitimlerin Din Eğitimlerini Desteklemelerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılardan, “Yurtta size verilen yaygın din eğitiminin daha önce aldığınız din eğitimi¹⁰⁴ desteklediğini düşünüyor musunuz?” Cevabınız evetse ne açıdan desteklediğini belirtir misiniz?” sorusuna dönük olarak elde edilen alt tema ve kodlar Tablo 2.2’de verilmiştir.

Tablo 2.2 Katılımcıların Yurtta Aldıkları Eğitimlerin Din Eğitimlerini Desteklemelerine İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Kod	f	%
Bilişsel Destek	Temel oluşturma	12	48
	Ayrıntılı öğrenme	10	40
	Bilgileri kuvvetlendirme	8	32
	Birbirine paralel bilgi kazanımı	7	28
	Bilgileri tekrar etme	6	24
	Kendini geliştirme	5	20
	Geniş bilgi sahibi olma	4	16
Duyuşsal destek	Motivasyon	4	16
	Manevi dolgunluk	4	16
	Olumlu tutum	3	12
	İmanı güçlendirme	2	8
	Özgüven artırma	1	4
	Değerleri öğrenme	1	4
Davranışsal Destek	Hayatına yansıtma	5	20
	İbadet yapma	5	20
	Sohbete aktif katılım	2	8
	Sosyalleşme	2	8
	Mesleğine olumlu katkı	1	4
	Araştırma yapmaya yöneltme	1	4

Tablo incelendiğinde ilgili soru kapsamında belirlenen alt temaların sırasıyla bilişsel destek, duyuşsal destek ve davranışsal destek olduğu görülmektedir. Bilişsel destek alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “temel oluşturma” ($f=12$, %45) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “ayrıntılı öğrenme” ($f=10$, %40), “bilgileri kuvvetlendirme” ($f=8$, %32), “birbirine paralel bilgi kazanma” ($f=7$, %28), “bilgileri tekrar etme” ($f=6$, %24), “kendini geliştirme” ($f=5$, %20) ve “geniş bilgi sahibi olma” ($f=4$, %16) olduğu görülmektedir.

¹⁰⁴ Katılımcıların % 68’i din eğitiminde daha önceden destek alırken ($f=17$), %32’i bir destek almadığını ($f=8$) belirtmiştir.

Bir diğer alt tema olan duyuşsal destek alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodların “motivasyon” (f=4, %16) ve “manevi olgunluk” (f=4, %16) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “olumlu tutum” (f=3, %12), “imanı güçlendirme” (f=2, %8), “özgüven arttırma” (f=1, %4) ve “değerleri önemseme” (f=1, %4) olduğu görülmektedir.

Son olarak davranışsal destek alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodların “hayatına yansıtma” (f=5, %20) ve “ibadet yapma” (f=5, %20) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “sohbete aktif katılım” (f=2, %8), “sosyalleşme” (f=2, %8), “mesleğime olumlu katkı” (f=1, %4) ve “araştırma yapmaya yöneltme” (f=1, %4) olduğu görülmektedir. Sözü geçen alt tema ve kodlara ait katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“İmam-hatip lisesine gitmişim onun dışında küçükken Kur'an kursu ve 1 ay yatılı Kur'an kursuna gitmişim. Programların birbirini desteklediğini düşünüyorum. Gündelik hayatımızda uyguladığımız programlar oluyor. Özellikle namazlarım konusunda programların beni desteklediğini düşünüyorum. Namaz, oruç gibi ibadetlerimizi nasıl yapmamız gerektiğinden ibadetlerin bize olan faydalarından konuşuyoruz. Namaz konusunda gerçekleştiğimiz sohbetler benim de namazlarımı düzenli kılmamda etkili olmaya başladı.” (K3)

“İmam-hatip lisesi mezunuyum onun dışında bir kurs geçmişim olmadı. İmam-hatip lisesinden mezun olduğum için yurda başlamadan önce belirli bir dini birikimin vardı. Zaten bir bilgi birikimim olduğu için burada aldığım bilgilerde tekrar yapmamı sağlıyor. Şu an hayatım içerisinde hem üniversitede ilahiyat eğitimim hem yurttaki akademi eğitimim eski aldığım bilgilere zıt olan bir şeylerle karşılaşmadım.” (K4)

“Onun dışında ben zaten yaz Kur'an kursuna her sene gidiyordum küçükken. Yurtta öğrendiğim bilgiler eski öğrendiklerimin üstüne ekliyor. Çünkü yaş ilerledikçe daha çok şey öğreniyoruz dinimizle ilgili. Yeni öğrendiğimiz bilgilerde bizim için etkili oluyor araştırmamıza dayalı oluyor.” (K6)

“Annem babam hafız olduğu için ilk olarak aileden almaya başladım. Daha sonra imam hatip lisesine gittim. Daha önce bilgilerimle şu an aldığım bilgiler birbirini destekliyor. Hem benim mesleğim içinde daha etkili oluyor özgüven eksikliğim vardı ama aşıyorum. Arkadaşlarımla rahatça programdaki bilgileri daha sonra konuşuyorum.” (K7)

“Kendi babam din görevlisi olduğu için babamdan eğitim aldım daha sonra da imam hatip lisesine gittim. İmam hatip lisesinde bizi birçok konuda yetiştiriyorlar. Birçok konu başlığında daha ayrıntılı bilgiler öğrendim. Daha önceki aldığım eğitimi desteklemiş oldu.

Manevi açıdan da bu yurt beni doyurdu. Sabah namazlarının cemaatle kılmanın hazzını ben ilk hazırlık sınıfında burada tattım. Sonuçta bize burada İslamiyet'in değerlerini anlatıyorlar. Bir Müslüman gencin hassasiyet göstermesi gereken durumları öğretiyorlar.” (K8)

“Yurt dışında okuduğum için okul olarak olmadı ama babam din görevlisi olduğu için hem kuranı kerimi hem de dini bilgilerimi ondan öğrendim. Daha önce edindiğim bilgiler şu an duyduğum bilgilerle birbirini destekliyor. Özellikle maneviyat konusunda iyi etkiliyor beni. Eski bilgilerimi tekrar ettiğimde oluyor, yeni bilgiler öğrendiğim de oluyor.” (K11)

“Kur'an kursuna gidiyordum. Bir de örgün eğitimde aldığım derslerim vardı. Geçmişte öğrendiğim bilgileri destekleyip üstüne bir şeyler katıyor. Sonuçta yurttan bize bire bir ders olarak bir şeyler öğretilmiyor. Ben özellikle davranışlarımda kendimi düzeltmeye çalışıyorum. Daha iyi insan olmayı düşünerek insanlara iletişim kuruyorum. İyilik açısından daha fazla insana yardım etmek istiyorum.” (K17)

“Daha önce aldığım bir yaygın eğitim olmadı ama okullarda din kültürü derslerine katıldım. Evet aldığım bilgilerle eski bilgilerim birbirini destekliyordu. Yardımın, iyilikseverliğin yapıldıkça daha çoğalıyor ve bu tarz etkinlikler yaparak manevi dünyamı geliştirmiş oldum.” (K18)

“Ortaokul yıllarımdan itibaren kuran kursuna gittim. Geçmişte daha çok sure ezberleme şeklinde bilgilerim vardı okuldayken din kültürü dersimiz çoğu zaman boş geçiyordu ama tabi bazı bilgiler aldım. Burada aldıklarım da yine geçmişten duyduğum bilgiler şeklindeydi. Fikirler açısından buradaki eğitimler farklı pencereler sunuyor insana.” (K24)

Tablo 2.2'ye bakıldığında yurttan kalan öğrencilere verilen din eğitiminin katılımcıların daha evvel aldıkları din eğitimini bilişsel açıdan nasıl desteklediğine dair verilere ulaşılmaktadır. Söz konusu tabloya göre, öğrencilerin hepsinin bu eğitimin kendilerine bilişsel açıdan katkısı olduğunu belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların bir kısmı böylece din eğitimi temeli aldıklarını zira bu eğitimin doğru ve tutarlı biçimde ilk aldıkları eğitim olduğunu belirtirlerken, diğer bir kısmı zaten bildikleri hususları daha ayrıntılı ve daha derinlemesine öğrendiklerini ifade etmektedir. Bu anlamda mevcut bilgilerinin kuvvetlendiğini, tekrar etme imkanı bulduklarını ve kendilerini geliştirdiklerini söyleyenler de olmuştur.

Üniversite öğrencilerinin, gençlik döneminde hürmet, mesuliyet, diğerkamalık vb. değerlere dair, bilişsel alanın yanında duyuşsal alanın kazanımlarına da ihtiyacı olduğu söylenebilir. Bundan dolayı, gençlik dönemindeki kişiler için, bilhassa yaygın din eğitimi kanalıyla, değerler eğitimi verilmesinde fayda vardır. Zira kişiden kendi isteğiyle yapması

beklenen dini davranış değişikliği için bireyin dini inanç ve ritüellere sahip çıkmasının gerekli olduğu düşünüldüğünde, duyuşsal boyutun kuvvetli olan bir öğrenme alanı olduğu sonucu çıkarılabilir. İş yaşamına ve aile yaşamına hazırlanan gençler, geçmiş gelişim dönemlerinde aldığı değerler eğitimini duyuşsal alanın üst kademelerine götürerek, çevrenin sükûnet ve refahına katkı sağlayacak duyuşsal yetkinliğe ulaşabilirler.¹⁰⁵

Katılımcıların yurttan aldıkları din eğitiminin onlar üzerindeki duyuşsal etkileri incelendiğinde, bu eğitimin onlar üzerinde motivasyon sağlayıcı bir referans oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcılardan bir kısmı bu vesileyle manevi tatmin sağladığını belirtirken bazıları da dini inancının güçlendiğini ifade etmektedir. Bunların yanı sıra daha olumlu tutumlar kazandığını, özgüvenine katkı sağladığını ve değerleri öğrenmekten hoşnut olduğunu dile getiren katılımcılar da vardır.

Araştırmaya katılan kişilerin TDV yurdunda aldıkları din eğitiminin onları davranışsal yönden nasıl etkilediği incelendiğinde, öğrencilerin çoğunun öğrendiklerini hayatına yansıtma eğilimi içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda bazıları ibadet yapmaya başladığını söylerken, bir kısmı araştırma yapmaya başladığını, diğer bir kısmı da burada edindiği tecrübelerin mesleğine olumlu katkılar sağladığını ifade etmektedir. Söz konusu din eğitimi, katılımcıları davranışsal olarak yalnızca bireysel yönde etkilememiş, ayrıca bazı öğrencilerin sosyal gelişimine de katkı sağlamıştır. Zira bazı öğrenciler bu eğitimler sayesinde sosyalleştiklerine dikkat çekmişler, bir grupta sohbetlere katılımlarının arttığını belirtmişlerdir.

2.6.3. Katılımcıların Yurttan Gerçekleşen Din Eğitim Faaliyetlerinin Yapısına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların “Yurdunuzda gerçekleşen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin sıklığı, içeriği, niteliği ve düzeyi açılarından değerlendirir misiniz?” sorusuna dönük olarak elde edilen alt tema ve kodlar Tablo 2.3’te verilmiştir.

Tablo 2.3 Katılımcıların Yurttan Gerçekleşen Din Eğitim Faaliyetlerinin Yapısına İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Kod	F	%
Sıklık	Olması gerektiği gibi	8	32
	Az/Yetersiz	7	28
	İyi	6	24
	Çok sık değil	4	16
Faaliyet Türü	Konferans	14	56
	Film	6	24
	Önemli kişilerin tanıtımı	5	20

¹⁰⁵ Enes Aydın, *Din Eğitiminde Duyuşsal Boyut*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu, 2020, ss.92-94.

	Yardım etkinliği	5	20
	Gezi	2	8
	Yarışma	2	8
İçerik	İbadet ağırlıklı	15	60
	Öğretici	11	44
	Uygulamaya dönük	8	32
	Maneviyata yönelik	7	28
	Güncel	6	24
	Ahlak öğeleri	5	20
	Peygamber hayatı	4	16
	Farklı dini ve ahlaki temalar	3	12
	Doğru Müslüman olma	3	12
Nitelik	İyi/Güzel	16	64
	Kaliteli	7	28
	Güzel hissettiren	5	20
	Huzurlu hissettirme	3	12
	Özenli	3	12
	Kalıcı	3	12
	Sıkıcı	2	8
Düzy	Bize uygun	19	76
	Herkese göre	3	12
	Basit	2	8
	Ortalama	1	4

Tablo incelendiğinde, ilgili soru kapsamında belirlenen alt temaların sırasıyla sıklık, faaliyet türü, içerik, nitelik ve düzey alt temalarının olduğu görülmektedir. Sıklık alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “olması gerektiği gibi” ($f=8$, %32) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “az/yetersiz” ($f=7$, %28), “iyi” ($f=6$, %24) ve “çok sık değil” ($f=4$, %16) olduğu görülmektedir.

Bir diğer alt tema olan faaliyet türü alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “konferans” ($f=14$, %56) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “film” ($f=6$, %24), “önemli kişilerin tanıtımı” ($f=5$, %20), “yardım etkinliği” ($f=5$, %20), “gezi” ($f=2$, %8) ve “yarışma” ($f=2$, %8) olduğu görülmektedir.

İçerik alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun ibadet ağırlıklı” ($f=15$, %60) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “öğretici” ($f=11$, %44), “uygulamaya dönük” ($f=8$, %32), “maneviyata yönelik” ($f=7$, %28), “güncel” ($f=6$, %24), “ahlak öğeleri” ($f=5$, %20), “peygamber hayatı” ($f=4$, %16), “farklı dini ve ahlaki temalar” ($f=3$, %12) ve “doğru Müslüman olma” ($f=3$, %12) olduğu görülmektedir.

Bir diğer alt tema olan nitelik alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “iyi/güzel” ($f=16$, %64) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer

kodların ise sırasıyla “kaliteli” (f=7, %28), “güzel hissettiren” (f=5, %20), “huzurlu hissettirme” (f=3, %12), “özenli” (f=3, %12), “kalıcı” (f=3, %12) ve “sıkıcı” (f=2, %8) olduğu görülmektedir.

Son olarak düzey alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “bize uygun” (f=19, %76) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “herkese göre” (f=3, %12), “basit” (f=2, %8) ve “ortalama” (f=1, %4) olduğu görülmektedir. Sözü geçen alt tema ve kodlara ait katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Etkinliklerin sıklığı iki haftada bir bazen de ayda 6 kez filan oluyordu. İçeriği çok güzeldi genelde hepimize yönelik olduğu için toplu gidiyorduk. İçerik olarak bizlerin manevi dünyamızın gelişmesine yönelik düzenleniyor. Kendi aramızda küçük bir program gibi gözüксе de bana kendimi çok huzurlu hissettiriyor. Niteliği açısından ben programları iyi görüyorum. Özenilerek gerçekleştiriyorlar. 18-25 yaş aralığına uygundu.” (K4)

“Etkinliklerin sıklığı olması gerektiği gibiydi. Etkinliklerin içerikleri güzeldi. Genelde bizlere öğüt veren programlar düzenleniyordu. Gündelik yaşamlarımıza katkı sağlayacak rehberimiz olacak nitelikte bilgilendirici mesajlar oluyordu. Niteliği programdan programa değişiyor ama genel olarak iyi. Yaş düzeyi olarak 18-25 yaş aralığına uygun.” (K9)

“Haftada iki kez oluyor galiba en az ama ben sıklığı az buluyorum daha çok artırılabilir çünkü tam gençlik çağındayız. En azından bu okul zamanında kendimizi ne kadar geliştirirsek bize faydası olur. İçerik olarak konferanslarda gelen konuşmacıya göre değişiyor bazen yüzeysel kalıyor. Niteliğini kaliteli görüyorum. İnsan eğitimle birlikte gelişiyor. Farklı bir şehirde gelip bir adaptasyon sürecine girdiği için belli bir seviyede olmuş olması güzel. Belki düzeylerine göre daha detaylanarak bir ilerleme olabilir.” (K10)

“Konular bazında o ay yapabileceğimiz etkinlikleri haftalara yerleştirilecek şekilde planlıyoruz. O yüzden sıklığı bizi bunaltmayacak şekilde oluyor. Daha çok bireyselle döndüğümüz hayatın içerisinde böyle yardımcı etkinliklerimiz faydalı oluyor. Mesela bir yardım programında toplandığımız yardımlarla kış bayramı çocukları projesine destek vermiştik. Şu an arkadaşlarımla beraber birilerinin mutluluğuna sebep olduğunu düşünmek çok güzel bir his. Niteliği iyi bize hitap edilecek şekilde oluyor. Bizlerde aktif olarak yer aldığımız için bizim düzeyimize uygun oluyor.” (K14)

“Etkinliklerin sıklığı iyi genelde haftada iki kez galiba sınav haftalarımızda etkinlikler olmuyor. İçerikleri bizim dünyamıza karşı öğretici şeyler oluyor. İbadet konusunda bizlere aydınlatan bilgiler içeriyor. Dinimizi daha yakından tanıma imkânımız oluyor. Programların niteliği iyi. Yaş düzeyimize uygun şu ana kadar içeriğinde anlamadığım ya da çok basit gördüğüm bir şey olmadı.” (K16)

“Sıklığını bilmiyorum açıkçası çünkü her programa katılmadığım için bazen de kulüpler kendi arasında yapıp duyurulmayan etkinlikte oluyor ama konferanslar ayda en az bir tane oluyor. İçerikler genelde eğitici şekilde düzenleniyor. Konferanslarda hem manevi dünyamızı geliştiriyoruz hem de ibadetlerimizle ilgili bilgiler öğreniyoruz. Beni en çok etkileyen sabah namazı programları oluyor. Niteliği iyiydi. 18-25 yaş aralığı için bence uygun. Hem kendi rol aldığımız etkinliklerde oluyor hem dinleyip öğrendiğimiz.” (K19)

“Bunların sıklığı bence gayet iyi. Çünkü zorunlu tutmuyorlar. Zorunlu olmaması aslında bizim açımızdan iyi. En azından istediğimize katılabiliyoruz. Bunların içeriği bence gayet manidar. Hatta hangi öğrenci bir etkinliğe katılsa geri döndüğünde iyi ki gitmişim demiştir. Niteliği bence gayet anlamlı. Yani ortalama bir düzeyde diyeyim, daha fazlası verilebilir.” (K21)

“Etkinliklerin sıklığı iyiydi. Bizi bunaltmıyordu Ayda üç veya dört defa gerçekleşiyordu. İçerikleri genellikle sabah namazları, konferanslar ya da beraber gerçekleştirdiğimiz yardım etkinlikleri oluyor. Etkinliklerin amacı bizlerin her konuda donanımlı olması bu yüzden farklı dallarda birçok program gerçekleşmektedir. Programların niteliği iyi. Yaş düzeylerimize uygun.” (K24)

Katılımcıların Antalya TDV yurdunda gerçekleştirilen din eğitiminin yapısı ile ilgili görüşleri sıklık, faaliyet türü, içerik, nitelik ve düzey olmak üzere 5 ana temada incelenmiştir. Tablo 2.3’e göz atıldığında öğrencilerin, söz konusu din eğitimlerinin sıklık düzeyini yoğun bulmadıkları, bir kısmının kararında bir ders yoğunluğuna sahip olduğunu düşündükleri görülmektedir. Vakfın yurdunda öğrencilere aylık programların bildirildiği ve sıklığını en çok tekrar eden kodla “olması gereği gibi” olarak yorumladıkları görülmektedir. Bununla birlikte yarıya yakın bir grup bahsi geçen yaygın din eğitimi faaliyetinin sıklık düzeyinin seyrek olduğunu düşünmekte hatta yetersiz sayıda yapıldığını ifade etmektedir.¹⁰⁶ Din eğitimi faaliyetlerinin sıklığının az olduğunu belirten öğrencilerin üniversitede gittikleri bölümlerin ilahiyat dışındaki fakülteler olduğu dikkat çekmektedir. İlahiyat öğrencisi okul içerisinde de buradakilere benzer din eğitimi faaliyetleriyle muhatap olduğundan dolayı yurttan dışarıda gerçekleşen faaliyetleri yeterli görürken diğer bölümlerdeki öğrencilerin yetersiz gördüğü düşünülebilir. Bu bağlamda söz konusu faaliyetler, isteğe bağlılığı da göz önünde bulundurularak, katılımcıların yükseköğretim derslerinin hafiflediği vakitlerde ek din eğitimi faaliyetleriyle desteklenebilir.

¹⁰⁶ KYK yurtlarında yapılan araştırmalarda benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Bkz. Fatma Nur Kalkavan, *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu’nda Görev Yapan Diyanet İşleri Başkanlığı Personelinin Din ve Değerler Eğitimi Faaliyetlerine Dair Bir İnceleme: İstanbul İli Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021, s.105, 121.

Katılımcılar yapılan faaliyetlerin türünde ağırlıklı olarak konferansların bulunduğu dikkat çekmektedir. Bunlarla birlikte gelişimsel mesajların bulunduğu faydalı filmlere vakit ayrılmakta, halka mâl olmuş önemli rol model şahsiyetler tanıtılmaktadır. Ancak yapılan faaliyetlerin, öğrencilerin seyirci konumunda olduğu, pasif katılım sergilediği organizasyonlarda kalmadığı altı çizilmesi gereken bir noktadır. Zira burada yardım etkinlikleri, gezi ve yarışmalar gibi faaliyetlerin de yapıldığına dikkat çekilmektedir. Öğrencilerin ortaklığıyla gerçekleştirilen topluluk, platformlar ve kulüpler vasıtasıyla oluşturdukları faaliyetleri daha çok hatırladıkları görülmektedir. Bu faaliyetlerin yardım amaçlı yapıldığı, başka bir mekâna gidilerek ya da kendi aralarında vakfin yardım kampanyalarını destekleyecek şekilde olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların verdiği bilgilere göre yapılan faaliyetlerin içeriği genel olarak ibadet ağırlıklı ve uygulamaya dönüktür. Bununla birlikte maneviyatı destekleyici, öğretici, ahlaki öğeler içeren, doğru Müslüman olma yolunda farkındalık kazandıran, güncel konulara değinen ve peygamber hayatlarını anlatan yaygın din eğitimi etkinliklerine de rastlanmaktadır. Öğrencilerin “ibadet ağırlıklı” kodun tekrar etmesinin sebebi her ay düzenli olarak gittikleri sabah namazı etkinlikleri ya da konferans içeriklerinin daha çok ibadetler konusunda bilgilendiren konu başlıklarıyla olmasından kaynaklanabilir. Yurtta en çok gerçekleşen faaliyetler genellikle konferanslar olduğu için öğretici yön hâkim olmaktadır. Bu durum en çok tekrar eden ikinci kod olan “öğretici” kelimesinde görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde yapılan din eğitimi faaliyetlerinin niteliğinden büyük çoğunluğun memnun olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Yukarıdaki tabloya bakıldığında öğrencilerin genelinin söz konusu faaliyetleri güzel ve kaliteli bulduğu görülmektedir. Aynı durum sunulan içeriğin katılımcıların yaş gruplarına ve bilgi düzeylerine hitap edip etmediği hususunda da izlenmiştir. Zira örneklem grubunun çoğunluğu sunuyu kendisine uygun bulduğunu dile getirmiştir.

2.6.4. Katılımcıların Yurtta Gerçekleşen Din Eğitim Faaliyetlerinin Katkısına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların “*Katıldığınız yaygın din eğitimi faaliyetlerinin size katkı sağladığını düşünüyor musunuz?*” sorusuna dönük olarak edinilen alt tema ve kodlar Tablo 2.4’te verilmiştir.

Tablo 2.4 Katılımcıların Yurtta Gerçekleşen Din Eğitim Faaliyetlerinin Katkısına İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Kod	f	%
Somut Katkı	İbadet yapma	13	52
	Çevreyle bilgi paylaşma	7	28

	Araştırmayı sağlama	6	24
	Bilgi düzeyini artırma	4	16
	İnsanlara yardım etme	3	12
	İletişimi güçlendirme	2	8
Soyut Katkı	Olumlu duygu geliştirme	10	40
	Kendini değerlendirme	6	24
	Tatmin olma	4	16
	Farkındalık artırma	4	16
	Duygusal olarak etkileme	3	12
	Özgüven artırma	3	12
	Düşüncemi geliştirme	2	8
	Değerli hissettirme	1	4

Tablo incelendiğinde ilgili soru kapsamında belirlenen alt temaların somut katkı ve soyut katkı olduğu görülmektedir. Somut katkı alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “ibadet yapma” ($f=13$, %52) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “çevreyle bilgi paylaşma” ($f=7$, %28), “araştırmayı sağlama” ($f=6$, %24), “bilgi düzeyini artırma” ($f=4$, %16), “insanlara yardım etme” ($f=3$, %12) ve “iletişimi güçlendirme” ($f=2$, %8) olduğu görülmektedir.

Bir diğer alt tema olan soyut katkı alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “olumlu duygu geliştirme” ($f=10$, %40) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “kendini değerlendirme” ($f=6$, %24), “tatmin olma” ($f=4$, %16), “farkındalık artırma” ($f=4$, %16), “duygusal olarak etkileme” ($f=3$, %12), “özgüven artırma” ($f=3$, %12), “düşüncemi geliştirme” ($f=2$, %8) ve “değerli hissettirme” ($f=1$, %4) olduğu görülmektedir. Söz konusu duruma ilişkin katılımcı görüşleri analizleri ile birlikte şu şekilde sıralanabilir.

Gençlerin din konusunda öğreti ve ritüellerini bilmesi, onların hayatı anlamlandırmalarını desteklemesi açısından önemlidir. Gençlik dönemi içerisinde yaşamlarında en fazla anlam arayışı hakimdir. Bu sebeple gençler yetişkinliğe geçen evreye kadar öğrendikleri bilgileri karşılaştırarak anlam arayışlarını tamamlayamaya çalışır. Üniversiteli gençlerin okul dışında gönüllü olarak katıldıkları programlar da bu anlam arayışını desteklemektedir. Birey, programlara katılarak kendilerinde istedik davranışları oluşturma ve fayda sağlayacağı alanları öğrenme gibi birçok katkıyla karşılaşmaktadır. TDV yurtlarında gerçekleşen yaygın din eğitimi programlarının katkılarına baktığımız zaman “somut katkı” ve “soyut katkı” alt temalarının oluştuğunu görmekteyiz.

“Ben katkı sağladığımı düşünüyorum. İnsanlarla iletişimim iyi oldu. Mesela ben daha sessiz biriyken daha özgüvenli oldum. Ben bilgileri daha çok kendi aileme anlatıyorum. Mesela bir gün yurttan Sadaka taşı yapmıştık ben aynısını eve de yaptım. Şu an hala evde

duruyor. İnsanlara karşı biraz uzaktım ben ama iletişimim kuvvetlendiği için şu an çabuk iletişim kuruyorum.” (K1)

“Katkı sağladığını düşünüyorum. Gündelik yaşamıma aktarıyor olmam bile sağladığı katkı oluyor aslında. İbadetlerimizi hatırlama noktasında programların çok faydasını görüyoruz. Gündelik yaşamımda genelde kız kardeşime etkilendiğim ve öğrendiğim bilgileri aktarıyorum.” (K5)

Gençlerin içerisinde bulundukları etkinlikleri aileleriyle paylaştıkları ve uyguladıkları bir etkinliği aile yaşantılarına da aktardıkları görülmektedir. Öğrendikleri bilgiyi kendi cümleleriyle çevrelerine anlatmalarının aynı zamanda öz güvenlerinin arttırılmasında fayda sağladığını belirtmektedirler.

“Katkı sağladığını düşünüyorum. Evet gündelik yaşamıma aktarıyorum. Mesela bir konferansta bilmediğim bir şeyleri not alıyorum daha sonra araştırıyorum ben de kalıcı kalıyor. Mesela bir gezi yaptık orda gördüğümüz ve İslam hakkında arkadaşlarımla konuştuklarımız kalıcı oluyor. Sabah namazı programlarından sonra hep katılmak istiyorum o zevke varınca insan.” (K7)

“Katkısı olduğunu düşünüyorum. Gündelik yaşamıma da aktarıyorum. Mesela insanlara tavır olarak ben etkiliyor. Bu benim karakterimle de alakalı olabilir bazı durumları gördüğümde tahammülümün biraz daha azaldığı durumlar oluyor o konuda beni bir tazeliyor Hoşgörü konusunda destekliyor. Bazı konferansta aldığım bilgileri daha ayrıntılı araştırıyorum. İslam’la ilgili genel hayat düzeniyle ilgili, peygamber efendimizin hayatıyla ilgili.” (K10)

Gençlerin konferanslar içerisinde duydukları bilgileri sonrasında araştırdıkları görülmektedir. Öğrencilerin bilmedikleri bilgileri araştırmalarının onların üzerinde daha kalıcı bir etkisi olabilir. Faaliyetlerin bireylerin tavırlarını etkilediğini, tahammülünün azaldığı noktalarda kendilerine destekleyici olup, iyi davranış sergilemelerini sağladığı görülmektedir. Gençler, konferansların genel hayat düzeni, ibadet ve peygamberimizin hayatıyla ilgili içerikleri olduğunu hatırladıklarını belirtmektedir.

“Evet katkı sağladığını düşünüyorum ben, mesela sevdiğim arkadaşlarımla hocalarımla beraber toplu namaz kılmanın birbirimize daha güven duygusu verdiğini düşünüyorum. Genelde namazların, tarihi eski güzel bir camide yapılması hem kültürel bir gezi gibi hem de namaza ısındırma daha çok yakınlaştırma gibi oluyor. Bunlar benim hoşuma gidiyor. Gündelik yaşamıma aktarıyorum mesela yurttan olmayan arkadaşlarıma öğrendiğim konuları sohbet arasında bu tarz konulara değindik diye anlatıyorum.” (K13)

Gençlerin yurt personelleriyle ve arkadaşlarıyla beraber ibadet yapmalarının aralarındaki güven ilişkisini arttırdığı görülmektedir. Bireyler, namaz programlarını farklı camilere götürerek yapılmasının farklı yerleri tanımalarına neden olduğu için kültürel olarak desteklendiklerini düşünmektedir.

“Gündelik yaşamımda bilmediğim şeyler oluyor öğrendikten sonra bunu hayatıma koymaya çalışıyorum. Mesela manevi açıdan geliştiren etkinliklerimiz beni etkiliyor. Öğrendiğimiz etkinliklerin gündelik hayatımızla da ilişkilendirip hayatımızda yer veriyoruz. Mesela programlarla Dünyanın ne kadar çok değerli ve sürdürülebilir olması gerektiğini fark ettim. Daha sonra gündelik yaşamımda da geri dönüşüme dikkat çekmeye başladım.” (K15)

“Bana faydası şöyle biz öğrenciyiz sürekli derse odaklandığımız için bazen bildiğimiz şeyi bile arkaya atıyoruz, bazen namazımızı aksıyor, bazen çok karamsar bir hale geliyoruz, duygusal bir hale geliyoruz. Bazen çağırdıkları bir insan veya yaptığımız bir etkinlik bizi kendimize getiriyor. Yani bazen bizi daha iyi bir hale getiriyor. Motivasyon olarak da yükseltiyor ibadetimizi. Daha bir düzeltiyoruz namazımızı da daha bir dikkat ediyoruz.” (K21)

Bireylerin üzerinde olumlu olarak sergiledikleri dini ibadetlerin ya da davranışların yurt içerisinde hatırlama imkânlarının olduğu görülmektedir. Ruhen kendilerini kötü hissettikleri zaman aralığında gerçekleşen dini bir programın ruh hallerini toparlamada etkili olduğu belirtilmektedir.

“Katkı sağladığını düşünüyorum. Elimden geldiğinde gündelik yaşamıma aktarmaya çalışıyorum. Mesela hocamız bir hadis okuyor sonra onu hayatında uygulamak istiyorsun. Ya da hocalarımızın önerdiği kitapları alıp okuyorum. Farklı bakış açıları kazandırıyor daha geniş pencereden bakmamı sağlıyor.” (K22)

“Faaliyetlerin evet katkı sağladığını düşünüyorum. Çünkü bu programlar hem bilinçlenmemi sağladı aynı zamanda da sosyalleşme mi de sağladı. Evet gündelik yaşamıma aktardım. Normal hayatta dünya telaşına kapılıyoruz ama konferansta öğrendiklerimizle dinime yönelmem gerektiğini düşünüyorum ve davranışlarımı gözden geçiriyorum.” (K25)

Tablo 2.4’te Antalya TDV yurtlarında sunulan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin katılımcılara, somut ve soyut anlamda neler kattığı gösterilmiştir. Somut bağlamda öğrencilerin en fazla üzerinde durduğu husus, bu faaliyetlerin ibadetlerine daha fazla özen göstermelerine neden olduğudur. Ayrıca örneklem grubu söz konusu etkinliklerin kendilerini daha fazla araştırmaya sevk ettiğini, bu vesileyle bilgilerinin arttığını, çevrelerinde ve akran grupları arasında bilgi paylaşımı yaptıklarını nihayetinde iletişimlerinin güçlendiğini ifade etmiştir. İlgili faaliyetler neticesinde yardımlaşma yönlerinin güçlendiğini ifade eden

katılımcılar da olmuştur. Bu bağlamda yapılan faaliyetlerin katılımcıların zihninde alan kazandığı ve yaşantılarında kendine yer bulduğu söylenebilir. Gençler öğrendikleri bilgilerle dünyada olup bitenlere karşı daha duyarlı davranışlar sergilediklerini, bakış açılarının genişlediğini vurgulamışlardır. Konferansların içeriklerinin daha çok Müslümanların ibadetleri konusunda bilgilendirici ve farkındalık oluşturan içeriklerle olması gençlerin ibadete yönelmesinde etkili olmuş olabilir. Öğrendikleri bir bilgiyi aile ya da arkadaş çevreleriyle paylaşmaları programlara olan ilgilerini göstermektedir.

Yapılan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin katılımcılara somut anlamda sağladığı katkılara bakıldığında, olumsuz hiçbir veri aktarmadıkları görülmüştür. Aksine bu faaliyetler neticesinde olumlu duygu gelişimi gösterdiklerini, kendilerini değerlendirmeye yöneldiklerini, doyum yaşadıklarını ve kendilerini değerli hissettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu söylemleri dikkate alındığında, yapılan faaliyetlerde dinin sevdirdiği, insanı geliştirmeye yönelik işlevsel öğretilerinin yoğun kullanıldığı söylenebilir. Diğer bir boyutta söz konusu faaliyetlerde korkutucu, dışlayıcı, tehdit edici bir din dilinin benimsenmediği, emirler ve nehiylerin ılımlı bir üslupla dengeli biçimde sunulduğu sonucuna da ulaşılabilir. Bu minvalde katılımcılar, doğru davranış sergilediklerinde davranışlarını kontrol ettiklerini, yanlış bir ilerleyişe yöneldiklerinde kendileriyle iç hesaplaşma yaparak doğru davranışlara tekrar geçtiklerini belirtmişlerdir. Yardım etkinliklerinde gençleri ihtiyaç sahibi ailelerin yanlarına götürmeleri, onların aktif katılarak zor durumdaki aileleri görmeleri duygusal olarak etkilenmelerine yol açmış ve empati özelliklerini geliştirmelerine yardım etmiş olabilir.

2.6.5. Katılımcıların İlahiyat Akademi Programına İlişkin Görüşleri

Katılımcılardan sadece on iki tanesinin iştirak ettiği ve “*İlahiyat Akademi programı içerisinde gerçekleşen dersler, kamplar, kitaplar okuldaki ders başarılarınızı etkilemekte midir? Gündelik hayatınız üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?*” sorusuna dönük olarak edinilen alt tema ve kodlar Tablo 2.5’te verilmiştir.

Tablo 2.5 Katılımcıların İlahiyat Akademi Programına İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Kod	f	%
Olumlu Etkiler	Kişisel gelişim/Donanım	9	75,0
	Başarı	8	66,7
	Sosyalleşme	5	41,7
	Bilgi artışı	4	33,3
	Gündelik yaşama katkı	4	33,3
	Manevi gelişim	4	33,3

	Tekrar yapma	4	33,3
	Davranış geliştirme	3	25,0
	Arapçanın gelişimi	3	25,0
	Sabretme	2	16,7
	İbadet	2	16,7
	Zamanı yönetme	2	16,7
	Düzenli ve planlı olma	1	8,3
	Dil gelişimi	1	8,3
	Görsel hafızanın gelişimi	1	8,3
Olumsuz Etkiler	Derslerden geri kalma	3	25,0
	Faydalı gelmedi	2	16,7
	Sıkılma	1	8,3
	Bölünme	1	8,3
	Yorgunluk	1	8,3

Tablo incelendiğinde, ilgili soru kapsamında belirlenen alt temaların olumlu ve olumsuz etkiler alt temalarının olduğu görülmektedir. Olumlu etkiler alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “kişisel gelişim/donanım” ($f=9$, %75,0) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “başarı” ($f=8$, %66,7), “sosyalleşme” ($f=5$, %41,7), “bilgi artışı” ($f=4$, %33,3), “gündelik yaşama etkisi” ($f=4$, %33,3), “manevi gelişim” ($f=4$, %33,3), “tekrar yapma” ($f=4$, %33,3), “davranış geliştirme” ($f=3$, %25,0), “Arapça gelişimi” ($f=3$, %25,0), “sabretme” ($f=2$, %16,7), “ibadet” ($f=2$, %16,7), “düzenli ve planlı olma” ($f=1$, %8,3), “dil gelişimi” ($f=1$, %8,3) ve “görsel hafızanın gelişimi” ($f=1$, %8,3) olduğu görülmektedir.

Olumsuz etkiler alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “derslerden geri kalma” ($f=3$, %25,0) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “faydalı gelmedi” ($f=2$, %16,7), “sıkılma” ($f=1$, %8,3), “bölünme” ($f=1$, %8,3) ve “yorgunluk” ($f=1$, %8,3) olduğu görülmektedir. Söz konusu durumlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri analizleri ile birlikte şu şekilde sıralanabilir:

Türkiye Diyanet Vakfı, üniversitede ilahiyat öğrenimi gören öğrencilere burs-yurt-kurs sloganıyla eğitim vermektedir. Öğrencilerin okuldan ayrı kalan zamanlarını daha verimli değerlendirmeleri hem de alanlarında daha donanımlı olmaları hedeflenmiştir. Bu hedeflerden yola çıkarak öğrenciler yurttaki kendi alanlarıyla ilgili derslere girmekte ayrıca üniversitenin tatil olduğu zamanlarda farklı şehirde gerçekleşen kamplara katılmaktadır. Gençler, üniversite öğreniminin dışında kendilerini gönüllü olarak bir eğitim programının içerisine dahil etmişlerdir. Öğrencilerin bu programa ait görüşleri “olumlu etkiler ve “olumsuz etkiler” alt temalarında ifade edilmiştir.

“Hem okuldaki dersler hem de akademideki dersler yoğun bir temponun içerisinde olmamızı sağlıyor. Bu yüzden de fazla tekrar yaptığımız için okuldaki başarıyı artıracak şekilde etkili oldu. Olumsuz yönü olarak ben Arapça'ya karşı ısınmadığım için de olabilir Arapça derslerimiz hem okul hem akademide karşımda olduğundan biraz bunalıyorum. Genelde akademiden aldığım bir bilgiyi ya da kamplardan öğrendiğim hemen aileme ve arkadaşlarıma aktarıyorum. Hepsinden bir şeyler kaptım hayata bakış açımı değiştirdi. Tek bir noktadan değil olaylar karşısında birçok yönden bakmamı sağladı.” (K4)

Üniversitede aldıkları eğitimlerle akademideki aldıkları dersler paralellik gösterdiğinde ders başarılarını artırdığı görülmektedir. Öğrencilerin fazla tekrar yapmaları dersleri daha iyi anlamalarına ve öğrenmelerine sebep olabilir. Öğrencilerin aldıkları bilgileri aile ve arkadaşlarına aktardıkları görülmektedir.

“Okuldaki başarıyı etkiliyor ama çok fazla bir etkisi olmuyor bu belki benim açımdan da olabilir çünkü tekrarlarını yapmıyorum. Ama eğer hem okulda hem de akademide aynı kitaplardan gittiğimiz dersler olduğunda bunun etkisi oluyor çünkü daha fazla hocalarla bakmış oluyorum. Akademi ve okul olduğu için zamanımı yönetme imkânım oluyor. Daha düzenli ve planlı olmaya yönlendiriyor. Olumsuz olarak okulla akademi hocaların farklı kaynak kullanabiliyorlar o zaman bana çok faydalı gelmiyor kısa zamanda daha çok şeye bölünmek zorunda kalıyormuşum gibi hissediyorum o yüzden bütün derslerin ve kaynakların okulla eş değer olmasını isterdim.” (K7)

Katılımcı tekrar yapmadığı sürece okul başarısını etkilemediğini sadece okulla aynı olan dersleri hocalarla ayrıca işlemenin faydalı olduğunu belirtmektedir. Öğrencilerin yoğun bir tempolarının olması onları zamanı yönetmeye ve düzenli yaşamaya yönlendirmektedir. Akademi dersleri ile okuldaki derslerde ayrı kaynak kullanmaları daha fazla çalışmalarına neden olduğu için faydalı gelmemiş olabilir.

“Okuldaki başarıyı elbette olumlu yönde etkiliyor. Onun dışında akademi dersleri ve okuldaki dersler aynı olduğu için dönem içerisinde sıkılabiliyorum. Ama mesela Arapça metinler üzerinde fazla çalışma durumum olduğu için bana her zaman katkı sağladı. Gündelik hayatımda yoğun bir program olduğu için zamanımı kullanmam konusunda faydasını gördüm.” (K8)

“Akademi okuldaki ders başarıyı etkiledi özellikle pandemide yapılan derslerin çok faydalı olduğuna inandım. Birden fazla tekrara yapma şansım oldu çünkü hem akademide hem okul dersleri paralellik gösteriyordu. Gündelik hayatımda yoğun bir temponun içine alışmaya çalıştığım için sabrediyorum. Öğrendiğim şeylerin yaşamla ilgili olan kısımları

uygulamaya çalışıyorum. Hem de çevremde güzel örnek oluşturmak için ayrıca dikkat ediyorum toplumsal kurallar kul hakkı çevre gibi.” (K9)

Öğrenciler pandemi süreci içerisinde eğitimlerine evde devam ettikleri için okul ortamından uzaklaşmış oldukları için çalışma ortamından uzaklaşmışlardır. Bu süreç içerisinde akademi programına devam edildiği görülmektedir. Öğrencilerin pandemi sürecinde daha fazla ders konularını tekrar etme imkânı buldukları belirtilmektedir.

“İlahiyat akademikle aldığım eğitimler okuldaki başarıyı olumlu etkiliyor. Kamplar kısa süreli olsa da eğitici yönü dolu oluyor. Gündelik hayatımda okulda çok yoğunsam o gün akademi dersi de varsa o ders gün sonu olduğu için benim için verimli olmuyor. Hafta içi gündelik yaşamımda yoğunluğa ve yorgunluğa sebep oluyor. Ama uzun vadede bakarsam kendimi daha da geliştirmemi sağlıyor.” (K22)

Okul derslerinin ve akademi derslerinin hafta içi gerçekleşmesinden dolayı bazı katılımcıların çok yoğun olduğu, yoğunluktan kendilerine vakit ayıramadıklarını belirtmektedir. Öğrenciler bu yorgunluğa rağmen akademiye devam etmelerinin kendilerine uzun vadede katkı sağlayacağını ve kendilerini geliştireceğini belirtmektedirler.

“Akademi programı içerisindeki eğitimler okuldaki başarıyı etkiliyor. Çok üst düzeyde değil ama orta derece etkiliyor. Mesela hocayla o dersi yapıyoruz sonra okuldaki derse katılımım artıyor. Önden konular üzerinden fikrim oluyor. Ama sonuçta bu bütün derslerimiz için geçerli değil hatta hem akademide olmayan dersleri zamanımızda az olduğu için daha sıkıntı yaşadığım bile oluyor.” (K23)

“Kampların ben çok etkisini görüyorum. Belki direk okul derslerimize etkisi olduğu gözükme de bizim kendimizi geliştirmemiz konusunda çok faydası oluyor. Ayrıca alanımızda tanınan kişileri kamplar sayesinde tanımış oluyoruz. Hem yeni bir şehir ve farklı arkadaşlıklarda edinmemizi sağlıyor. Derslerin etkisinin olumlu olduğunu düşünüyorum. Hem akademi hem aldığımız eğitimlerin hepsi bizim kişiliğimize de etkisi oluyor, davranışlarımızı şekillendiriyor. O yüzden de günlük hayatımıza etkisi oluyor.” (K24)

Tablo 2.5’te katılımcıların İlahiyat Akademi Programına ilişkin görüşleri sınıflandırılmıştır. Genele bakıldığında olumlu görüşlerin baskın bir ağırlığa sahip olduğu yine de düşük düzeyde de olsa olumsuz görüş bildirenlerin bulunduğu görülmektedir. Katılımcıların olumlu görüşleri arasında kişisel gelişim, başarı, sosyalleşme ve bilgi hususlarında artış yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir. Ayrıca örneklem grubu program nihayetinde maneviyatlarının beslendiğini, daha sabırlı bir insan olmaya eğilim gösterdiklerini, ibadetlerinin arttığını, zamanı kullanma becerisi geliştirdiklerini daha düzenli ve planlı kimseler olduklarını ifade etmektedir. Ayrıca öğrenciler kampların kendilerini

geliştirmeye yönelik programlar olduğunu belirtmektedir. Program içerisinde en çok kamplardan verim aldıklarını, öğrendikleri bilgilerin daha kalıcı olduğunu düşünmektedir. Öğrenciler, kişisel gelişimlerine en çok katkı sağlayan alanın kamplar olduğunu çünkü orda alanlarıyla ilgili tanınan önemli kişilerle tanıştıklarını (K21) ve birçok yeni pencerelerin kendilerine açıldığını (K12) düşünmektedir. Ayrıca öğrencilerin aynı bölümü okudukları ve akademi dışında olan arkadaşlarıyla bir ortamda olduklarında kendilerini daha iyi ifade ettiklerini (K2) belirtmişlerdir.

Azınlık bir grubun belirttiği olumsuz etkilerde ise başı çeken şikayet bazı katılımcıların derslerinden geri kalmaları olmuştur. Bu sonuç, söz konusu bireylerin stresli, öğrenmede ayrıntıcı ve yoğunluk yaşayan kimseler olmasından kaynaklanabilir. Bunun dışında birkaç kişi sıkıldığını, faydalı bulmadığını, bölündüğünü ve dinlenme fırsatı bulamadığı için yorgunluk yaşadığını dile getirmiştir. Bahsi geçen sorunları yaşayan öğrencilerin sayısının oldukça düşük olması, sebebin bireysel farklılık olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Zira bazı öğrenciler akademi sayesinde okul dersleriyle paralel giden dersleri tekrar etme imkânı bulurken, aynı olmayan derslerden geri kaldıklarını belirtmektedir. Ancak katılım grubunun genelinin çeşitli kaygılarla sorulara ağırlıklı olarak yanlı ve olumlu cevap verebilecekleri göz önünde bulundurulmalı, bu minvalde yurt yetkilileri tarafından program saat ve içerikleri gözden geçirilmelidir.

2.6.6. Katılımcıların Yaygın Din Eğitim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılardan, “Katıldığınız yaygın din eğitimi faaliyetlerinin iyi ve geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna dönük olarak edinilen alt tema ve kodlar Tablo 2.6’da verilmiştir.

Tablo 2.6 Katılımcıların Yaygın Din Eğitim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri

Alt Tema	Kod	F	%
Olumlu Düşünce	Sosyalleşme	8	32
	Bilgiye ulaşma	6	24
	Kendini geliştirme	6	24
	Toplu namaz kılma	5	20
	Güzel duygular hissettirme	5	20
	Kendini tanıma	4	16
	Manevi gelişim	4	16
	Dini hatırlatma	3	12
	Davranış geliştirme	3	12
	Değerli hissettirme	3	12
	Kültürel zenginliğe ulaşma	2	8
	Farkındalık kazanma	2	8
	Alan uzmanlarına ulaşma	2	8
	Aktif rol oynama	2	8

Olumsuz Düşünce	Yok	7	28
	Yoğunluk	5	20
	Durağanlık	4	16
	Aktif değiliz	3	12
	Yorması	3	12
	Özgürlükçü olmaması	2	8
	Düzye	2	8
	Tekrar	2	8
	Derslerle içeriğin eşleşmesi	2	8
	Hocaların üslubu	2	8
	Zorunlu katılım	2	8
	Eksik tanıtım	1	4

Tablo incelendiğinde ilgili soru kapsamında belirlenen alt temaların olumlu ve olumsuz düşünce olmak üzere iki alt temadan oluştuğu görülmektedir. Olumlu düşünce alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “sosyalleşme” ($f=8$, %32) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “bilgiye ulaşma” ($f=6$, %24), “kendini geliştirme” ($f=6$, %24), “toplu namaz kılma” ($f=5$, %20), “güzel duygular hissettirme” ($f=5$, %20), “kendini tanıma” ($f=4$, %16), “manevi gelişim” ($f=4$, %16), “dini hatırlama” ($f=3$, %12), “davranış geliştirme” ($f=3$, %12), “değerli hissetme” ($f=3$, %12), “kültürel zenginliğe ulaşma” ($f=2$, %8), “farkındalık kazanma” ($f=2$, %8), “alan uzmanlarına ulaşma” ($f=2$, %8) ve “aktif rol oynama” ($f=2$, %8) olduğu görülmektedir.

Olumsuz düşünce alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “yok” ($f=7$, %28) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “yoğunluk” ($f=5$, %20), “durağanlık” ($f=4$, %16), “aktif değiliz” ($f=3$, %12), “yorması” ($f=3$, %12), “özgürlükçü olmaması” ($f=2$, %8), “düzye” ($f=2$, %8), “tekrar” ($f=2$, %8), “derslerle içeriğin eşleşmesi” ($f=2$, %8), “hocaların üslubu” ($f=2$, %8), “zorunlu katılım” ($f=2$, %8) ve “eksik tanıtım” ($f=1$, %4) olduğu görülmektedir. Söz konusu durumlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri analizleri ile birlikte şu şekilde sıralanabilir:

TDV yurtlarında barınan üniversiteli öğrencilerin, gerçekleştirilen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin uygulanmasına yönelik görüş ve değerlendirmeleri önem arz etmektedir. Öğrencilerin uygulamaları derinlemesine değerlendirmesi istenmiş, bu sayede geliştirilmesi gereken yönlerinin neler olduğunun belirlenmesi hedeflenmiştir. Gençlerin görüşleri “olumlu düşünce” ve “olumsuz düşünce” alt temalarında ifade edilmiştir.

“İster istemez insana bilinç katan şeyler. Çünkü farklı bir sürü pencereden görüşleri görebiliyorsun ayrıca kendinde programlarda aktif rol alabiliyorsun. O yüzden durağan olmamasını olumlu görüyorum. Olumsuz olarak beş senedir yurttan olduğum bazı konular tekrarlanıyor bunların aynı tekrara düştüğü için bunalıyorum. İlahiyat akademi eğitimim her alanda katkı sağlıyor. Olumlu olarak kamplarla farklı şehirler geziyoruz.” (K8)

Öğrenciler, hazırlanan programlar sonunda farklı düşünceleri öğrenmelerini ve programlarda aktif rol almalarını kendilerinin kişisel gelişimleri noktasında önemli görmektedir. Özellikle kulüplerin işleyişinde öğrencilerin aktif olmaları onların programları daha iyi benimsemelerini sağlamış olabilir.

“Olumlu olan yanları sosyal açıdan daha sosyalleştiği hissediyorum Konuşmakta bazen zorluk çekiyordum ama kamplar gibi farklı ortamlarda bulunmaktan hitabetim gelişti kendimi daha iyi ifade edebiliyorum. Çok çekingendim iki kelimeyi bir araya getiremezdim şu an ne kadar zamandır susmadan konuşabiliyorum. Olumsuz bir şey düşünmüyorum.” (K9)

Programlar içerisinde sosyal açıdan insanlarla daha çok iletişim kurmaları, yeni insanlar tanımalarını ya da arkadaşlarıyla daha fazla paylaşım yapmalarını sağlamaktadır. Katılımcı, hitabetinin geliştiğini, çekingen bir insanken artık daha sosyal olduğunu, bu durumun katıldığı kamplar ve programlardan dolayı olduğunu ifade etmektedir.

“Gereksiz programlar değil herkes kendilerinden bir şeyler bulabilir ve kişiyi güzel davranış sergilemeye yönlendiriyor. Mesela sabah namazı etkinlikleri en çok sevdiğim programlar aşkla gidiyorum. Manevi gelişim topluluğu etkinlikleri olarak bir aileyi ziyaret etmiştik ihyacı olan insanlara yardımcı olmak hem çok iyi hissettirdi hem de ev ortamında olmak çok güzeldi. Olumsuz bir yönü aklıma gelmiyor. Çünkü kendimi rahat hissetmediğim bir ortam olmadı.” (K11)

“Karakterimi şekillenmesinde etkili oluyor. Olumlu olarak namazlarıma dikkat ediyorum. Gündelik yaşamda beni daha iyi insan formatına getiriyor. Bizleri böyle yardımseverliğe alıştıran programların içerine dahil etmelerini olumlu görüyorum. Olumsuz bir yön düşündüğümde açıkçası yok çünkü istekli olduğum için beni negatife düşüren bir nokta olmuyor.” (K14)

“Olumlu yani gün içerisinde dünya üzerinde çok duruyor böyle konferanslar özellikle bize dinimizi de hatırlatmış oluyor. Mesela bu yurtta kalmasaydım teravih namazına gitmezdim ama burada arkadaşlarımda gittiği için ben de onlarla katılım sağlamış oldum. Uzun zamandır teravihe gitmediğim için geçmişi , çocukluğumu hatırlattı yürüyerek gittiğimiz o yol eski anılarıma götürmüştü o yüzden de çok mutlu olmuştum. O yüzden belki başka bir yerde kalsaydım yapmayacağım şeyleri bu yurt bana hatırlatıyor. Bir Müslüman gencin rehberi gibi. Dini günlerimizi bize önceden hatırlatıyor biz unutsak bile o gün en azından gece yurtta mescitte bir kuran okunuyor ama asla boş geçmemiş oluyor. O yüzden yurdumuza karşı ben güven duygusu da hissediyorum. Seviyorum yurdumu. Olumsuz olarak aklıma şu an bir şey gelmiyor.” (K16)

Bu faaliyetlerin, gençlerin yardımlaşma, sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, empati gibi değerlerin öğretim sürecini somutlaştırarak etkinliklerle içselleştirmelerinde faydalı olduğu söylenebilir. Öğrencilerin teravih namazı gibi aileleriyle beraber gerçekleştirdikleri ibadetleri arkadaşlarıyla gerçekleştirmeleri, ailelerini hatırlamalarını ve iyi anılarını tekrar etmelerini ve kendilerini mutlu hissetmelerini sağlamaktadır.

“Akademinin olumlu yönü bence birçok insanla tanışma imkânımız oluyor. Daha çalışma hayatına başlamadan alanımızdan birçok önemli kişiyle tanışmış oluyoruz. Yurt etkinlikleri bizlerin özgüvenini artırması konusunda fayda sağlıyor. Olumsuz olarak akademi, yurt ve okul hepsi yoğun programlar olduğu için kendi yaşantımı değil de bir robot gibi yaşıyormuşum gibi hissediyorum. Belki bu yoğunluğun içinde kendime nasıl alan tanıyacağım konusunda yardım isteyebilirim. Yurt etkinliklerinde konferanslar biz ilahiyat okuduğumuz için daha basit gelebiliyor ya da çok tekrarlamış olabiliyoruz bu durumlarda da sıkılıyor.” (K22)

İlahiyat akademi programında olan öğrenciler, hem okulda ilahiyat eğitimi hem de ayrıca yurttaki ilahiyat dersleri aldıkları için yurdun tüm öğrencilere yönelik olan konferanslarının içeriklerini daha basit bulmaktadır.

“İnsana güzel erdemleri öğretiyor hem de yurt arkadaşlarımızla yakınlaşmamızı sağlıyor. Kendi içimizde iyi hissetmemizi sağlıyor. Konferansların süreleri bazı hocalar uzatıyor onlar belki daha kısa tutulabilir.” (K24)

“Yani konferanslar sayesinde falan birazcık da olsa kendi manevi dünyamıza bir vakit ayırmış oluyoruz. Hani bilgilendirme açısından çok iyi oluyor. Ben çok zevk alıyordum hepsinden. Güzel ve eğlenceli oluyor. Olumsuzluk açısından bazen bazı konferansların süresi uzun oluyordu sıkıldığımı hatırlıyorum. Konferansların süresi uzadıkça bize verilen mesajında içeriğini kaybettiğini düşünüyorum. Sonuçta bitsin diye gözünün içine baktığımızdan çok ne anlattığını da odaklanamıyoruz.” (K25)

Katılımcıların yaygın din eğitime ilişkin görüşlerine bakıldığında; sosyalleşme, bilgi edinme, manevi tatmin yaşama, alan uzmanlarına ulaşma ve aktif katılım gibi pek çok farklı olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Bunların yanı sıra olumsuz görüşler bildirenler de mevcuttur. Gençlerin olumsuz düşünce alt temasında en çok tekrar eden kodun “yok” olduğu görülmektedir. Bazı katılımcıların söz konusu faaliyetler hakkında olumsuz bir görüşlerinin olmaması, programların öğrencilere daha evvelden duyurulup tanıtılması ve katılımlarında gönüllüğün esas olmasından kaynaklanabilir. İki katılımcının olumsuz düşüncesini “zorunlu katılım” olarak belirttikleri görülmektedir. Bu öğrencilerin ilahiyat akademi programı içerisinde oldukları belirlenmiştir. Program içinde hafta içi derslere ve ayrıca tatil

zamanlarında gerçekleşen kamplara katılımlarının zorunlu olması ve bu zorunluluğun tüm öğrencileri kapsamaması gençlerin olumsuz düşünmesine sebep olabilir. Ardından en çok tekrar eden kodun “yoğunluk” olduğu görülmektedir. Yurt içerisinde yaygın din eğitim faaliyetlerinin dışında birçok farklı dallarda etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Genel olarak düşünüldüğünde, bu etkinliklerin hepsinin yoğun bir tempo meydana getirdiği düşünülebilir. Ardından tekrar eden kodların “durağanlık” ve “aktif değiliz” olduğu görülmektedir. Katılımcıların bu kodları konferanslar için belirttikleri görülmektedir. Örneğin bir katılımcı: *“Bazı müftülükten gelen hocalarımız çok uzun süreyi tutabiliyor ya da biz aktif rol almadığımız ve dinleyici olduğumuz için bazen sıkıcı olabiliyor.”*(K1) demektedir. Katılımcının görüşleri dikkate alındığında, müftülük aracılığı ile gelen bazı vaizlerin süreleri uzun tutmalarından dolayı, pasif durumda kalan öğrencilerin, uzun süre dinleyici konumunda kalmalarına bağlı olarak sıkıldıkları görülmektedir.

2.6.7. Katılımcıların Yaygın Din Eğitim Faaliyetlerine Yönelik Önerileri

Katılımcılardan, *“Katıldığınız yaygın din eğitimi faaliyetlerinin daha verimli olması için önerileriniz nelerdir?”* sorusuna dönük olarak edinilen alt tema ve kodlar Tablo 2.7’de verilmiştir.

Tablo 2.7 Katılımcıların Yaygın Din Eğitim Faaliyetlerine Yönelik Önerileri

Alt Tema	Kod	f	%
İçeriğe Yönelik	Farklı dini öğelere yer verme	4	16
	Güncele yoğunlaşmalı	2	8
	KPSS’ye yönelik çalışma	2	8
İşleyişe Yönelik	Görüşümüz alınmalı	5	20
	Etkinlik sayısı çoğaltılmalı	3	12
	Ders sayısı azalmalı	2	8
	Dersler kısalmalı	2	8
	Planlama daha önce yapılmalı	1	4
	Yurt sayısını arttırmak	1	4
	Daha verimli hale getirilmeli	1	4
	Daha dikkat çekici olmalı	1	4
Uygulamaya Yönelik	Farklı geziler düzenleme	7	28
	Farklı etkinlikler düzenleme	7	28
	Alanında uzman kişiler gelmeli	4	16
	Staj olmalı	3	12
	Atölyeler olmalı	3	12
	Yarışma düzenleme	2	8
	Sosyal medya kullanılmalı	2	8
	Dönem sonu sınav olunmalı	1	4

Tablo incelendiğinde ilgili soru kapsamında belirlenen alt temaların içeriğe, işleyiş ve uygulamaya yönelik önerilerden oluştuğu görülmektedir. İçeriğe yönelik alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “farklı dini öğelere yer verme” ($f=4$,

%16) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “güncele yoğunlaşmalı” ($f=2$, %8) ve “KPSS’ye yönelik çalışma” ($f=2$, %8) olduğu görülmektedir.

Bir diğer alt tema olan işleyişe yönelik alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “görüşümüz alınmalı” ($f=5$, %20) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “etkinlik sayısı çoğaltılmalı” ($f=3$, %12), “ders sayısı azalmalı” ($f=2$, %8), “dersler kısalmalı” ($f=2$, %8), “planlama daha önce yapılmalı” ($f=1$, %4), “yurt sayısını arttırmak” ($f=1$, %4), “daha verimli hale getirilmeli” ($f=1$, %4) ve “daha dikkat çekici olmalı” ($f=1$, %4) olduğu görülmektedir.

Son olarak uygulamaya yönelik alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde en çok tekrar eden kodun “farklı geziler düzenleme” ($f=7$, %28) ve “farklı etkinlikler düzenleme” ($f=7$, %28) olduğu görülmektedir. Bu alt temada yer alan diğer kodların ise sırasıyla “alanında uzman kişiler gelmeli” ($f=4$, %16), “staj olmalı” ($f=3$, %12), “atölyeler olmalı” ($f=3$, %12), “yarışma düzenleme” ($f=2$, %8), “sosyal medya kullanılmalı” ($f=2$, %8) ve “dönem sonu sınav olmalı” ($f=1$, %4) olduğu görülmektedir. Söz konusu durumlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri analizleri ile birlikte şu şekilde sıralanabilir:

Katılımcılara yöneltilen sorularla yurtda gerçekleşen yaygın din eğitimi faaliyetlerine yönelik olumlu ve olumsuz görüşleri sorulmuştur. Ayrıca ilahiyat akademi programına dahil olan öğrencilerin program ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşleri belirtilmiştir. Bu görüşler ekseninde öğrencilere gerçekleşen yaygın din eğitimi faaliyetlerine yönelik önerilerinin neler olabileceği sorulmuştur. Alınan cevaplar hem yaygın din eğitimi faaliyetlerine hem de ilahiyat akademi programına yönelik öneriler olmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplara göre öneriler; “içeriğe yönelik”, işleyişe yönelik” ve “uygulamaya yönelik” alt temalarında ifade edilmiştir.

“Akademi derslerinin daha verimli olması için derslerin bir tık daha süresi kısa olabilir. Süresi genellikle 30-40 dakika arasında oluyor ama daha kısa dersler olursa odağımız daha iyi olabilir.” (K2)

“İlahiyat akademinin daha verimli olması için hazırlık dönemindeki ders sayısı azaltılabilir çünkü öğrencilere yoğun geldiğini düşünüyorum. Yurt etkinlikleri olarak bütün alanlarda etkinlikler gerçekleştiriliyor tabi o yüzden aklıma şu an gelmiyor. Belki il dışına çıkan etkinlikler artırılabilir. Bizim şu an her ilimizde farklı dini mekanlarımız var oralar gezilerek bazı dersler yapılabilir.” (K4)

Katılımcıların görüşlerine göre; hafta içi gerçekleşen ilahiyat akademi derslerinin, okul ders süreleri gibi olması yoğunluk oluşturmaktadır ve bu nedenle daha kısa olmalıdır.

“Konferanslar daha verimli hale gelebilir. Konferanslar için bizlerin talep edeceğim hocalar gelebilir ya da daha farklı bilgiler öğrenmek için mekanlara ziyarete gidilebilir.” (K6)

Gerçekleşen yaygın din eğitimi faaliyetlerinde gezilerin daha az olduğunu düşünen katılımcılar öneri olarak gezilerin artırılmasını, farklı mekanlar içerisinde öğrenmelerinin gerçekleşmesini istemektedir.

“Programların daha verimli olması için atölyeler olabilir. Mesela bir konu üzerinden bir atölye yapıp bir sonraki atölyenin tanıtımı yapılarak bitirilebilir böylelikle merak uyandırılır. Atölye içeriği olarak sahabelerine hayatları olabilir ya da yaşayan İslam Alimlerin hayatları olabilir, değerlerimiz ile ilgili olabilir.” (K11)

Yurtta gerçekleşen atölyelerinin içeriklerinin daha çok kişisel gelişim ya da sanat üzerine olduğunu belirten öğrenciler, atölye içeriklerine yaygın din eğitimi faaliyetlerinin de eklenebileceğini düşünmektedir.

“Bence tarihi yerlere gidip buraları görüp öğrenebiliriz. Ya da farklılık olması açısından arkadaşlarla küçük metinler oluşturup mesaj verecek şekilde tiyatrolar yapılabilir. Tiyatroların farklı olduğu için dikkat çekeceğini düşünüyorum. En basitinden metni ezberleyen kişiler bir şeyler öğrenmiş olur böylelikle de sonunda elbet bir öğrenen olmuş olur.” (K13)

Öğrenciler daha aktif oldukları etkinlikleri benimsemektedirler. Tiyatro önerisiyle öğrenci hem aktif katılım sağlanacağını hem de yaygın din öğretimini farklı bir alanın içerisine katarak dikkat çekileceğini düşünmektedir.

“Akademi diyoruz ama KPSS'ye çalışmak isteyen arkadaşlarımız da oluyor. Onlar için KPSS'ye yönelik çalışmalar da yapılabilir diye düşünüyorum. Yurt etkinlikleri olarak mekanları gezerek hoşlarına giden yerler üzerinden anlatımlar olabilir. Yeni bir yer görmek herkesin hoşuna gider ve bunu kendisi bizzat giderek görmek daha güzel olur.” (K15)

“Daha çok ilgi çekebilecek şeyler olabilir mesela sabah namazları benim için çok önemli normalde sabah namazı kılan birisi değilim ama hocalarımla beraber gitmek istiyorum ve mutluda oluyorum o yüzden farklı mekanlar arttırılabilir.” (K17)

“Belki atölyeler yapılabilir. Atölyelerin hem bireysel yönde de kendimizi geliştireceğimize hem de arkadaşlarımızla toplu olduğumuz için daha eğlenceli geçeceğini düşünüyorum.” (K19)

Katılımcılara kendilerine TDV yurdunda sunulan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin geliştirilmesi için neler önerdikleri sorulduğunda verilen cevaplar içeriğe, işleyişe ve uygulamaya yönelik olmak üzere üç temada derlenmiştir. Öğrencilerin, içeriğe yönelik

taleplerinde anlatılan dini konuların çeşitlendirilmesini istedikleri, güncele yoğunlaşılmasını, içeriğin gelecek kaygılarını düşürmek ve çalışmaya ihtiyaç duydukları konulara destek olmak misyonu taşımasını bekledikleri görülmektedir. Bu minvalde de söz konusu faaliyetler belirlenirken KPSS'ye yönelik olarak içeriklerin belirlenmesini arzu etmektedirler. Katılımcıların işleyişe yönelik önerilerinde en fazla üzerinde durdukları hususun kendi görüşlerine yer verilmesini arzuladıkları olduğu görülmektedir. Bu minvalde öğrencilerin işleyişte pasif durumda kalmak istemedikleri anlaşılmaktadır. Yaygın din eğitimi faaliyetlerinde dersin sayısından, vaktinden, etkinlik türüne ve yoğunluğuna kadar dahil olmak isteyen öğrencilerin, bu taleplerinin karşılanması faaliyetleri daha çekici hale getirebilir. Bunların yanı sıra örneklem grubu, yapılan etkinliklerin daha verimli ve daha dikkat çekici olmasını beklemektedir. Bu noktada yapılan derslerde materyal kullanılması, çeşitli öğretim yöntemlerine başvurulması, düz anlatımdan uzaklaşarak öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak sokratik sorgulama, beyin fırtınası ve örnek olay inceleme gibi tekniklerin kullanılması verimi arttırabilir.

Katılımcılar yaygın din eğitiminin uygulanması hakkında da çeşitli görüşlere başvurmuştur. Örneklem grubu bu hususta söz konusu faaliyetlerin farklı geziler ve etkinliklerle beslenmesi gerektiğini belirtmektedir. Alışılmışın dışında geziler ve etkinlikler tasarlamak bu noktada öğrencilere daha cazip gelebilir. Ayrıca yapılan öneriler arasında alanında uzman kişilere geniş bir alan ayrılması, çeşitli atölyelere yer verilmesi, yarışmalarla öğrenme arzusunun tetiklenmesi gibi hususlarda vardır. Katılımcıların önerilerine bakıldığında tekdüzelikten uzaklaşmak istedikleri, kendilerini içlerinde aktif olarak buldukları, dinlemekten çok yaşamak istedikleri etkinlikler bekledikleri görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin vurguladığı bir diğer hususta yaygın din eğitiminde sosyal medyanın aktif olarak kullanılmasıdır. Bunun nedenlerinin başında çağımızın internet çağı olması, genç nesillerin sosyal medyayı aktif olarak kullanması ve söz konusu platformlarda hiçbir denetime tabi tutulmadan doğru ve yanlış bilgilerin yayılması gibi hususlar sayılabilir. Bu minvalde hem güncel konulara hem de farklı dini öğelere sosyal medyada yer vererek, gençlerin dini bilgilere doğruluğuna güvendikleri yurdun kanalından ulaşmaları sağlanabilir.

Konuyla ilgili alan yazında yapılan benzer bir çalışmada, Başkanlık personelinin KYK yurtları kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlere yönelik beklenti ve önerileri değerlendirilmiştir. Çalışmada katılımcıların manevi danışmanların kendilerine karşı kibar olmalarını, hitabetlerinin güçlü olmasını, kendilerini kültürel ve sosyal yönlerden geliştirmelerini, psikoloji eğitimi almış olmalarını ve yapıcısı olmalarını bekledikleri görülmektedir. Bu minvalde araştırmada, uygulamaya yönelik olarak daha kapsayıcı

etkinliklerin düzenlenmesi ve sosyal medyanın aktif şekilde kullanılması önerilmektedir.¹⁰⁷ Bu çalışmada da uygulamaya yönelik önerilerde katılımcıların sosyal medyanın kullanılmasını istediği, hatta aktif olarak sosyal medya üzerinde durdukları görülmektedir.

¹⁰⁷Kalkavan, *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda Görev Yapan Diyanet İşleri Başkanlığı Personelinin Din ve Değerler Eğitimi Faaliyetlerine Dair Bir İnceleme: İstanbul İli Örneği*, s.116.

SONUÇ

Türkiye Diyanet Vakfı, yurt içinde anasınıfından yükseköğretim seviyesine kadar öğretimin her evresinde gençlere yönelik burs ve öğretim programları gerçekleştirmektedir. Söz konusu çalışmalar Türkiye ile sınırlı kalmayıp İslam dininin evrensel niteliğine istinaden Müslüman toplumların eğitim ihtiyaçlarını ve İslam'ın evrensel mesajına yönelik iyiliği yaymak maksadıyla diğer ülkelerde de faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu amaca yönelik vakıf, kültürel faaliyetler olarak İSAM, TDV İslam Ansiklopedisi, Hadislerle İslam, İLK SAY, Kitap Fuarı ve Yayın Faaliyetleri ve Aile ve Gençlik, Kadın Merkezi'ni hayata geçirmiştir. Ayrıca hayri ve sosyal faaliyetler kapsamında birçok kampanyayı sürdürerek insanlara yardımlar gerçekleştirmektedir.

Vakfın, çalışmalarında eğitim konusuna önem verdiği, çalışmalarının çoğunluğunun eğitim ve insan yetiştirme üzerine olduğu görülmektedir. Özellikle yaygın din eğitimi faaliyetlerinin ve din hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması için nitelikli insan kaynağı yetiştirilmesine yönelik çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri de üniversiteli gençlerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması için hayata geçirilen yurtlardır. TDV kurulduğu yıldan beri öğrenci evi ve yurtları ile hizmet vermeye devam etmektedir. 2007 senesi itibarıyla vakıf mütevelli heyeti kararıyla yurt faaliyetleri için Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi'ni kurup, bünyesinde hizmet veren 8 yurdu işletmenin kontrolüne devretmiştir. 2022 yılı itibarıyla TDV Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi 16 erkek, 36 kız yurdu ile Türkiye'nin farklı illerinde üniversite öğrencilerine hizmet vermektedir. Ayrıca TDV, yurttaki kalan üniversiteli öğrencilere aylık periyotlarda çeşitli faaliyetler sunmaktadır. Türkiye'nin farklı illerinde olan yurtların eğitim faaliyetleri, Ankara'da bulunan işletme merkezindeki Merkez Eğitim Komisyonu ve Yurt Eğitim Komisyonları işbirliği ile planlanmaktadır. Yurt Eğitim Komisyonu; yurt idaresi, öğrenciler, manevi rehber ve illerde bulunan koordinatörlük temsilcilerinden oluşmaktadır. Yurtlar, yurt yönetimi ve öğrencilerin ortaklığıyla gerçekleştirilen topluluk, kulüp ve platformlar vasıtasıyla, sosyo-kültürel çalışmalar yürütmektedir. Gerçekleştirilen faaliyetlere yurtların bulunduğu ildeki müftülükler, üniversiteler, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Gençlik Merkezleri ve özellikle İlahiyat fakülteleri destek olmaktadır. Gençlerin, bedensel, toplumsal, sanatsal ve eğitimsel ilerlemelerini olumlu katkılar sunmak hedefiyle; atölye ve kurs faaliyetleri, dini aktiviteler, spor çalışmaları ve geziler yapılmaktadır. Manevi programlar kapsamında; müftülük ve üniversite aracılığıyla alanında uzman kişilerin katıldığı konferanslar, dini içerikli filmler, sabah namazı etkinlikleri, dini günlere özel programlar, Vakfın gerçekleştirdiği yardım

programları, huzur evi ziyaretleri ve ihtiyaç sahibi insanlara yardım gibi yaygın din eğitimi kapsamında yürütülen faaliyetler uygulanmaktadır. Yine vakfın, kendi ilmi alanında dinini tanıyan, öğrenen nesiller yetişmesi amacıyla gerçekleştirdiği özel destek akademi programıyla; yurtlarda Temel İslam Bilimleri, Kur'an-ı Kerim dersleri ve Temel Dini Bilgiler derslerine zaman ayrılmaktadır. Ayrıca İlahiyat akademi programıyla yurtlarda Kur'an-ı Kerim dersleri, Temel İslam Bilimleri ve Temel Dini Bilgilere ait metin okumaları vb. faaliyetlerle ilahiyat öğrenimine katkı sağlanmaktadır. Dersler alanında uzman hocalar tarafından verilmektedir. Böylelikle Türkiye Diyanet Vakfı yurtlarında kalan öğrenciler, farklı birçok kanaldan yaygın din eğitimi faaliyetleriyle karşılaşmaktadır.

Bu araştırma kapsamında Türkiye Diyanet Vakfı'nın yurtlarında gerçekleştirdiği yaygın din eğitimi faaliyetleri değerlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu faaliyetlerin vakfın yurtlarında kalan üniversiteli gençlerin dini, ahlaki, sosyal ve kültürel yaşamları üzerindeki etkilerinin, öğrenciler tarafından nasıl değerlendirildiği incelenmiştir. Yurttan faydalanma zamanları en az 2, en fazla 5 yıl arası değişkenlik gösteren 25 öğrenci ile yapılan görüşmeler sonucunda; yurt özelliklerine, yurttan aldıkları eğitimlerin din eğitimlerini desteklemelerine, gerçekleşen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin yapısına, ilahiyat akademi programına ilişkin görüşleri ve bu faaliyetlere yönelik önerileri analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda görüşme gerçekleştiren gençlerin ekseriyetinin faaliyetleri faydalı ve yeterli bulduğu görülürken; az sayıda gencin uygulamanın geliştirilmesi gereken yönlerine dikkat çektiği saptanmıştır.

Üniversite öğrencileriyle yapılan görüşmelerde öncelikle kaldıkları yurtların fiziki koşullarına ilişkin alınan yanıtlar analiz edilmiştir. Bu minvalde öğrencilerin çoğunun fiziki şartları yeterli görmesiyle beraber bazı düzeltilmesini istedikleri alanlar olduğu görülmüştür. TDV yurtlarının öğrenci kapasitesinin büyük olmaması sayesinde her hangi bir talebi ya da sorunu olan öğrencinin yurt idaresiyle kolay iletişime geçebildiği ve hızlı dönüt alabildiği gözlemlenmiştir. Öğrenciler tarafından yurt idaresi, yemekhane ve temizlik personellerinin vakfın kendi çalışanları olmasının yurda karşı güven duygusunu arttırdığını göstermektedir. Öğrencilerin güvenini artıran bir diğer etken de yurt içerisinde çalışan personellerin değişime uğramamasıdır. Öğrenciler yurdun fiziki şartları, temizliği, yemekleri, interneti, idaresi ve oda arkadaşları başlıklarından yola çıkarak memnuniyetlerinin programlara katılımlarını olumlu etkilediği sonucuna varılmıştır. Gerçekleşen programlara katılmak istemeyen öğrencilerin de arkadaşlarıyla problem yaşadıklarında programlara katılmak istemedikleri görülmüştür. Ayrıca gençlerin programlara katılımlarında içeriğe baktıkları, arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi istemeleri ve gönüllü olmalarının etkili olduğu tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencileri yurttta yürütölen çalışmaların yüksek öğrenime başlamadan önce okullarında, Kur'an kurslarında ya da ailelerinde öğrendikleri dini bilgileri desteklediğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda yurtlarda yapılan çalışmaların öğrencilere uygulamaya yönelik alanlar açıldığı görölmektedir. Gençler gerçekleşen yaygın din eğitim faaliyetlerinin sıklığını ideal görmektedir. Yaygın din eğitimi faaliyetlerinin ibadet ağırlıklı, öğretici ve uygulamaya yönelik olduğu tespit edilmiştir. Programların niteliğinin ve düzeyinin öğrencilerin seviyelerine uygun olduğu saptanmıştır.

Gerçekleşen faaliyetlerin gençler üzerinde somut ve soyut katkılarının olduğu görölmektedir. Aylık periyotlarla gerçekleşen programların çoğunun gençlerin manevi gelişimlerine katkı sağladığı belirlenmiştir. İslam dinine yönelik yürütölen faaliyetlerin, öğrencilere gündelik hayatın karmaşasından içsel dinginliğe doğru yaşattığı deneyim öğrencilerin yaygın din eğitim faaliyetlerine karşı farkındalık edinmelerini sağlamıştır. Özellikle namaz, yardımlaşma vb. programlara arkadaşlarıyla katılmaları ya da programlardan arkadaş edinmeleri, sosyalleşmelerini sağlayarak öz güvenlerinin artmasında etkisi olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin olumsuz buldukları yönün ise müftölükler kanalıyla yapılan konferanslarda yaşanan sorunlarla ilgili olduğu görölmüştür. TDV yurtlarında müftölük kanalıyla gerçekleştirilen bazı konferanslarda katılımcı vaiz ve vaizelerin süreyi uzun tutmasının ve üsluplarının öğrencilerde olumsuz etki bıraktığı gözlemlenmiştir. Bunun dışında düzenlenen konferanslarda öğrencilerin aktif olarak katılmak istemelerine rağmen katılım sağlayamamaları nedeniyle konferansları sıkıcı bulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlahiyat akademi programına dahil olan 12 öğrenci ile yapılan görüşmeler neticesinde, yurttta ilahiyat akademi öğrencilerine yönelik gerçekleşen derslere, tatil zamanlarında gittikleri kamplara ve bu eğitimlerin okuldaki ders başarılarına etkilerine dair görüşleri belirlenmiştir. Üniversiteli gençlere hafta içi okul saatinden sonra verilen derslerin öğrenimlerinde bilgi artışı sağladığı, özellikle Arapça eğitimlerini daha ileri seviyelere götürdüğu ve dersleri tekrar etme fırsatı elde ettikleri görölmüştür. Derslerin okul derslerinden sonra gerçekleşmesi öğrencileri gün içerisinde yoğun bir programa tabi tutmaktadır. Programın ilk senelerinde olan öğrencilerin hafta içi hem okul dersleri hem akademinin derslerinin aynı anda ağır geldiğini belirttikleri, üç ve dördüncü sınıftaki öğrencilerde ise bu yoğunluğun zaman yönetimini öğrenmeleri açısından fayda sağladığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin okuldaki derslerinden ilahiyat akademikle aynı olanlarda akademik başarı sağlanırken akademi dışında kalan derslere yeterince zaman ayıramadıkları saptanmıştır. Gençlerin ilahiyat akademi içerisinde en çok kampları verimli gördüklerini tespit edilmiştir. Yaz ve kış kampı olmak üzere senede iki defa katıldıkları kamplarda arkadaşlarıyla; kitap tahlilleri, liderlik eğitimleri, gittikleri ili

tanınmaları ve alanlarındaki tanınmış uzman kişilerle konferanslara katılmalarının gençlerin dini, sosyal ve kültürel açıdan gelişimlerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gençlerin yurttan gerçekleştiren yaygın din eğitimi faaliyetlerine yönelik önerileri; farklı dini öğelere yer verilmesi, güncel konular hakkında bilgi sunulması, farklı dallarda etkinliklerin içine dini bilgileri yayan faaliyetler olması ve farklı geziler düzenlenmesi olarak tespit edilmiştir. İlahiyat akademisyelere yönelik önerileri ise; derslerin yoğunluğunun azaltılması, akademik kariyer düşünmeyen öğrencilere KPSS'ye yönelik çalışmalar konulması ve öğrenilenlerin sınavlarla kontrol edilmesi olarak saptanmıştır.

Sonuç olarak ülkemizin geleceğini emanet ettiğimiz gençlerin dini öğrenmeleri ve öğrendiklerini hayata geçirmeleri dinin doğru kavratılması konusunda önem arz etmektedir. Türkiye Diyanet Vakfı gibi kâr amacı gütmeyen toplumun refah seviyesini artırmak için faaliyetlerde bulunan toplulukların gençlerin barınmasında ve doğru dini kimliklerinin oluşmasında etkin rol almaları önemlidir. Gençler üzerinde okul dışında dini yaşayışların hatırlatılmasının, doğru dini bilgileri almalarını sağlayan faaliyetlerin gerçekleşmesinin onların dini, ahlaki, sosyal ve kültürel yaşamlarında donanımlı bireyler haline gelmelerinde olumlu katkılarının olduğu görülmektedir. Gençlerin kendi dini yönelimine ve algısına katkı sağlayan bu faaliyetlerin daha da etkili olması için birtakım iyileştirmeler yapılmalıdır. Söz konusu iyileştirmeler öğrencilerin sürekli değişen hayat koşulları içinde kendilerini yenileyebilmelerine olanak sağlamalıdır. Bu bağlamda gençlerin dini kimliklerinin oluşmasında çalışmamızın TDV yurtlarında verilen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler;

- Yaygın din eğitimi faaliyetlerine yönelik öneriler de, görüşme verilerinden elde edilen bulgulardan hareketle; gençlerin farklı dinleri de öğrenmek istedikleri ayrıca güncel konulara daha çok ağırlık verilmesini talep ettikleri aktarılmıştır. Söz konusu durum göz önünde bulundurularak konferans konularının bu veriler çerçevesinde gerçekleşmesi hem konferanslara katılımı artırmada hem de öğrencilerin doğru bir dini bakış açısı kazanmasında etkili olabilir.
- Müftülük kanalıyla gerçekleştirilen konferanslardan bazılarının uzun sürmesi neticesinde öğrenciler konuyu dinlerken sıkıldıklarını ifade etmişler ve bu durum faaliyetlere katılmada zorlanmalarına neden olmuştur. Bu tarz olumsuzlukların önüne geçilmesi için konferansların belli bir süre sınırı içerisinde tasarlanması ve bu süreyi hem konuşmacının hem de dinleyicilerin bilmesi faydalı olabilir.

- Yurtta manevi danışmanlık yapan kişinin öğrencilerle bireysel çalışmalar yürüterek bağ kurması sağlanabilir. Çünkü yapılan görüşmelerde öğrencilerden manevi danışmanla ilgili bazı dini günlerde mescitte gerçekleşen programlar haricinde bir veri alınamamıştır.
- İlahiyat akademi programına dahil olup mezun olduktan sonra akademi düşünmeyen öğrenciler için son sınıf programı KPSS'ye yönelik düzenlenebilir. Ayrıca müftülüğten yardım alınarak bu öğrencilere deneyimlerini artıracak staj faaliyetleri planlanabilir.
- Gençlerin, İlahiyat akademi programında öğretilenlerin dönem sonlarında sınavlarla ölçülmemesinden dolayı bazı derslere verimsiz katılım sağladıkları yukarıda belirtilmiştir. Bu verimsizliğin kaldırılması için öğrencilere dönem sonlarında seviye tespit sınavları yapılabilir.

Bu araştırma Türkiye Diyanet Vakfı yurtlarında uygulanan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin değerlendirilmesi hedefiyle yapılmıştır. Bu bağlamda ilgili faaliyetleri gerçekleştiren kişilerle yapılacak olan görüşmeler, faaliyetlerin içerik ve işleyişine dair önemli veriler sunabilir. TDV yurtları dışında üniversiteli öğrencilerin barındığı yurtlarda gerçekleştirilen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin farklı yönlerinin ele alındığı araştırmalar yapılması faaliyetlerle ilgili bilimsel değerlendirmelere katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- “Şubelerimiz ve Faaliyetleri”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, S.1,1986, s.5.
- “Türkiye Diyanet Vakfı 35 Yaşında”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, S.100, 2010, s.80.
- “Vakfımızı Tanıyalım”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, S.23,1992, ss. 24-25.
- “Yurt Hamlesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, S.16,1990, s.2.
- 20.Yılında Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1995.
- Açık, İhsan, “Türkiye Diyanet Vakfı Kurban Uygulaması”, *II. Uluslararası İslam Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu (4-5 Ekim 2022/ Kocaeli)*, Ensar Neşriyat Yayınları, Kocaeli, 2022, s.381.
- Aktaş, Fatma Zehra, *Türkiye’nin Uluslararası Sosyal Hizmetleri: Türk Kızılayı, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.
- Altıkulaç, Tayyar, *Zorlukları Aşarken*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2016.
- Aydemir, Hasan, Hüseyin, *Diyanet İşleri Başkanlığı’nın Yurtdışı Din Hizmetleri ve Din Eğitimi Faaliyetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2004.
- Aydın, Enes, *Din Eğitiminde Duyuşsal Boyut*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu, 2020.
- Bahadır, Nezire, *Kredi ve Yurtlar Kurumu’nda Kalan Kadın Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2019.
- Balcı, Ali, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Pegem Akademi Yay., Ankara, 1995.
- BKK, T.20.12.1977,E.1967/903, K.7/14433, RG: 13.01.1978/16168.
- Bulut, Mehmet, “Camiler ve Cami Hizmetlilerinin Evkaf Umum Müdürlüğünce İdaresi (1931-1950)”, *Diyanet İlmî Dergisi*, C.55, S.2, 2019, ss.435-466.
- Buyrukçu, Ramazan, “Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfının Türk Dünyasındaki Eğitim ve Din Hizmetleri Alanındaki Katkıları”, *Uluslararası Türk Dünyasının İslamiyet’e Katkıları Sempozyumu (31 Mayıs-1 Haziran 2007/ Isparta)*, S.D.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Isparta, 2007, s.172.

- Güçlü, Mustafa, “Gençlik Döneminde Boş Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, 2013, ss.158-169.
- Günay, Hacı Mehmet, “Vakıf”, *DİA*, C.42, İstanbul, 2012, s.475.
- İkiz, Mustafa, *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu’nda Hizmet Kalitesi ve Müşteri Tatmin Düzeyinin Ölçülmesi: Edirne Selimiye Öğrenci Yurdu Müdürlüğü Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2008.
- Kalkavan, Fatma, Nur, *Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu’nda Görev Yapan Diyanet İşleri Başkanlığı Personelinin Din ve Değerler Eğitimi Faaliyetlerine Dair Bir İnceleme: İstanbul İli Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021.
- Kaya, Kamil, “Türkiye Diyanet Vakfının Türk Toplumundaki Yeri ve Önemi”, *Diyanet Dergisi*, C.25, S.1, 1989, ss.17-30.
- Mahşer, Oktay, *Bir Öğrenci Gönüllülüğü Tecrübesi Olarak Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü Gönül Bağı Etkinlikleri: Samsun İl Müdürlüğü Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2021.
- Meydan, Hasan ve Aydın, Sare, “Üniversite Gençliğinin Kurumsal ve Öznel Dindarlığa Bakışı ve Etkileyen Faktörler Üzerine Nitel Bir Araştırma”, *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.7, 2020, ss.299-323.
- TDV Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi Eğitim Bülteni*, TDV Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, Ankara, 2019.
- Türkiye Diyanet Vakfı Faaliyet Raporu*, Ankara, 2021.
- Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi*, 2013.
- Türkiye Diyanet Vakfı Resmi Senedi*, 1975.
- Türkiye Diyanet Vakfı Şubeleri Çalışma Talimatı*, 2020.
- Uzunoglu, Ahmet “Diyanet Vakfı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.9, s.461.
- Ülker, Mehmet Birol, *Yavuz Argıt Armağanı*, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., İstanbul, 2010.
- Yavuzer, Hasan, *Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005.

- Yavuzyiğit, Nurcan, “Türkiye Diyanet Vakfı’nın Aileye Yönelik Hizmetleri”, *Uluslararası Mevlid-i Nebi Sempozyumu (21-24 Kasım 2019/ Antalya)*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2021, s.1150.
- Yıldırım, Ali, Şimşek, Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yay., Ankara, 2018.
- Yıldız, Mesut, *Türk Dış Politikası’nda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Türkiye Diyanet Vakfı Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021.

İnternet Kaynakları

- <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/vakiflar-genel-mudurlugu/> (Erişim Tarihi:22.11.2021).
- <https://bedirhaber.com/ilim-kultur-sanat-ve-yayin-kurulu-baskanligi-ilksay/> (Erişim Tarihi:20:04:2022).
- <https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=20452&SRC=D%C4%B0YANET%20VAKFI> (Erişim Tarihi: 28.11.2021).
- <https://diyanetburslari.tdv.org/ilahiyat-akademi-burs-programi/> (Erişim Tarihi: 20.02.2022).
- <https://diyanetburslari.tdv.org/ozel-destek-akademi-burs-programi/> (Erişim Tarihi: 21.02.2022).
- <https://tdv.org/tr-TR/amacimiz-sevgiyi-adaleti-merhameti-nezaketi-kusanan-bir-nesil-yetistirmek/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).
- <https://tdv.org/tr-TR/camiler/> (Erişim Tarihi: 18.01.2022).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/egitim-kultur/> (Erişim Tarihi: 27.10.2021).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/hediyem-kuran-olsun/> (Erişim Tarihi: 17.01.2022).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/kriz-bolgeleri/> (Erişim Tarihi: 26.12.2021).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/kurban/> (Erişim Tarihi: 05.01.2022).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/ramazan/> (Erişim Tarihi: 28.12.2021).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/sosyal-ve-hayri-hizmetler/> (Erişim Tarihi: 18.11.2021).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/uluslararası-iyilik-odulleri/> (Erişim Tarihi: 03/02/2022).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/yetim/> (Erişim Tarihi: 11.01.2022).
- <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/zekat/> (Erişim Tarihi: 08.01.2022).
- <https://tdv.org/tr-TR/kitap-ve-kultur-fuari-9-27-nisanda-ankara-ve-istanbulda-39-kez-kitapseverleri-agirlayacak/> (Erişim Tarihi: 08.05.2022).
- <https://tdv.org/tr-TR/kurumsal/> (Erişim Tarihi: 03.10.2021).

<https://tdv.org/tr-TR/su-kuyusu/> (Erişim Tarihi: 30/01/2022).

<https://tdv.org/tr-TR/tdv-2023te-50-milyon-ihtiyac-sahibine-ulasmayi-hedefliyor/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://tdv.org/tr-TR/tdv-zekat-hesaplama-uygulamasi-yenilendi/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://tdv.org/tr-TR/turkiye-diyanet-vakfi-2022-yilinda-40-milyondan-fazla-kisiye-yardim-ulastirdi/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://tdv.org/tr-TR/turkiye-diyanet-vakfi-gonullusu-unluler-iyilik-hikayelerini-anlatti/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://tdv.org/tr-TR/turkiye-diyanet-vakfi-konyada-vakif-burslusu-ogrenciler-icin-seminer-duzenledi/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sivil_toplum_kurulu%C5%9Fu#:~:text=Sivil%20toplum%20kurulu%C5%9Flar%C4%B1%20ya%20da,alan%2C%20k%C3%A2r%20amac%C4%B1%20g%C3%BCtmeyen%20ve (Erişim Tarihi:20.01.2022).

<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/tdv-uluslararası-iyilik-odulleri-sahiplerini-buldu/2536104> (Erişim Tarihi: 14.08.2022).

<https://www.haberler.com/guncel/turkiye-diyanet-vakfi-yurt-ici-ve-disinda-4-bin-57-15335576-haberi/> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

<https://www.haberler.com/haberler/diyanet-vakfi-ne-zaman-nasil-kuruldu-diyanet-15548973-haberi/> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://www.haberler.com/yerel/isam-da-gorev-degisimi-15327090-haberi/> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-diyanet-vakfi-tdv-2021-burs-programi-belli-oldu-iste-detaylar-41887179> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/kardesligin-de-baskenti-42123134> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/yetimler-unutulmadi-42099277>(Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://www.milligazete.com.tr/haber/12323715/tdv-dunyanin-dort-bir-yaninda-4-bin-57-camii-insa-etti> (Erişim Tarihi: 21/01/2022).

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/diyanet-dijital-yayincilik-daire-baskanligi-kuracak-2872506> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/diyanet-isleri-baskani-erbas-turk-bayragini-opmeleri-butun-yorgunluklari-ortadan-kaldiriyor-6739531> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).

- <https://www.milliyet.com.tr/gundem/diyanetten-afrikaya-hayat-suyu-6496145> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).
- <https://www.milliyet.com.tr/gundem/gurbetcilerden-manavgata-250-bin-fidan-bagisi-6733109> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).
- <https://www.milliyet.com.tr/gundem/yenikapida-enderun-usulu-teravih-namazi-kilindi-2883628> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).
- <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/diyanet-isleri-genclik-yapilanmasini-genisletti-6211882> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).
- <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/tuba-odulleri-bugun-verilecek-6111731> (Erişim Tarihi: 17.01.2023).
- <https://www.tdvyurt.com.tr/kiz-ogrenci-yurtlari/> (Erişim Tarihi:21.08.2022).
- <https://www.tdvyurt.com.tr/sosyal-tesisler/> (Erişim Tarihi:21.08.2022).
- <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiye-diyanet-vakfinin-hedefi-her-ilde-yurt-acmak-388312.html> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).
- <https://www.trthaber.com/haber/yasam/turkiye-diyanet-vakfinin-ogrenci-evi-hizmetleri-270146.html> (Erişim Tarihi: 18.01.2023).

EK 1- YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

TÜRKİYE DİYANET VAKFINA BAĞLI YURTLARDA KALAN ÜNİVERSİTELİ GENÇLERE VERİLEN YAYGIN DİN EĞİTİMİ FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Saygıdeğer Katılımcı;

Aşağıdaki yarı yapılandırılmış görüşme soruları; “ Türkiye Diyanet Vakfına Bağlı Yurtlarda Kalan Üniversiteli Gençlere Verilen Yaygın Din Eğitimi Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmanın veri toplama aracı olarak tasarlanmıştır. Sizden beklenen görüşme sorularını içtenlikle yanıtlamanızdır. Görüşmelerden toplanacak veriler birleştirilerek değerlendirilecek, hiçbir kimse ya da kuruma açık tutulmayacaktır. Araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşmasının, görüşme sorularını doğru, tutarlı ve içtenlikle yanıtlamanıza bağlı olduğunu lütfen unutmayınız. İşbirliğiniz ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.

Merve ARSLAN

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaşınız: () 17 (x) 18-24 () 25-35 () 35->

Fakülteniz: () Eğitim () İlahiyat () Diğer.....

Mezun Olduğunuz Lise: () Anadolu, () Fen, () İmam-Hatip, Diğer

EK-2 YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

- 1- Yurdunuzun fiziki şartlarının gerçekleşen yaygın din eğitimi faaliyetlerini karşılamada yeterli görüyor musunuz? Yurdun içerisindeki temizlik, yemek, internet, idareci ve oda arkadaşlarınızdan memnun musunuz? Memnuniyet durumunuz verilen yaygın din eğitimi programlarına katılımlarınızı etkilemekte midir?”
- 2- Daha önce herhangi bir kurumdan din eğitim aldınız mı? Yurtta size verilen yaygın din eğitiminin daha önce aldığınız din eğitiminin desteklediğini düşünüyor musunuz?” Cevabınız evetse ne açıdan desteklediğini belirtir misiniz?

- 3- Yurdunuzda gerçekleşen yaygın din eğitimi faaliyetlerinin sıklığı, içeriği, niteliği ve düzeyi açılarından değerlendirir misiniz?
- 4- Katıldığınız yaygın din eğitimi faaliyetlerinin size katkı sağladığını düşünüyor musunuz?
- 5- İlahiyat Akademi programı içerisinde gerçekleşen dersler, kamplar, kitaplar okuldaki ders başarılarınızı etkilemekte midir? Gündelik hayatınız üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?
- 6- Katıldığınız yaygın din eğitimi faaliyetlerinin iyi ve geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğunu düşünüyor musunuz?
- 7- Katıldığınız yaygın din eğitimi faaliyetlerinin daha verimli olması için önerileriniz nelerdir?

EK 2- KATILIMCI ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Katılımcı	Mezun Olduğu Lise	Fakültesi	Katılımcı	Mezun Olduğu Lise	Fakültesi
K1	İmam-Hatip	SAĞLIK HİZMETLERİ	K14	İmam-Hatip	EĞİTİM
K2	İmam-Hatip	İLAHİYAT	K15	İmam-Hatip	İLAHİYAT
K3	İmam-Hatip	HUKUK	K16	Anadolu	SAĞLIK HİZMETLERİ
K4	İmam-Hatip	İLAHİYAT	K17	Fen	TIP
K5	İmam-Hatip	SPOR BİLİMLERİ	K18	Anadolu	Uygulamalı Bilimler
K6	Anadolu	EĞİTİM	K19	Anadolu	SAĞLIK HİZMETLERİ
K7	İmam-Hatip	İLAHİYAT	K20	Anadolu	İLAHİYAT
K8	İmam-Hatip	İLAHİYAT	K21	İmam-Hatip	İLAHİYAT
K9	İmam-Hatip	İLAHİYAT	K22	İmam-Hatip	İLAHİYAT
K10	Anadolu	SAĞLIK HİZMETLERİ	K23	Sağlık Meslek	İLAHİYAT
K11	Yurt Dışı	TIP	K24	Anadolu	İLAHİYAT
K12	İmam-Hatip	İLAHİYAT	K25	Anadolu	EĞİTİM
K13	Anadolu	EĞİTİM			

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Merve ARSLAN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Yeşilırmak Anadolu Lisesi-2013
Lisans Diploması	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-2017
Sertifikalar	Öğrenci Barınma Hizmetleri Yöneticiliği
Yabancı Dil/Diller	İngilizce